

Nejvyšší soud

VÝBĚR rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Ročník: XXIX

2
2023

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi je připravován v kolektivu soudců Nejvyššího soudu, vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a pracovníků z oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu a má za cíl zvýšit povědomí odborné právní veřejnosti o aktuálních a konečných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Ve snaze o maximální informovanost jsou skutkový stav a řízení u vnitrostátních soudů shrnuty stručně tak, aby měl čtenář dobrý přehled o základních důvodech stížnosti. Důraz je kladen na pečlivý výběr nejpodstatnějších částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou předloženy. Autorské komentáře, zpracované většinou soudci Nejvyššího soudu, vystihují přínos daného rozhodnutí pro české právní prostředí, odkazy na články Úmluvy a příslušná dotčená ustanovení národního práva spolu s uvedením klíčových slov zvyšují odbornou hodnotu periodika.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Členové: Mgr. Petr Konůpka, JUDr. Ivo Kouřil, Mgr. Aleš Pavel, JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., JUDr. Vít A. Schorm, JUDr. Pavel Šimon, JUDr. Milada Šámalová, Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, M. St. (Oxon), Ph.D. (MUNI), JUDr. Petr Škvain, Ph.D., JUDr. Robert Waltr
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník XXIX, číslo 2/2023
ISSN 1214-3839, MK ČR E 1200

Vzor citace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 7. 2013, Kummer proti České republice, č. 32133/11
- rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 12. 2011, Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, č. 26766/05 a 22228/06, bod 118

OBSAH

Rozsudek ve věci Haščák proti Slovensku, stížnosti č. 58359/12, 27787/16 a 67667/16	s. 4
Rozsudek ve věci Z. proti Chorvatsku, stížnost č. 21347/21	s. 14
Rozsudek ve věci McCann a Healy proti Portugalsku, stížnost č. 57195/17	s. 24
Rozsudek ve věci Stoyanova proti Bulharsku, stížnost č. 56070/18	s. 35
Rozsudek ve věci P. H. proti Slovensku, stížnost č. 37574/19	s. 41
Rozsudek ve věci Jansons proti Lotyšsku, stížnost č. 1434/14	s. 52

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
23. 6. 2022
VĚC HAŠČÁK proti SLOVENSKU
(rozsudek ve věci Haščák proti Slovensku,
stížnosti č. 58359/12, 27787/16 a 67667/16)

K zadrřování a utajení materiálů získaných skrytým sledováním i po skončení trestní věci

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 10 odst. 2, 3 Listiny základních práv a svobod
§ 158d zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:
respektování soukromého života – tajné sledování – procesní záruky – trestní řízení

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí je zajímavé řešením situace, kdy se osoba, proti níž nikdy nebylo vedeno trestní stíhání, avšak byly vůči ní konány úkony trestního řízení v rámci objasňování věci jiných osob, a to skryté sledování na základě soudních příkazů, nedomohla, aby nebyly pořízené materiály po skončení věci, v níž nikdo nebyl obviněn, zadržovány a utajovány bezpečnostními složkami a aby byly zničeny. Pokud k takové situaci došlo a osoba uvedeným způsobem sledovaná se nedomohla nápravy u vnitrostátních orgánů, Soud shledal, že jde o porušení článku 8 Úmluvy a představuje to zásah do jejího práva na respektování soukromého života (srov. bod 88. rozsudku). Na zajímavosti této věci neubírá ani její podobnost s případem, který Soud rozhodl rozsudkem ze dne 20. 7. 2021, Zoltán Varga proti Slovensku, č. 58361/12, kdy na své závěry tam uveřejněné odkazoval, protože podstatné je, že poukázal i na odlišnosti v postupu vnitrostátních orgánů v každé z nich, a tím i na svůj jiný závěr (srov. bod 92. až 95).

Za pozornost a zopakování stojí závěr vyslovený Soudem v bodě 89. předkládaného rozhodnutí (byť se promítl již i v jiném rozhodnutí a zopakoval jej i v rozsudku Zoltána Vargy, body 150. a 151.), že „tam, kde je výkonná moc vykonávána tajně, jsou rizika svévole evidentní. Vzhledem k tomu, že provádění opatření tajného sledování v praxi není přístupné kontrole ze strany dotčených jednotlivců nebo široké veřejnosti, bylo by v rozporu s právním řádem, pokud by zákonná volnost udělená exekutivě byla vyjádřena jako neomezená...“.

Uváděné rozhodnutí může mít svůj přínos zejména v politicky motivovaných procesech, kdy je vyšetřování prováděno v utajení, protože v takových případech je ochrana osob z hlediska zachování jejich práv těžko a složitě kontrolovatelná. Proto má být kladen důraz na to, že je třeba i v takovém případě dbát o to, aby byla respektována práva těchto osob a aby jim byl dán prostor pro jejich uplatnění před vnitrostátními orgány.

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel je významným podnikatelem spojeným s vlivnou finanční skupinou. Je obchodním partnerem Zoltána Vargy, v jehož věci již Soud v minulosti rozhodl a konstatoval porušení článku 8 Úmluvy (rozsudek ze dne 20. 7. 2021, Zoltán Varga proti Slovensku, č. 58361/12), k čemuž došlo v souvislosti s činností Slovenské informační služby („SIS“), jež proběhla v letech 2005 a 2006 a do povědomí vstoupila pod krycím názvem „Gorila“. SIS vykonala dva příkazy k odposlechu vydané Krajským soudem v Bratislavě dne 23. 11. 2005 a 18. 5. 2006. První z nich byl zaměřen na sledování pana Vargy a setkání uskutečněných v jeho bytě. Příkaz byl zaměřen i na sledování další osoby, o níž se stěžovatel domníval, že se jedná o něj. Výsledkem odposlechů byl primární (zvukový záznam nebo jeho přepis) a odvozený materiál (souhrny a analytické poznámky). Vnitrostátní orgány považovaly za prokázané, že SIS zničila primární materiál dne 2. 4. 2008, důvodem bylo, že neobsahoval nic, co by mohlo sloužit účelu operace. Odvozený materiál byl archivován způsobem, který vylučuje přístup k němu komukoli kromě soudu. Mezitím dne 20. 11. 2012 Ústavní soud rozhodl o opodstatněnosti stížnosti pana Vargy. Zrušil příkaz ze dne 23. 11. 2005 v celém rozsahu a ze dne 18. 5. 2006 „v rozsahu, v němž se týkal pana Vargy“. Shledal, že příkazy byly neodůvodněné a nezákonné, protože postrádaly několik základních prvků, a že jejich vydáním Krajský soud v Bratislavě porušil několik základních práv pana Vargy. Obdobná stížnost podaná stěžovatelem byla dne 14. 3. 2012 zamítnuta jako opožděná.

V prosinci 2011 byl na internetu anonymně zveřejněn materiál, který obsahoval přepis toho, co bylo zjištěno při sledování předmětného bytu. Mimo jiné odhaloval rozsáhlou koordinovanou korupci při privatizaci státních podniků, stěžovatelovo jméno v něm zaznělo více než osmsetkrát. Při domovní prohlídce provedené v roce 2018 v rámci nesouvisejícího vyšetřování trestného činu (ve věci vraždy novináře) bylo zajištěno přenosné zařízení pro ukládání dat, které obsahovalo digitální zvukovou stopu, která vypadala jako zvukový záznam, na němž byl text uveřejněný na internetu založen. V říjnu 2019 byl audiozáznam anonymně předán médiím a zveřejněn. Autenticita textu a zvukového záznamu však nebyla oficiálně potvrzena, nicméně jsou běžně označovány jako související s operací Gorila.

V souvislosti s výše uvedenými záležitostmi vnitrostátní orgány vedly tři hlavní linie vyšetřování. Zaprvé bylo provedeno šetření, zda SIS nepředala výsledek operace orgánům činným v trestním řízení a zda její zástupci nezneužili své pravomoci tím, že tento výsledek použili pro účely vydírání. Stav těchto vyšetřování není zcela jistý, ale nic nenasvědčuje tomu, že by v současnosti někdo čelil nějakému obvinění. Zadruhé bylo zahájeno „vyšetřování Gorily“ proti jedné nebo více osobám, o nichž není známo, že by mohly být podezřelé z korupce, jak vyplývá z materiálu zveřejněného na internetu. Pokračuje a v současné době není nikdo obviněn. Zatřetí bylo provedeno vyšetřování pro podezření, že se ministr vnitra dopustil pomluvy, když se k věci vyjadřoval na tiskových konferencích. Z dostupných informací vyplývá, že vyšetřování bylo ukončeno dne 18. 12. 2017 a nikdo nebyl obviněn.

Stěžovatel se obrátil na SIS s řadou žádostí, ve kterých se domáhal úplného zničení všech materiálů pocházejících z operace Gorila. Jeho následné stížnosti řešily postupně Úřad vlády a sekretariát Parlamentu, nicméně žádná z prezentovaných institucí stěžovateli nevyhověla. Obrátil se i na další vnitrostátní orgány, např. generálního prokurátora, obecné soudy a Ministerstvo spravedlnosti. Většina projednávaných věcí skončila až u Ústavního soudu, přičemž v rozhodnutí ze dne 15. 2. 2018 Ústavní soud konstatoval, že právní předpisy upravující oblast bezpečnosti státu jsou založeny na důvěře ve zpravodajské informace SIS a na dohledu, který byl především politické povahy, z čehož vyplývá, že jakýkoli prvek soudního dohledu ve vztahu k těmto záležitostem byl omezen.

Ohledně odhalené korupce v kauze Gorila bylo zahájeno vyšetřování, nicméně v době, kdy Soud rozhodoval o podané stížnosti, nebyl ve věci nikdo obviněn a vyšetřování stále probíhalo.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. PŘEDBĚŽNÉ POZNÁMKY

63. Ve svém rozsudku ve věci Zoltán Varga (citován výše) Soud mimo jiné uvedl tyto předběžné poznámky:

„84. Soud poznamenává, že záležitosti spojené se sledováním, které je jádrem současných... stížností, jsou předmětem znepokojení a intenzivního obecného zájmu již zhruba deset let. To se odrazilo zejména v pozornosti médií, kterou tomuto tématu věnovala, a v mnoha souvisejících a vzájemně propojených vyšetřováních a dalších typech oficiálních řízení, z nichž některá stále probíhají.

85. Soud dále uvádí, že tyto stížnosti jsou vzájemně propojeny, a to jak mezi sebou, tak s podobnými stížnostmi [p. Haščáka]. Všechny obsahují velké množství faktických a procesních prvků, které byly Soudu předloženy postupně, podle toho, jak se záležitosti na vnitrostátní úrovni postupem času vyvíjely.

86. V důsledku toho byly některé skutečnosti a připomínky účastníků řízení předložené v tomto řízení před Soudem nahrazeny dalším vnitrostátním vývojem.

87. Za těchto okolností Soud považuje za vhodné nejprve vymezit parametry projednávaných stížností pro účely svého přezkumu.

...

89. Obecně lze výtky stěžovatele charakterizovat jako námitky týkající se provedení tří příkazů, což do značné míry odpovídá pořizování primárního a odvozeného materiálu. Dále si stěžoval na částečně uskutečněné a částečně stále trvající uchovávání tohoto a některých dalších materiálů, údajný únik informací a související procesní záležitosti.

90. Je nesporné, že stěžovatel byl dotčen prováděním [napadených] příkazů a že toto provádění vedlo k výrobě primárního, odvozeného a jiného materiálu, který se ho také, alespoň zčásti, týkal.

91. Stejně tak je nesporné, že po jejich provedení byly [napadené] příkazy zrušeny Ústavním soudem v podstatě jako nezákonné, neboť v jejich provádění a vytváření různých materiálů na

jejich základě ze strany SIS shledal, že bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu jeho osobní integrity a že některé materiály pořízené na základě těchto příkazů byly SIS v roce 2008 zničeny, stejně jako jakýkoli jiný materiál pocházející z provádění [napadených] příkazů, které v letech 2016 a 2017 spadaly pod kontrolu Krajského soudu v Bratislavě.

92. Otázky, které zůstávají spornými, jsou v podstatě účinnost a vyčerpání jiných opravných prostředků, ... a existence přiměřených záruk proti zneužití státní moci.

93. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci jde o tvrzení o individuálním zásahu do práv stěžovatele, není třeba, aby se Soud vyjadřoval abstraktně ke slovenské právní úpravě upravující skryté sledování v kontextu shromažďování zpravodajských informací. Soud se spíše musí omezit na okolnosti případu a vzít v úvahu povahu a rozsah zásahu tvrzeného stěžovatelem (viz např. rozsudek ze dne 31. 5. 2011, Pastyřík proti České republice, č. 47091/09).“

64. Soud shledává, že tyto poznámky platí mutatis mutandis na tento případ, zejména na stížnosti stěžovatele jiné než ty, které byly vzneseny podle článku 6 Úmluvy. Soud se k otázce rozsahu těchto stížností vrátí níže.

(...)

III. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

66. Pokud jde o provádění dvou příkazů, stěžovatel tvrdil, že chyběl účinný dohled a přezkum, že platný právní rámec neposkytoval žádnou ochranu osobám náhodně postiženým sledováním, což vedlo k pořízování různých předmětů se zpravodajským materiálem (který nadále existoval, nebo o jehož zničení byly pochybnosti) a že vnitřní pravidla použitelná pro jeho uchovávání v SIS byla nedostatečná. SIS dále nezabránila úniku informací pocházejících z realizace soudních příkazů a stěžovatel neměl k dispozici účinný prostředek nápravy ve vztahu k výše uvedeným stížnostem.

67. Stejně jako ve věci Zoltán Varga (bod 95.) má Soud za to, že tyto stížnosti je třeba zkoumat podle článku 8 Úmluvy, jehož relevantní část zní takto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého ... života ...

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných...“

A. Přijatelnost

1. Vyjádření stran

68. Vláda poukázala na to, že stěžovatelova ústavní stížnost proti dvěma soudním příkazům byla zamítnuta jako opožděná. Dále ve vztahu k SIS měl stěžovatel k dispozici a uchýlil se k účinným opravným prostředkům u obecných soudů (žaloba na ochranu osobnosti a nárok na náhradu škody), řízení v těchto věcech probíhala. Stěžovatel nepožadoval žádné finanční odškodnění. Proto v souvislosti s jeho stížnostmi podle článku 8 nebyly vyčerpány dostupné vnitrostátní opravné prostředky.

69. Dále, pokud jde o údajný únik informací ze SIS, ve svých prvních podáních k Soudu vláda tvrdila, že žádný takový únik nebyl prokázán. Ve svém podání ze dne 10. 11. 2021 však dodali, že stěžovatel ve své žalobě u obecných soudů a ve svých ústavních stížnostech neuplatnil v tomto ohledu žádné námitky; tím se mu nepodařilo vyčerpat dostupné vnitrostátní opravné prostředky.

70. Rozsah, v jakém stěžovatel ve svých vyjádřeních učiněných Soudu poté, co se v roce 2018 objevil výše uvedený zvukový záznam (který zjevně souvisel s operací Gorila), lze chápat tak, že se snaží zpochybnit činnost orgánů činných v trestním řízení použitím tohoto záznamu, k čemuž vláda uvedla, že se jedná o samostatnou věc jdoucí nad rámec tohoto případu.

71. Stěžovatel nesouhlasil a tvrdil, že opravné prostředky uvedené vládou jsou pro účely Úmluvy neúčinné. I když se preventivně uchýlil ke všem existujícím opravným prostředkům, nepřineslo to žádné výsledky, společným jmenovatelem byla neochota všech oficiálních orgánů čelit podstatě jeho stížností.

72. Pokud jde o konkrétní argument vlády v souvislosti s jakýmkoli únikem informací ze SIS, stěžovatel ve svých podáních ze dne 9. 12. 2021 odpověděl, že „nikdy jednoznačně netvrdil, že došlo k úniku informací, a ve skutečnosti v době, kdy byly projednávány stížnosti podány (2012 a 2016), by to nebylo možné (neexistovaly, tehdy ani nyní, žádné důkazy, na kterých by stěžovatel mohl založit takové tvrzení)“.

73. Nicméně ve svých dřívějších podáních z let 2019, 2020 a 2021 informoval Soud o nalezení a procesním použití zvukového záznamu pravděpodobně pocházejícího z operace Gorila. Tvrdil, že jeho využití v trestním řízení bylo nezákonné, vedlo k porušení jeho práv podle Úmluvy a požádal, aby Soud dal jasně najevo, že záznam musí být zničen.

2. Hodnocení Soudu

(a) Rozsah stížností

74. Soud na úvod poznamenává, že parametry jeho přezkumu v tomto řízení jsou definovány obsahem tří stížností a jeho rozhodnutím – vydaným v době, kdy byly žalované vládě oznámeny (článek 54 jednacího řádu soudu) – proto prohlásil jejich část za nepřijatelnou. Případné stížnosti ohledně vydání napadených soudních příkazů Krajského soudu v Bratislavě, ve vztahu k nimž Ústavní soud stížnost stěžovatele zamítl jako opožděnou, jsou mimo rozsah projednávané věci.

75. Pokud jde o otázku jakéhokoli úniku informací ze strany SIS, Soud je zmaten zamýšleným smyslem podání stěžovatele Soudu před 9. 12. 2021. Bere na vědomí jejich obsah, jakož i zjištění ve věci Zoltán Varga (bod 126.), že na vnitrostátní úrovni nebo u Soudu nebyla vznesena žádná stížnost (článek 47 jednacího řádu Soudu) ohledně nesplnění jakékoli pozitivní povinnosti, kterou by stát mohl mít v souvislosti se skutečností, že materiál z operace Gorila zjevně musel být ve veřejném vlastnictví. Soud proto dospěl k závěru, že v tomto ohledu ve skutečnosti neexistuje žádná stížnost.

76. K otázce praktického a procesního stavu zvukového záznamu získaného vyšetřovateli v roce 2018 – jehož pravost jako primárního materiálu z operace Gorila řešilo státní zastupitelství v srpnu a září, a ke kterému se Soud ve svém rozsudku Zoltán Varga, vyneseném dne 20. 7. 2021, nevyjádřil – Soud rovněž poznamenává, že tato otázka je mimo předmět těchto

stížností (článek 47 jednacího řádu Soudu). Soudu tato skutečnost nicméně nebrání v zohlednění stavu tohoto materiálu prostřednictvím podkladových materiálů pro účely posouzení původních stížností stěžovatele (tamtéž, body 123., 124. a 127.; viz také bod 95. níže).

(b) Přijatelnost stížností

77. Pokud jde o zbývající stížnosti podle článku 8, Soud poznamenává, že ve svém rozsudku ve věci Zoltán Varga (body 100. a 112. a násl.) zkoumal v podstatě stejnou námitku vlády ohledně nevyčerpání všech dostupných opravných prostředků. Přitom vzal na vědomí, že námitka se týká provádění napadených soudních příkazů a pořizování primárního a odvozeného materiálu vyplývajícího z jejich provádění ze strany SIS – a jeho další existence pod její kontrolou. Vzhledem k tomu, že provádění těchto příkazů a pořizování a existence uvedeného materiálu byly vnitřně propojeny, otázka vyčerpání dostupných vnitrostátních opravných prostředků v tomto ohledu neodmyslitelně korelovala s možností zajistit jeho zničení. Pokud byla další existence napadeného materiálu sama o sobě tvrzena jako porušení práv pana Vargy, aby byl opravný prostředek účinný pro účely Úmluvy, musel být v zásadě schopen vést ke zničení tohoto materiálu, což Vládou prosazovaná žaloba nebyla (tamtéž, body 114. až 118.).

78. Soud poznamenává, že stěžovatelovy stížnosti a argumenty stran v tomto případě jsou v zásadě stejné jako ve věci Zoltána Vargy, stejně jako úvahy Soudu, pokud jde o zamítnutí námitek vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků. Tato úvaha platí v projednávané věci a fortiori s ohledem na skutečnost, že řízení o žalobě pana Vargy u civilních soudů stále probíhá po odvolání SIS – skutečnost, která nebyla známa Soudu v době vydání rozsudku Zoltán Varga.

79. Námitku vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků je proto třeba zamítnout.

80. Za těchto okolností Soud poznamenává, že stěžovatelovy zbývající stížnosti podle článku 8 nejsou ani zjevně neopodstatněné, ani nepřijatelné z jakýchkoli jiných důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášeny za přijatelné.

B. Rozhodnutí ve věci samé

1. Vyjádření stran

81. Stěžovatel tvrdil, že žádné záznamy, které mu byly dostupné ohledně zničení primárního materiálu SIS, nebyly průkazné ohledně toho, jak přesně a zda byl veškerý primární materiál zničen. Krajský soud v Bratislavě jako soud, který vydal napadené příkazy, opakovaně odmítl v tomto ohledu uplatňovat jakoukoli pravomoc soudního dohledu. Bylo nesporné, že SIS stále uchovával odvozený materiál pocházející z vyhodnocování těchto příkazů. Platný zákon stanovil, že k němu může mít přístup pouze soud, ale neobsahoval žádná pravidla o tom, který soud a v jakém kontextu. Jakékoli podrobnosti se měly řídit vnitřním řádem SIS, který však pro stěžovatele byl nepřístupný. Pokud jde o další materiál uchovávaný Krajským soudem v Bratislavě (který byl mezitím také zničen), důvod jeho zničení neměl nic společného s ochranou jeho individuálních práv a až do tohoto zničení představovalo jeho držení soudem zásah do těchto práv. Stěžovatel dospěl k závěru, že žádný z orgánů, na které se obrátil s žádostí o ochranu, mu ochranu neposkytl – včetně obecných soudů a správních soudů, které se zabývají

jeho žalobami a žádostmi, Krajského soudu v Bratislavě, Ústavního soudu, státního zastupitelství, Kanceláře vlády, Parlamentu a samotné SIS.

82. Vláda tvrdila, že podstatou stěžovatelova tvrzení bylo, že stále existuje materiál, který byl vytvořen provedením dvou příkazů, a že by měl být zničen. V tomto ohledu je třeba poznamenat, že v době jejich provedení byly tyto příkazy platné a nesporné, a proto musely být považovány za zákonné a odůvodněné.

83. Jak vnitrostátní orgány zjistily, veškerý primární materiál vyrobený při provádění příkazů byl zničen jako nepoužitelný. Na rozdíl od likvidace materiálu získaného nezákonně, likvidace nepoužitelného materiálu nevyžadovala přítomnost soudce. Z judikatury Soudu nevyplývala ani potřeba přítomnosti soudce při takovém ničení. Tvrzení stěžovatele, že při absenci soudních nebo podobných záruk si nemohl být jistý, zda byl veškerý primární materiál pocházející ze sledování na základě dvou příkazů skutečně zničen, bylo čistě spekulativní a hypotetické a Úmluva neukládala státům žádnou povinnost vyvracet takové argumenty. Přesto mu byla poskytnuta (a prostřednictvím svého právníka i využita) možnost nahlédnout do redigované verze zápisu SIS o zničení uvedeného materiálu dne 2. 4. 2008.

84. Je pravdou, že v roce 2012 Ústavní soud konstatoval porušení řady práv pana Vargy v souvislosti s těmito příkazy a nařídil jejich zrušení. K tomuto zjištění však soud dospěl až poté, co byly v roce 2008 zničeny primární materiály týkající se jejich realizace.

85. Vláda dále poukázala na to, že jakýkoli další materiál pod kontrolou Krajského soudu v Bratislavě byl v letech 2016 a 2017 rovněž zničen.

86. Pokud jde o odvozený materiál vzniklý při sledování prováděném na základě dvou příkazů, ten nebyl zničen, ale byl uložen v souladu s § 17 odst. 6 slovenského zákona o SIS. Jako takový k němu nemohl mít přístup nikdo jiný než soud a nemohl být použit v žádném řízení před orgány veřejné moci. Vláda ponechala na Soudu, aby posoudil, zda je to v souladu s Úmluvou.

2. Hodnocení Soudu

87. Soud uvedl, že stížnosti stěžovatele podle článku 8 jsou do značné míry totožné a vycházejí z totožného skutkového a procesního rámce jako ve věci Zoltán Varga, a proto považuje judikaturu citovanou a použitou v uvedené věci za použitelnou i v projednávané stížnosti. Především se to týká otázek o použitelnosti článku 8 na stížnosti stěžovatele a zásahu do jeho práv podle tohoto ustanovení (tamtéž, Zoltán Varga, body 144. až 149.). Pokud jde o poslední uvedený problém, Soud konkrétně poznamenává, že ani v žádné vnitrostátní fázi, ani před Soudem žádný orgán nezpochybnil, že stěžovatel byl podroben sledování na základě dvou příkazů a že různé položky materiálu vzniklé z jejich provádění, alespoň zčásti se jej týkající, byly nebo jsou stále zadržovány SIS a Krajským soudem v Bratislavě. Naopak se zdá, že toto tvrzení bylo uznáno (implicitně) jako fakt.

88. Soud proto konstatuje, že provedení dvou příkazů a uchování výsledného materiálu spadá do působnosti článku 8 Úmluvy a představuje zásah do stěžovatelova práva na respektování jeho soukromého života.

89. Pokud jde o slučitelnost tohoto zásahu s požadavky článku 8 odst. 2 a zejména s požadavkem, aby tento zásah byl „v souladu se zákonem“, Soud zopakoval (viz rozsudek ve věci Zoltán Varga, body 150. a 151.), že tam, kde je moc výkonné moci vykonávána tajně, jsou

rizika svévole evidentní. Vzhledem k tomu, že provádění opatření tajného sledování v praxi není přístupné kontrole ze strany dotčených jednotlivců nebo široké veřejnosti, bylo by v rozporu s právním řádem, pokud by zákonná volnost udělená exekutivě byla vyjádřena jako neomezená. V důsledku toho musí zákon s ohledem na legitimní cíl předmětného opatření dostatečně jasně stanovit rozsah takové diskreční pravomoci svěřené příslušným orgánům a způsob jejího výkonu, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana před svévolným zásahem (viz např. rozsudek ze dne 6. 6. 2006, Segerstedt-Wiberg a ostatní proti Švédsku, č. 62332/00, bod 76.).

(a) Provádění soudních příkazů

90. Pokud jde o soulad tohoto zásahu s požadavky čl. 8 odst. 2 Úmluvy, ohledně provádění soudních příkazů, Soud ve věci Zoltána Vargy shledal, že přímo vedl k výrobě primárního materiálu, že provedení příkazů a výroba tohoto materiálu byly vnitřně propojeny, a že tedy měly být zkoumány společně (tamtéž, bod 152.). Kromě toho rozhodl, že provedení příkazů mělo v zásadě zákonný základ (bod 153.), ale že bylo inherentně poznamenáno závažnými nedostatky obsaženými v těchto příkazech a souvisejících postupech (body 154., 156. a 157.).

91. Soud si je vědom toho, že předmětné nedostatky zjistil Ústavní soud při prověřování jednotlivých stížností podaných panem Vargou, avšak obdobná stížnost podaná stěžovatelem byla zamítnuta jako opožděná. Konstatuje proto, že nedostatky byly přičitatelné vydávajícímu soudu (Krajskému soudu v Bratislavě) a shledává, že byly v podstatě objektivní povahy. Skutečnost, že stěžovatelova vlastní ústavní stížnost byla zamítnuta, tedy nebrání Soudu vzít tyto nedostatky v úvahu při posuzování toho, co je v projednávané věci v sázce – konkrétně provádění soudních příkazů SIS, o čemž Ústavní soud odmítl vydat rozhodnutí, neboť shledal svou nepřislušnost ve věci.

92. Soud si je rovněž vědom toho, že na rozdíl od případu pana Vargy nebylo v projednávané věci obecnými soudy zjištěno, že by provedením soudních příkazů SIS bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu jeho osobnosti (oproti bodu 59. rozsudku ve věci Zoltán Varga). Domnívá se však, že pokud tato skutková odlišnost vůbec změnila posouzení projednávané věci, bylo to ku prospěchu stěžovatele. Důvody jsou dvojí.

93. Zaprvé, obecné soudy v případě pana Vargy nijak neposoudily činnost SIS a založily svá zjištění – v současnosti podléhající přezkumu na základě opravného prostředku – na zrušení příkazů Ústavním soudem. Zadruhé skutečnost, že výsledek stížnosti podané panem Vargou, který byl v podstatě totožný s výsledkem stížnosti podané stěžovatelem v projednávané věci, byl pro stěžovatele ještě méně příznivým než pro pana Vargu, zdůrazňuje závěr, že předmětná stížnost nepředstavovala žádný účinný prostředek nápravy v individuálním případě stěžovatele.

94. Po zvážení všech ostatních prostředků právní ochrany proti svévolnému zásahu dospěl Soud ve věci Zoltán Varga k závěru, že – s ohledem na nejasnost použitelných pravidel o příslušnosti a nedostatek postupů pro implementaci stávajících pravidel a nedostatky v jejich aplikaci – při realizaci soudních příkazů měla SIS prakticky volnou pravomoc, která nebyla doprovázena mírou ochrany proti svévolnému zásahu, jak to vyžaduje právní stát. Nešlo tedy o postup „v souladu se zákonem“ podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy.

95. Soud konstatuje, že situaci v projednávané věci zhoršují další dvě skutečnosti. Za prvé, i když se uznává, že provedení příkazu z roku 2005 zasáhlo do práva stěžovatele na respektování jeho soukromí, nic nenasvědčuje tomu, že by se příkaz skutečně zaměřoval na něj.

Je tedy pravděpodobné, že byl jeho prováděním ovlivněn náhodným způsobem, jak tvrdil. V tomto ohledu stěžovatel dále tvrdil (a tento argument nebyl vládou žádným způsobem vyvrácen), že platné právo ve skutečnosti neposkytuje žádnou ochranu osobám náhodně postiženým opatřeními skrytého sledování. Za druhé, jak se zdá být ilustrováno nedávným sporem mezi generálním prokurátorem a Úřadem speciální prokuratury, v platném právním rámci existuje dlouhodobá zásadní nejistota, pokud jde o praktický a procesní status pravděpodobně uniklého primárního materiálu z provádění dvou soudních příkazů.

(b) Uchovávání odvozeného materiálu z provedených příkazů

96. Pokud jde o uchovávání odvozeného materiálu z provádění dvou příkazů, podle § 17 odst. 6 slovenského zákona o SIS Soud ve věci Zoltán Varga shledal, že podléhalo jasným pravidlům, která byla přijata i uplatňována ze strany SIS bez prvku vnější kontroly. Taková pravidla zjevně postrádala dostupnost a neposkytovala panu Vargovi žádnou ochranu proti svévolnému zasahování do jeho práva na respektování soukromého života (tamtéž, bod 169.). Uchovávání uvedeného materiálu tedy nebylo „v souladu se zákonem“ ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy (bod 171.). Tato zjištění platí přímo i v projednávané věci.

(c) Závěr

97. Z výše uvedeného vyplývá, že z důvodu realizace dvou soudních příkazů a zadržování odvozeného materiálu SIS, došlo k porušení stěžovatelova práva podle čl. 8 Úmluvy na respektování jeho soukromého života.

98. Současně s ohledem na toto zjištění a jeho odůvodnění má Soud za to, že není nutné zkoumat opodstatněnost zbytku stížnosti dopadajícího na článek 8.

(...)

107. Zbývající část stížnosti je neslučitelná racione materiae s ustanoveními Úmluvy ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. a) a musí být zamítnuta v souladu s článkem 35 odst. 4.

V. APLIKACE ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

108. Článek 41 Úmluvy zní:

“Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.”

109. Stěžovatel požadoval 66.000 EUR jako náhradu nemajetkové újmy.

110. Vláda zpochybnila tento nárok pro jeho zjevnou nepřiměřenost.

111. Soud přiznává stěžovateli částku 9.750 EUR jako náhradu nemajetkové újmy, včetně jakékoli případné daně.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud:

1. *Rozhoduje* o spojení stížností;
2. *Prohlašuje* stížnost podanou stěžovatelem podle článku 8 za přijatelnou a zbytek stížnosti za nepřijatelný;
3. *Rozhoduje*, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy z důvodu provedení dvou soudních příkazů a zadržování odvozeného materiálu z jejich provádění SIS;
4. *Rozhoduje*, že není nutné zkoumat opodstatněnost zbytku stížnosti dopadajícího na článek 8 Úmluvy;
5. *Rozhoduje*
  - (a) že žalovaný stát má zaplatit stěžovateli, do tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozsudku, 9.750 EUR (devět tisíc sedm set padesát eur), včetně případné daně z titulu nemajetkové újmy;
  - (b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
6. Zamítá zbytek nároku stěžovatele na spravedlivé zadostiučinění.

(zpracoval Mgr. Josef Zelinka)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
1. 9. 2022
VĚC Z. proti CHORVATSKU
(rozsudek ve věci Z. proti Chorvatsku,
stížnost č. 21347/21)

K dostatečnosti odůvodnění použitelnosti Haagské úmluvy z roku 1980 v rozhodnutí o nenavrácení protiprávně zadržného dítěte

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 6

čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny základní práv a svobod

§ 865 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Klíčová slova:

Haagské řízení o mezinárodních únosech dětí – mezinárodní únosy dětí – navrácení dítěte – nejlepší zájem dítěte – respektování rodinného života – respektování soukromého života – rodičovská odpovědnost

Autorský komentář:

Takzvané mezinárodní únosy dětí patří k oblastem, kde Soud při zkoumání porušení čl. 8 Úmluvy již hojně judikoval. Základní teze a vztah mezi Úmluvou a Haagskou úmluvou o civilních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 vymezil např. ve věci X. proti Lotyšsku (stížnost č. 27853/09) či v navazující Michnea proti Rumunsku (stížnost č. 10395/19). Předkládané rozhodnutí se však od zmiňovaných rozhodnutí podstatně liší v tom, že Soud shledal porušení čl. 8 Úmluvy již pro nedostatečné odůvodnění použitelnosti Haagské úmluvy z roku 1980 v rozhodnutí o nenavrácení protiprávně zadržného dítěte. Podstatou problému bylo, zda protiprávním zadržením dětí matkou v Chorvatsku bylo porušeno právo péče otce ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy z roku 1980. Názory německých a chorvatských soudů se v tomto ohledu diametrálně rozcházejí. Chorvatské soudy měly ve stručnosti za to, že na posouzení práva péče otce ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy z roku 1980 se použije německé hmotné právo, podle něhož by takové právo otci nesvědčilo, německé soudy dospěly k závěru, že naopak k protiprávnímu zadržení dětí v Chorvatsku došlo, a implicitně tak podpořily otcův názor, že právo péče ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy z roku 1980 otci zůstalo zachováno s odkazem na čl. 16 odst. 3 Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996. Na tuto klíčovou otázku však Soud neodpovídá, máje za to, že konkrétní a výslovnou odpověď musí poskytnout národní soudy, respektive soud rozhodující o (ne)navrácení dětí, tedy chorvatský soud. Nedostatečné odůvodnění o použitelnosti Haagské úmluvy z roku 1980 pak nevede k porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6, ale je porušením čl. 8 o právu na rodinný život, neboť v každé jednotlivé věci mezinárodních únosů dětí, kde soudy rozhodnou, že se dítě nenavrací (právně je posvěcen stav, kdy dochází k oddělení jednoho z rodičů od dítěte), je tento článek ve

hře a soudy musí přesvědčivě vysvětlit, proč zásah do tohoto práva byl v demokratické společnosti nezbytný.

Soud se nemohl ani vyjádřit k namítanému porušení čl. 6 z důvodu, jakým byly získány informace o použitelném právu ve Spolkové republice Německo. Lze jen vyjádřit naději, že se v budoucnu Soudu taková příležitost naskytne, neboť chorvatský procesní soudce byl současně soudcem Haagské sítě soudců a informace o povaze německého práva získal od svého protějšku ve Spolkové republice Německo. S přímou komunikací soudců přitom právo EU počítá (čl. 55 nařízení Brusel II bis) a Haagská síť soudců přitom představuje efektivní způsob, jak takovou komunikaci usnadnit.

(JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel a paní X. žili od roku 2007 v nesezdaném soužití a narodily se jim čtyři děti v letech 2008, 2010, 2012 a 2015. Všechny děti se narodily v Chorvatsku. Stěžovatel, matka i všechny děti jsou chorvatskými státními příslušníky. V letech 2011–2018 žila rodina postupně v Řecku, v Chorvatsku, na Slovensku, v Maďarsku, ve Švédsku a ve Francii a v roce 2018 se vrátili zpět do Chorvatska.

V říjnu 2018 dala matka děti otci písemný souhlas, aby je odvezl do Německa a tam o ně samostatně pečoval. Děti v Německu začaly chodit do školy a školky. V létě 2019 matka svůj souhlas odvolala, přijela si pro děti do Německa a odvezla je do Chorvatska. Po skončení letních prázdnin je odmítla odvézt zpět k otci do Německa.

V září 2019 podal stěžovatel návrh na vydání předběžného opatření u Okresního soudu v Singenu (Německo) a požadoval, aby mu soud přiznal právo určit místo pobytu dětí a matce nařídil děti stěžovateli předat. O dva dny později soud stěžovatele vyzval ke zpětvzetí návrhu s ohledem na skutečnost, že se děti nachází v jiné zemi, a návrh je proto nepřijatelný.

V listopadu 2019 okresní soud zamítl návrh stěžovatele a konstatoval, že neexistuje žádná naléhavá situace, která by odůvodnila dočasné přiznání práva určit bydliště dětí u stěžovatele. Soud výslovně odkázal na § 99 odst. 1 chorvatského zákona o rodině, podle nějž mají nesezdaní rodiče společnou rodičovskou odpovědnost. Poté odkázal na článek 16 odst. 3 Haagské úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (dále jen „Haagská úmluva o pravomoci orgánů“) a dospěl k závěru, že stěžovatel si zachoval rodičovskou odpovědnost, kterou získal podle chorvatského práva, i poté, co se děti přestěhovaly do Německa.

Mezitím stěžovatel podal návrh k Městskému soudu v Záhřebu na zahájení řízení o navrácení jeho dětí do Německa. Tvrdil, že je matka po letních prázdninách neoprávněně zadržela v Chorvatsku. Ta ale namítala, že se na trvalém přestěhování dětí zpět do Chorvatska s otcem domluvila. Na jednání zástupkyně matky tvrdila, že soud by měl vzít v úvahu integraci dětí do sociálního a rodinného prostředí v Chorvatsku, přičemž zdůraznila skutečnost, že všichni prarodiče dětí z matčiny a otcovy strany a všichni jejich příbuzní žijí v Chorvatsku, zatímco v Německu nemají nikoho.

V listopadu 2019 zamítl městský soud žádost stěžovatele o navrácení dětí do Německa. Konstatoval, že děti měly v době podání návrhu obvyklé bydliště v Německu. Shledal, že

relevantním právem pro účely posouzení, zda jejich ponechání v Chorvatsku bylo v rozporu s právem stěžovatele na péči o děti, bylo proto německé právo. Dospěl k závěru, že podle německého práva má matka dětí narozených mimo manželství výlučnou rodičovskou odpovědnost. Zadržení dětí v Chorvatsku jejich matkou tak podle městského soudu nebylo v rozporu s právy otce na péči o děti, neboť žádná taková práva neměl. Zadržení dětí v Chorvatsku proto nebylo protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „Haagská úmluva o únosech“) a článku 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis.

Stěžovatel ve svém odvolání tvrdil, že rozhodné je chorvatské právo a podle něj nabytí rodičovskou odpovědností automaticky. Toto právo nemohl ztratit na základě skutečnosti, že se s dětmi přestěhoval do Německa, neboť by to bylo v rozporu s článkem 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti, která je závazná jak pro Chorvatsko, tak pro Německo. V lednu 2020 odvolací soud odvolání zamítl. Tento soud se nijak nezabýval argumentací stěžovatele založenou na Haagské úmluvě o soudní příslušnosti. Zopakoval pouze příslušná ustanovení německého práva a uvedl, že z toho vyplývá, že stěžovatel nemá rodičovskou odpovědnost.

Stěžovatel podal ústavní stížnost a tvrdil, že civilní soudy nesprávně aplikovaly příslušné hmotné právo, neboť aplikovaly německé právo namísto článku 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti a chorvatského zákona o rodině, podle kterého měli s matkou děti společnou rodičovskou odpovědnost, kterou nemohl přestěhováním do Německa ztratit. Ústavní soud jeho stížnost v únoru 2021 ústavní stížnost zamítl a ztotožnil se s právním posouzením nižších soudů.

Matka mezitím podala u Městského soudu ve Zlataru návrh, aby děti byly svěřeny do její výlučné péče. Na jednání o tomto návrhu otec navrhl, aby tři mladší děti žily s matkou a nejstarší s ním. V dubnu 2021 městský soud rozhodl, že všechny čtyři děti budou žít s matkou; že matka bude samostatně vykonávat rodičovskou odpovědnost a přiznal stěžovateli právo na styk s dětmi, které bude vykonávat za přítomnosti odborníka na péči o děti. Stěžovatel podal odvolání, o němž nebylo v době rozhodnutí Soudu dosud rozhodnuto.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. NAMÍTANÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní soudy tím, že odmítly nařídít navrácení jeho dětí do Německa, porušily jeho právo na respektování rodinného života. Odvolával se na článek 8 Úmluvy, který zní takto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Přijatelnost

1. Podání účastníků řízení

(a) Vláda

52. Vláda zpochybnila přijatelnost této stížnosti z několika důvodů.

53. Zprvė tvrdila, že článek 8 není v tomto případě použitelný. Podle judikatury Soudu bylo třeba povinnosti, které tento článek ukládal smluvním státům v případech mezinárodních únosů dětí, vykládat ve světle Haagské úmluvy o únosech dětí. V projednávaném případě však vnitrostátní soudy konstatovaly, že zadržování dětí stěžovatele v Chorvatsku jejich matkou nebylo protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 této úmluvy (viz body 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí). Příklad se tedy netýkal mezinárodního únosu dětí ve smyslu této úmluvy, která se proto nepoužije. V důsledku toho se neuplatnil ani článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech.

54. Nadto vláda tvrdila, že tato stížnost je *ratione personae* neslučitelná s ustanoveními Úmluvy, protože údajné porušení nelze přičítat žalovanému státu. Poukázaly na to, že okresní soud v Singenu a) odmítl vydat předběžné opatření, jímž by stěžovateli přiznal právo na určení místa pobytu jeho dětí a b) uvedl, že o otázce předání dětí budou rozhodovat chorvatské soudy v rámci řízení o navrácení vedeného podle Haagské úmluvy o únosech dětí (viz body 14–15 tohoto rozhodnutí), což naznačuje, že měl za to, že zadržování dětí v Chorvatsku bylo protiprávní ve smyslu této úmluvy.

55. Podle článku 7 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti si však v případě protiprávního zadržení orgány smluvního státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před dotčným zadržením, zachovávají svou příslušnost, dokud dítě nezíská obvyklé bydliště v jiném státě (viz bod 49 tohoto rozhodnutí). V době, kdy Okresní soud v Singenu přijal své rozhodnutí, bylo tímto státem Německo, jehož pravomoc se podle článku 16 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti (viz odstavec 49 tohoto rozhodnutí) vztahovala také na věci rodičovské odpovědnosti, což zahrnovalo právo určit místo pobytu dítěte.

56. To znamená, že pokud byl Okresní soud v Singenu toho názoru, že zadržování dětí v Chorvatsku jejich matkou bylo protiprávní (viz bod 54 tohoto rozhodnutí), měl pravomoc rozhodnout o právu stěžovatele na určení místa pobytu jeho dětí. Odmítnutí tohoto soudu rozhodnout o tomto zásadním aspektu rodičovské odpovědnosti stěžovatele ovlivnilo výsledek řízení o navrácení před chorvatskými soudy, které při absenci jakéhokoli formálního rozhodnutí konstatovaly, že stěžovatel nemá rodičovskou odpovědnost, tj. právo péče o děti podle německého práva (viz body 15, 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí).

57. Vláda se proto domnívá, že Německo bylo odpovědné za vznik okolností, které vedly k tomu, že chorvatské soudy odmítly nařídít návrat dětí.

58. Konečně vláda tvrdila, že stěžovatel nebyl obětí stěžovaného porušení, protože souhlasil s tím, že děti budou žít se svou matkou v Chorvatsku.

59. Ze skutkových okolností případu vyplynulo, že dohoda mezi stěžovatelem a matkou dětí spočívala v tom, že děti budou dočasně žít se stěžovatelem v Německu (viz odstavec 8 tohoto rozhodnutí). Matka mu dala souhlas s odvozem dětí do Německa, protože byla v té době nezaměstnaná a nemohla dětem zajistit vhodné ubytování. Souhlas, který mu dala, byl proto ze své podstaty dočasný (žalobce si toho byl vědom) a nakonec jej odvolala (viz odstavec 10 tohoto rozhodnutí).

60. Kromě toho se stěžovatel krátce po srpnu 2019 přestěhoval do Chorvatska, kde zůstal dodnes (viz bod 12 tohoto rozhodnutí). Jeho žádost o navrácení dětí do Německa se proto stala bezpředmětnou.

61. I následně, v průběhu opatrovnického řízení, stěžovatel navrhoval, aby tři mladší děti žily se svou matkou a aby nejstarší dítě žilo po skončení školního roku s ním (viz bod 32 tohoto rozhodnutí). Za těchto okolností nemohl stěžovatel tvrdit, že je obětí stěžovaného porušení ve vztahu ke třem mladším dětem, protože souhlasil s tím, aby byly svěřeny do péče matky (vláda odkázala na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 10. 2015, Vujica proti Chorvatsku, č. 56163/12, body 67–68).

(b) Stěžovatel

62. V odpovědi na argument vlády, že článek 8 není použitelný, stěžovatel v podstatě zopakoval argumenty, které uplatnil před vnitrostátními soudy v tom smyslu, že zadržování jeho dětí v Chorvatsku jejich matkou bylo protiprávní a že Haagská úmluva o únosech dětí je použitelná (viz body 26 a 28 tohoto rozhodnutí).

63. Pokud jde o námitku vlády, že stěžované porušení nebylo přičitatelné chorvatským, ale německým orgánům, stěžovatel odpověděl, že k Okresnímu soudu v Singenu nebyl podán návrh, aby rozhodl o jeho opatrovnických právech, a proto nemohl odmítnout o těchto právech rozhodnout. Jeho rozhodnutí navíc nemělo žádný vliv na rozhodnutí chorvatských soudů o zamítnutí jeho žádosti o navrácení dětí.

64. Stěžovatel tvrdil, že nikdy nedal souhlas k zadržení dětí v Chorvatsku a že se následně vrátil do Chorvatska pouze proto, že jim chtěl být co nejbliže. Nevrátil by se, kdyby v Chorvatsku neprobíhalo žádné řízení týkající se jeho dětí.

65. Konečně uvedl, že v průběhu řízení o svěřeni do péče navrhl, aby tři mladší děti žily se svou matkou, ale že tento návrh učinil až po vydání konečného rozhodnutí v řízení o jejich navrácení (viz body 24, 27 a 29 tohoto rozhodnutí). Dodal, že nikdy nesouhlasil s tím, aby děti byly svěřeny do výhradní péče matky.

2. Posouzení Soudem

66. Pokud jde o námitku vlády, že údajné porušení nebylo přičitatelné chorvatským, ale německým orgánům, Soud konstatuje, že její argumentace v tomto ohledu je obtížně pochopitelná (viz body 54 až 57 výše) a že nic nenasvědčuje tomu, že by rozhodnutí Okresního soudu v Singenu ovlivnilo rozhodnutí chorvatských soudů v řízení o navrácení. Argumenty vlády tedy nelze přijmout. Z toho vyplývá, že námitka vlády, že stížnost byla *ratione personae* neslučitelná s ustanoveními Úmluvy, musí být odmítnuta.

67. Pokud se námitka vlády týkající se nedostatku postavení stěžovatele jako oběti opírá o jeho návrh učiněný v průběhu opatrovnického řízení, aby tři mladší děti žily se svou matkou, Soud konstatuje, že okolnosti tohoto případu jsou odlišné od okolností případu Vujica (citováno výše). V citovaném případě probíhalo řízení o navrácení a řízení o svěřeni do péče souběžně a stěžovatelka, která v průběhu opatrovnického řízení souhlasila s tím, aby byly její dvě starší děti svěřeny do péče otce, nemohla v souběžně probíhajícím řízení vedeném podle Haagské úmluvy o únosech dětí trvat na tom, aby jí byly přesto vráceny (tamtéž, body 20, 26, 37 a 67–68).

68. V projednávaném případě se řízení o svěřeni dětí do péče konalo až po skončení řízení o navrácení a stěžovatel uvedl, že jeho návrh, aby tři mladší děti žily s matkou, byl ovlivněn rozhodnutím vnitrostátních soudů o zamítnutí jeho návrhu na navrácení dětí (viz body 29, 32 a 65 tohoto rozhodnutí).

69. Z toho vyplývá, že námitka vlády týkající se nedostatku postavení oběti u stěžovatele, která je založena na návrhu, který stěžovatel učinil během opatrovnického řízení, aby tři mladší děti žily se svou matkou, musí být odmítnuta.

70. Pokud jde o zbývající argumenty vlády týkající se postavení stěžovatele jako oběti, Soud má za to, že se týkají otázky, zda stěžovatel souhlasil s ponecháním svých dětí v Chorvatsku nebo s ním následně souhlasil ve smyslu článku 13 odst. 1 písm. a) Haagské úmluvy o únosech dětí (viz bod 47 tohoto rozhodnutí). S ohledem na svou judikaturu (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 10. 2021, Kupás proti Maďarsku, č. 24720/17, body 52–62) se Soud domnívá, že tyto argumenty bude vhodnější řešit ve fázi řízení ve věci samé (viz bod 92 tohoto rozhodnutí).

71. Podobně pokud jde o argumenty vlády o nepoužitelnosti článku 8 Úmluvy, Soud má za to, že se týkají otázky, zda zadržování dětí stěžovatelky v Chorvatsku bylo protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 písm. a) Haagské úmluvy o únosech dětí a článku 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis (viz body 47 a 50 výše). S ohledem na svou judikaturu (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 10. 2014, V.P. proti Rusku, č. 61362/12, body 124–33) se Soud domnívá, že i tyto argumenty bude vhodnější řešit ve fázi řízení ve věci samé (viz bod 92 tohoto rozhodnutí).

72. Soud dále shledává, že tato stížnost není zjevně neopodstatněná ani nepřijatelná z žádného jiného důvodu uvedeného v článku 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. Ve věci samé

1. Podání účastníků řízení

(a) Stěžovatel

73. Stěžovatel nejprve zopakoval argument, který vznesl před vnitrostátními soudy, že zadržování jeho dětí v Chorvatsku jejich matkou bylo protiprávní a že Haagská úmluva o únosech dětí je použitelná (viz body 26, 28 a 62 tohoto rozhodnutí). Znovu poukázal na článek 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti (viz bod 49 tohoto rozhodnutí) a zdůraznil, že jeho rodičovská odpovědnost nabytá podle chorvatského práva trvala i poté, co se s dětmi přestěhoval do Německa.

74. V odpovědi na argument vlády, že děti neměly před přestěhováním do Německa obvyklé bydliště v Chorvatsku (viz body 76–77 tohoto rozhodnutí), uvedl, že měly. V tomto ohledu zdůraznil, že Chorvatsko bylo zemí, ke které měly děti nejužší vztah: narodily se v Chorvatsku a byly stejně jako jejich rodiče chorvatskými státními příslušníky. Po četných přechodných pobytech rodiny v zahraničí se vždy vracely do Chorvatska. Skutečnost, že nenavštěvovaly školu ani školku, souvisela se specifickým životním stylem jejich rodičů (viz bod 7 tohoto rozhodnutí). Starší děti navštěvovaly korespondenční kurzy a byly vzdělávány doma. Stěžovatel rovněž poukázal na argumenty, které zástupce matky dětí uvedl během řízení

o navrácení, týkající se jejich integrace do sociálního a rodinného prostředí v Chorvatsku (viz bod 22 tohoto rozhodnutí).

(b) Vláda

75. Vláda zopakovala svůj argument uvedený výše (viz bod 53), že vnitrostátní soudy prokázaly, že zadržení stěžovatelových dětí v Chorvatsku jejich matkou nebylo protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o únosech dětí (viz body 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí). Věc se tedy netýkala mezinárodních únosů dětí a povinnosti státu podle článku 8 této Úmluvy nemohly být vykládány ve světle této Haagské úmluvy.

76. Vláda se dále ohradila proti argumentům stěžovatele týkajícím se použitelnosti článku 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti. Konkrétně tvrdila, že děti neměly před přestěhováním do Německa obvyklé bydliště v Chorvatsku, a proto nemohl nabýt rodičovskou zodpovědnost podle chorvatského práva, která by přetrvávala i v Německu.

77. V tomto ohledu vláda poukázala na to, že podle judikatury Soudu obvyklé bydliště odpovídá místu, které odráží určitý stupeň integrace dítěte (odkázala na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 7. 2020, Michnea proti Rumunsku, č. 10395/19, bod 28). Před přestěhováním do Německa však rodina žila v Chorvatsku, Řecku, na Slovensku, ve Švédsku a ve Francii a od roku 2018 opět v Chorvatsku (viz body 6–9 tohoto rozhodnutí). Děti stěžovatelky se narodily v letech 2008 až 2015 (viz bod 5 tohoto rozhodnutí), což znamená, že některé z dětí ve skutečnosti pobývaly v Chorvatsku jen několik měsíců a nenavštěvovaly tam školu ani školku.

78. Vláda konečně uvedla, že odmítnutí vnitrostátních soudů nařídít navrácení stěžovatelových dětí do Německa bylo v souladu se zákonem, že sledovalo legitimní cíl ochrany práv jiných (konkrétně jeho dětí) a že bylo tomuto cíli přiměřené.

2. Posouzení Soudem

(a) Obecné zásady

79. Příslušné zásady týkající se práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy v případech týkajících se navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o únosech dětí jsou shrnuty ve věci X. proti Lotyšsku (rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 11. 2013, č. 27853/09, body 92–108) a nedávno byly zopakovány ve věci Michnea proti Rumunsku (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 7. 2020, č. 10395/19, body 35–39).

(b) Aplikace těchto zásad na projednávaný případ

80. V projednávaném případě Soud podotýká, že primární zásah do práva stěžovatele na respektování jeho rodinného života nelze přičítat jednání nebo opomenutí ze strany žalovaného státu, ale spíše jednání matky dětí, soukromé osoby, která děti v Chorvatsku zadržela (srovnej rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 6. 2019, Vladimir Ushakov proti Rusku, č. 15122/17, bod 85; a Kupás, citováno výše, bod 44).

81. Městský soud v Záhřebu rozhodnutím ze dne 15. listopadu 2019 zamítl žádost stěžovatele o navrácení dětí, neboť shledal, že Haagská úmluva o únosech dětí není použitelná (viz body

24–25 výše). Toto rozhodnutí představovalo zásah do práva stěžovatele na respektování jeho rodinného života (viz výše uvedený rozsudek Vladimir Ushakov, citováno výše, bod 87, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 5. 2019, Adžić proti Chorvatsku (č. 2), č. 19601/16, bod 79, a tam citovaná rozhodnutí), přičemž se má za to, že vzájemné užívání společnosti rodiče a dítěte představuje základní prvek rodinného života chráněný článkem 8 Úmluvy (tamtéž). Z toho vyplývá, že článek 8 Úmluvy je v tomto případě použitelný.

82. Soud musí přezkoumat, zda byl předmětný zásah odůvodněný z hlediska článku 8 odst. 2. Připomíná, že jakýkoli zásah do práva na respektování rodinného života představuje porušení tohoto článku, pokud není „v souladu se zákonem“, nesleduje legitimní cíl a nelze jej považovat za „nezbytný v demokratické společnosti“ (viz např. výše citovaný rozsudek Adžić (č. 2), citováno výše, bod 80).

(i) Zákonnost a legitimní cíl

83. Soud nejprve uvádí, že rozhodnutí civilních soudů vycházela z článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o únosech dětí a článku 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis, což podle názoru těchto soudů vedlo k použití článku 1626a odst. 3 německého občanského zákoníku (viz body 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí). Stěžovatel však tvrdil (viz body 26, 28, 62 a 73 tohoto rozhodnutí) – opíraje se o článek 16 odst. 3 Haagské úmluvy o pravomoci soudů a o příslušná zjištění a stanoviska německých orgánů (viz body 15–16, 19 a 49 tohoto rozhodnutí) – že uvedený článek německého občanského zákoníku se v jeho případě nepoužije a že se použije Haagská úmluva o únosech dětí. Pokud by byly jeho argumenty přijaty, znamenalo by to, že zásah do jeho práva na respektování rodinného života by byl nezákonný.

84. Soud se však domnívá, že může ponechat otázku zákonnosti napadeného zásahu otevřenou, protože argumenty stěžovatele v tomto ohledu jsou rovněž podstatnými okolnostmi, které je třeba vzít v úvahu při posuzování, zda byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, a proto se jimi bude dále zabývat níže (viz body 86–91).

85. Soud dále poznamenává, že dotčený zásah sledoval legitimní cíl ochrany práv a svobod jiných – konkrétně práv dětí stěžovatelky.

(ii) Nezbytnost zásahu v demokratické společnosti

86. Soud připomíná, že při určování, zda byl zásah do práva na rodinný život „nezbytný v demokratické společnosti“, musí zkoumat, zda bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi konkurujícími si dotčenými zájmy – zájmy dítěte, obou rodičů a veřejným pořádkem – v rámci prostoru pro uvážení, který je v takových věcech státům poskytnut (viz např. výše citovaný rozsudek Adžić (č. 2), citováno výše, bod 82, a rozhodnutí v něm citovaná). Přitom musí posoudit, zda ve světle celého případu byly důvody uvedené k ospravedlnění zásahu relevantní a dostatečné pro účely článku 8 odst. 2 (tamtéž a tam citovaná rozhodnutí).

87. Nedostatečné odůvodnění v rozhodnutí, kterým se zamítají nebo přijímají námitky proti navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o únosech dětí, by bylo v rozporu s požadavky článku 8 Úmluvy (viz X. proti Lotyšsku, citováno výše, body 106–107, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 7. 2014, Blaga proti Rumunsku, č. 2, č. 54443/10, bod 70). Soud se domnívá, že tento požadavek se obdobně vztahuje i na odůvodnění týkající se otázky použitelnosti Haagské úmluvy o únosech dětí. V opačném případě by vnitrostátní soudy mohly

tento požadavek obejít a fakticky odmítnout nařídít navrácení dítěte tím, že by tuto úmluvu shledaly nepoužitelnou bez dostatečného odůvodnění.

88. Soud poznamenává, že stěžovatel v odvolání proti prvoinstančnímu rozhodnutí tvrdil, že jako rodič automaticky nabyl rodičovskou odpovědnost podle chorvatského práva, protože se jeho děti narodily v Chorvatsku, a že ji nemohl ztratit, když se s dětmi přestěhoval do Německa, protože by to bylo v rozporu s článkem 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti (viz výše bod 26). Ke svému odvolání přiložil dopis německého Spolkového úřadu pro spravedlnost ze dne 30. října 2019 a rozhodnutí Okresního soudu v Singenu ze dne 21. listopadu 2019 (viz body 15–16, 19 a 26 tohoto rozhodnutí).

89. S ohledem na zjištění soudu prvního stupně (viz body 24–25 tohoto rozhodnutí) byly tyto argumenty relevantní pro otázku, zda lze zadržování dětí stěžovatele v Chorvatsku jejich matkou považovat za protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o únosech dětí a článku 2 nařízení Brusel II bis (viz body 47 a 50 tohoto rozhodnutí). Podle názoru Soudu proto jejich povaha a význam vyžadovaly konkrétní a výslovnou odpověď. Odvolací soud se však ve svém rozhodnutí ze dne 15. ledna 2020 těmito argumenty vůbec nezabýval (viz bod 27 tohoto rozhodnutí).

90. Stěžovatel tyto argumenty zopakoval ve své ústavní stížnosti (viz bod 28 tohoto rozhodnutí). Ústavní soud se však ve svém rozhodnutí ze dne 18. února 2021 těmito argumenty zabýval s odkazem na článek 7 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti, aniž by blíže vysvětlil, jak je tento článek relevantní ve vztahu k odmítnutí uvedených argumentů (viz body 29–30 tohoto rozhodnutí).

91. Za těchto okolností Soud konstatuje, že důvody, které vnitrostátní soudy uvedly k ospravedlnění zásahu do práva stěžovatele na respektování jeho rodinného života, nebyly relevantní ani dostatečné ve smyslu článku 8 odst. 2 Úmluvy (viz bod 86 tohoto rozhodnutí).

92. Pokud jde o argumenty vlády, že stěžovatel a jeho děti neměli před přestěhováním do Německa obvyklé bydliště v Chorvatsku (viz body 76–77 tohoto rozhodnutí) a že stěžovatel s jejich zadržením souhlasil nebo s ním udělal následný souhlas (viz body 58–60 a 70 tohoto rozhodnutí), Soud konstatuje, že tyto otázky nebyly vnitrostátními soudy v daném řízení o navrácení zkoumány. Za těchto okolností a s ohledem na zásadu subsidiarity Soud nepovažuje za vhodné je přezkoumávat.

93. Výše uvedené úvahy jsou dostatečné k tomu, aby Soud dospěl k závěru, že v daném případě došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

94. Soud konečně podotýká, že neexistuje žádný důvod, aby byl tento rozsudek jako takový vykládán tak, že ukládá žalovanému státu, aby nyní rozhodl o navrácení dětí do Německa (viz mutatis mutandis výše uvedený rozsudek Adžić [č. 2], citováno výše, bod 96, a tam citovaná rozhodnutí).

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

95. Ve svém vyjádření ze dne 10. listopadu 2021 si stěžovatel poprvé stěžoval, že řízení o navrácení jeho dětí bylo nespravedlivé, zejména s ohledem na způsob, jakým byly získány informace o příslušných německých právních předpisech (viz výše uvedený bod 23). Odvolával se na článek 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část zní takto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...“

96. Soud konstatuje, že poslední vnitrostátní rozhodnutí ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy v řízení, na které se stěžovatel odvolává, bylo zástupci stěžovatele doručeno 4. března 2021 (viz odstavec 29 výše); stěžovatel tuto stížnost poprvé podal ve svém vyjádření ze dne 10. listopadu 2021 – tedy o více než šest měsíců později.

97. Z toho vyplývá, že tato stížnost je nepřijatelná podle článku 35 odst. 1 Úmluvy z důvodu nedodržení šestiměsíční lhůty, a proto musí být podle jejího článku 35 odst. 4 odmítnuta.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Prohlašuje* stížnost podle článku 8 Úmluvy za přijatelnou a zbývající část stížnosti za nepřijatelnou;
2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy (...)

(zpracovala JUDr. Martina Grochová)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
20. 9. 2022
VĚC McCANN A HEALY proti PORTUGALSKU
(rozsudek ve věci McCann a Healy proti PortugalSKU,
stížnost č. 57195/17)

Právo na svobodu projevu a právo na ochranu dobré pověsti v návaznosti na šíření výroků o zapojení rodičů do zmizení jejich dcery

Dotčený článek Úmluvy:

Čl. 6 odst. 2

čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 10 odst. 2, 3 Listiny základních práv a svobod

§ 158d zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:

respektování soukromého života – tajné sledování – procesní záruky – trestní řízení

Autorský komentář:

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále „Soud“) se týká zejména otázky vztahu mezi právem na svobodu projevu a právem na ochranu soukromého života. V projednávané věci stěžovatelé namítali, že jejich právo na ochranu soukromého života bylo porušeno, když bývalý vyšetřovatel veřejně obhajoval závěr, že dcera stěžovatelů zemřela v důsledku tragické nehody a stěžovatelé ukryli její tělo a zinscenovali její únos. Soud poměřil dotčená práva, a to zejména z pohledu přínosu namítaných výroků k diskusi ve veřejném zájmu, předchozího jednání a stupně veřejné známosti stěžovatelů, předmětu dotčených materiálů a okolností pořízení informací, jakož i obsahu namítaných výroků, jejich důsledků a zvláštních okolností případu. Nadto Soud připomněl, že je potřeba rozlišovat mezi skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy. Neopodstatněnou shledal Soud i námitku porušení presumpce nevinny jako součásti práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 2 Úmluvy, založenou na nesouhlasu stěžovatelů s tím, jak vnitrostátní Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozsudku zhodnotil význam zastavení trestního stíhání stěžovatelů pro rozhodnutí v občanskoprávní věci ochrany osobnosti.

Z pohledu české úpravy je rozhodnutí zajímavé proto, že poskytuje vodítko pro aplikaci výše uvedených kritérií, které mohou vnitrostátní soudy použít při vyvažování práva na soukromí a svobody projevu. Ústavní soud k podobné problematice již sám judikoval, že je samozřejmě žádoucí, aby v rámci kontroly výkonu veřejné moci byla veřejnost o trestných činnostech informována, nicméně samotný závěr o vině musí být prokázán procesně adekvátním způsobem v trestním řízení. Presumpce nevinny tedy nezakazuje samotnou diskusi nad trestnou činností, ale ovlivňuje způsob jejího vedení. K samotné vině lze zaujmout ve veřejné diskusi různé názory, ale musí být vždy zřejmé, byť implicitně, že o vině rozhoduje pouze soud (viz rozsudek

Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 577/13). Z české judikatury také vyplývá, že je potřeba rozlišovat mezi skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy. Měřítka jejich posouzení jsou mnohem měkčí ve prospěch novinářů a jiných původců takových výroků. Osoba vstoupivší na veřejnou scénu musí počítat s drobnohledem veřejnosti. Uvedené neznamená, že by taková osoba byla ochrana úplně zbavena. Její právo na ochranu osobnosti je ale poměřováno ve vztahu k zájmu na otevřené diskusi o veřejných tématech (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 30 Cdo 464/2016).

(Zpracovali JUDr. Robert Waltr a Mgr. Eva Šišková)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovateli jsou rodiče Madeleine McCann, která zmizela z apartmánu v Ocean Club v Portugalsku, ve kterém byla s rodinou ubytována. Zmizení Madeleine stěžovatelé nahlásili dne 3. 5. 2007 v noci jako únos. Vyšetřováním případu byl pověřen G. A. V průběhu vyšetřování byly nalezeny stopy krve v apartmánu stěžovatelů, stejně jako v kufru auta, které si pronajali několik dní po zmizení jejich dcery. V důsledku toho vzniklo podezření, že usmrcení Madeleine způsobili sami stěžovatelé, kteří měli její tělo následně ukryt a nasimulovat únos. Celá kauza byla medializována na úrovni vnitrostátní i mezinárodní. G. A. byl z vyšetřování případu odvolán poté, co učinil kontroverzní tisková prohlášení. O necelý rok později odešel do důchodu. Vyšetřování bylo státním zastupitelstvím nakonec zastaveno s tím, že neexistují důkazy prokazující vinu stěžovatelů.

G. A. dne 24. 7. 2008 vydal knihu s názvem „Maddie: pravda o lži“. V této knize popisoval průběh vyšetřování za pomoci osobních úvah až do doby jeho odvolání. V předmluvě uvedl, že cílem knihy je přispět k odhalení pravdy v případě známém jako „kauza Maddie“. V žádném případě se kniha nesnažila zpochybnit práci vyšetřovatelů nebo zkompromitovat samotné vyšetřování. Na konci G. A. uzavřel, že Maddie zemřela v bytě stěžovatelů a únos byl nasimulován. Smrt mohla být způsobena nešťastnou náhodou, neboť existují indicie o nedbalosti stěžovatelů ve věci péče o děti a jejich bezpečnost. Stěžovatelé se podle G. A. pravděpodobně podíleli na ukrytí těla jejich dcery. V návaznosti na tuto knihu poskytl G. A. rozhovor, ve kterém obhajoval závěry v knize uvedené.

Samotná kniha byla nakonec zfilmována ve stejnojmenném dokumentu. Před jeho odvysíláním bylo uvedeno, že předmětné závěry stěžovatelé odmítají a nadále trvají na tom, že jejich dcera byla unesena. Rovněž bylo upozorněno na rozhodnutí státního zastupitelství ohledně vyšetřování, jakož i zmíněno, že odvysílání dokumentu si neklade za cíl ukázat na viníka, což je v kompetenci soudní moci. Cílem dokumentu byla snaha objasnit kauzu, která je již více než dva roky záhadou.

V návaznosti na uvedené stěžovatelé podali návrh na vydání předběžného opatření, zejména s cílem stažení knihy a dokumentu a zákazu jejich další distribuce. Tomuto návrhu bylo vyhověno, nicméně prvoinstanční rozsudek byl odvolacím soudem zrušen s odůvodněním, že kniha odhaluje názor autora, uvádí skutečnosti uvedené ve vyšetřovacím spise a nepřináší žádné nové prvky. Stěžovatelé se podle odvolacího soudu nemohli dovolávat porušení práva na respektování soukromého života, neboť oni sami prezentovali případ veřejnosti za účelem nalezení jejich dcery, čímž otevřeli prostor pro kritiku. Mimoto zahájili stěžovatelé občanskoprávní řízení, ve kterém požadovali odškodnění a definitivní zákaz šíření knihy a dokumentu. Vnitrostátní soudy identifikovaly proti sobě stojící zájmy, čili právo na ochranu dobrého jména a pověsti stěžovatelů a právo G. A. na svobodu projevu. Nejvyšší soud nakonec

v poslední instanci dospěl k závěru, že nedošlo k porušení práv stěžovatelů. G. A. se snažil, jak v knize uvedl, pouze očistit své jméno a přispět k diskusi ve veřejném zájmu a k řádnému výkonu spravedlnosti. Žádným způsobem proto nelze dovodit, že by jednal ve zlé víře. K namítanému porušení presumpce nevinny Nejvyšší soud uvedl, že v daném případě se jedná o občanskoprávní odpovědnost za zveřejnění úvah o zmizení dítěte. Zamítající rozsudek Nejvyššího soudu nelze vykládat jako konstatování viny stěžovatelů. Nado všechny namítané skutečnosti již byly zveřejněny a veřejně diskutovány po skončení vyšetřování, takže k porušení mlčenlivosti ze strany G. A. také nedošlo. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že svoboda slova by měla mít přednost před povinností mlčenlivosti.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

67. V předložené stížnosti je vnitrostátním orgánům vytýkáno, že nevyhověly nárokům stěžovatelů, přestože G. A. dle jejich názoru porušil jejich právo na dobrou pověst, dobré jméno, právo k podobě a právo na presumpci nevinny. Jak bylo uvedeno výše (...), tato část stížnosti musí být přezkoumávána z hlediska čl. 8 Úmluvy. V části relevantní pro tento případ zní čl. 8 následovně:

„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života ...“

A. přijatelnosti

1. Použitelnost článku 8 Úmluvy

68. Soud připomíná, že pojem soukromého života je pojem široký a zahrnuje prvky týkající se osoby, jako její jméno, podobu a její fyzickou a duševní integritu (Von Hannover proti Německu, č. 59320/00, rozsudek ze dne 24. 6. 2004, bod 50). Judikatura Soudu připouští, že právo osoby na ochranu její pověsti je jako prvek práva na respektování soukromého života zahrnuto v čl. 8 Úmluvy (rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, Axel Springer AG proti Německu, č. 39954/08, bod 83; rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, Delfi AS proti Estonsku, č. 64569/09, bod 137; rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2016, Bédat proti Švýcarsku, č. 56925/08, bod 72; a rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2017, Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní proti Bosně a Hercegovině, č. 17224/11, bod 76). Soud již rozhodl, že pověst osoby je součástí její osobní identity a duševní integrity, která vyplývá z jejího osobního života, a to i přesto, že je tato osoba předmětem kritiky v diskusi ve veřejném zájmu (rozsudek ze dne 15. 11. 2007, Pfeifer proti Rakousku, č. 12556/03, bod 35; a rozsudek ze dne 18. 5. 2017, Petrie proti Itálii, č. 25322/12, bod 39). Stejně úvahy se vztahují na osobní čest (rozsudek ze dne 4. 10. 2007, Sanchez Cardenas proti Norsku, č. 12148/03, bod 38; rozsudek ze dne 9. 4. 2009, A. proti Norsku, č. 28070/06, bod 64; a rozsudek ze dne 30. 10. 2018, Kaboğlu a Oran proti Turecku, č. 1759/08 a dvě další, bod 65).

69. Aby se však mohlo uvažovat o aplikaci čl. 8 Úmluvy, musí zásah do dobré pověsti dosahovat určité míry závažnosti a musí být proveden takovým způsobem, aby způsobil újmu výkonu práva na soukromý život (Bédat proti Švýcarsku, cit. výše, bod 72; rozsudek velkého senátu ze dne 25. 9. 2018, Denisov proti Ukrajině, č. 76639/11, bod 112; rozsudek ze dne 14. 1. 2020, Beizaras a Levickas proti Litvě, č. 41288/15, bod 117; a rozhodnutí ze dne 4. 2. 2021, De Carvalho Basso proti Portugalsku, č. 73053/14 a 33075/17, bod 43).

70. Soud konstatuje, že namítané výroky formulované G. A. v předmětné knize, dokumentu a rozhovoru se týkají údajného podílu stěžovatelů na ukrytí těla jejich dcery, domněnky, že nasimulovali její únos, a údajného nedbalostního jednání vůči jejich dceři ... Soud má za to, že tato tvrzení jsou dostatečně závažná pro použití čl. 8 Úmluvy (viz, mutatis mutandis, Sanchez Cardenas proti Norsku, cit. výše, body 33 a 38; srovnej rozsudek ze dne 20. 9. 2018, Jishkariani proti Gruzii, č. 18925/09, bod 47).

2. Závěr

71. Soud shledává, že námitka ve smyslu čl. 8 Úmluvy není zjevně neopodstatněná ani nepřipustná z jiného důvodu podle čl. 35 Úmluvy, a proto ji prohlašuje za přijatelnou.

B. K věci samé

1. Tvrzení stran řízení

(...)

2. Posouzení Soudem

a) Obecné principy

78. Ačkoliv je hlavním účelem čl. 8 chránit jednotlivce před svévolnými zásahy veřejných orgánů, neomezuje se pouze na povinnost státu se těchto zásahů zdržet: k tomuto negativnímu závazku se mohou přidat i pozitivní závazky, které jsou neodmyslitelně spjaty s účinnou ochranou soukromého nebo rodinného života. Tyto závazky mohou vyžadovat přijetí opatření zaměřených na respektování soukromého života i ve vztazích mezi jednotlivci [rozsudek velkého senátu ze dne 12. 11. 2013, Söderman proti Švédsku, č. 5786/08, bod 78; a rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, Von Hannover proti Německu (č. 2), č. 40660/08 a 60641/08, bod 98]. Odpovědnost státu může vzniknout také v případě, že sporné skutečnosti vyplývají z toho, že stát nezajistil dotčeným osobám výkon práv zakotvených v čl. 8 Úmluvy (rozsudek velkého senátu ze dne 5. 9. 2017, Bărbulescu proti Rumunsku, č. 61496/08, bod 110; a rozsudek ze dne 23. 9. 2010, Schüth proti Německu, č. 1620/03, body 54 a 57). Hranice mezi pozitivním a negativním závazkem státu ve smyslu čl. 8 se nedá přesně vymezit; použitelné zásady jsou nicméně srovnatelné. V obou případech je zejména třeba zohlednit spravedlivou rovnováhu, kterou je třeba nalézt mezi konkurujícími zájmy [Von Hannover proti Německu (č. 2), cit. výše, bod 99].

79. Volba opatření k zajištění souladu s čl. 8 Úmluvy ve vztazích mezi jednotlivci spadá do prostoru pro uvážení smluvních států bez ohledu na to, zda jsou závazky státu pozitivní nebo negativní (ibidem, bod 104, včetně citovaných odkazů). Podobně podle čl. 10 Úmluvy disponují smluvní státy prostorem pro uvážení při určování nezbytnosti a rozsahu zásahu do svobody projevu chráněné tímto ustanovením (ibidem). Nicméně toto uvážení jde ruku v ruce s evropským přezkumem jak práva, tak rozhodnutí, která jej aplikují, a to i v případě, že je vydává nezávislý soud. Při výkonu kontrolní pravomoci není úkolem Soudu nahradit posouzení vnitrostátních soudů, ale přísluší mu, aby ověřil ve světle celého případu, zda jsou rozhodnutí vydávána při výkonu jejich rozhodovací pravomoci v souladu s ustanoveními Úmluvy, na která se odvolávají (ibidem, bod 105, včetně citovaných odkazů).

80. V případech, které vyžadují vyvažování práva na ochranu soukromého života a svobody projevu, se Soud domnívá, že výsledek řízení se nemůže v zásadě lišit podle toho, zda je mu věc předložena na základě čl. 8 Úmluvy osobou, která byla předmětem dané zprávy, nebo na základě čl. 10 nakladatelem, který zprávu zveřejnil. Dotčená práva totiž a priori doznávají stejné ochrany, a proto musí být prostor pro uvážení v zásadě stejný v obou případech [rozsudek velkého senátu ze dne 10. 11. 2015, Couderc a Hachette Filipacchi Asscoiés proti Francii, č. 40454/07, bod 91; a Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní proti Bosně a Hercegovině, cit. výše, bod 77].

81. Relevantní kritéria pro vyvažování práva na ochranu soukromého života a práva na svobodu projevu jsou následující: příspěvek k diskusi ve veřejném zájmu, pověst dotčené osoby, předmět sdělení, předchozí chování dotčené osoby, obsah, forma a dopad zveřejnění, jakož i okolnosti případu [Von Hannover proti Německu (č. 2), cit. výše, body 108–113; Axel Springer AG proti Německu, cit. výše, body 89–95; a Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii, cit. výše, bod 93]. Pokud vnitrostátní orgány provedly předmětné vyvažování v souladu s uvedenými kritérii, musí existovat závažné důvody, aby Soud nahradil hodnocení vnitrostátních soudů svým názorem (rozsudek ze dne 18. 1. 2011, MGN Limited proti Spojenému království, č. 39401/04, body 150 a 155; a rozsudek velkého senátu ze dne 12. 9. 2011, Palomo Sánchez a ostatní proti Španělsku, č. 28955/06, 28957/06, 28959/06 a 28964/06, bod 57).

82. Závěrem Soud připomíná, že při posuzování oprávněnosti namítaného výroku je potřeba rozlišovat mezi skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy. Zatímco pravdivost skutkových tvrzení lze prokázat, u hodnotových soudů se prokázat nedá. Požadavek, aby byla prokázána správnost hodnotových soudů, je neproveditelný a ohrožuje samotnou svobodu názoru, která je základním prvkem práva zaručeného čl. 10. Nicméně i v případě, že se jedná o hodnotový soud, musí být takový výrok založen na dostatečném skutkovém základě. V opačném případě by byl nepřiměřený (rozsudek ze dne 4. 10. 2016, Do Carmo de Portugal e Castro Câmara proti Portugalsku, č. 53139/11, bod 31; a rozsudek ze dne 7. 11. 2017, Egill Einarsson proti Islandu, č. 24703/15, bod 40).

b) Použití uvedených zásad na projednávaný případ

83. V projednávané věci stěžovatelé namítají, že vnitrostátní soudy nedostaly svým pozitivním závazkům vyplývajícím z práva na presumpci nevinu a práva na ochranu dobré pověsti ... Soud konstatuje, že vnitrostátní soudy správně identifikovaly dotčené zájmy, a to na jedné straně svobodu projevu a svobodu názoru G. A. a na straně druhé právo na ochranu dobré pověsti, které souvisí s právem stěžovatelů na presumpci nevinu, a že daly přednost prvně jmenovaným před druhým jmenovaným. Poznamenaly také, že tato práva si zasluhují stejnou ochranu a že za daných okolností je nutné je vyvážit ...

84. Vystává tedy otázka, zda vnitrostátní soudy provedly vyvážení dotčených práv v souladu s kritérii stanovenými judikaturou Soudu (viz bod 81 výše). Pro účely projednávaného případu přezkoumá Soud přínos namítaných výroků k diskusi ve veřejném zájmu, předchozí jednání a stupeň veřejné známosti stěžovatelů, předmět knihy, dokumentu a rozhovoru a okolnosti pořízení sporných informací, jakož i obsah namítaných výroků, jejich důsledky a zvláštní okolnosti věci.

i. Příspěvek namítaných výroků k diskusi ve veřejném zájmu

85. Pokud jde o existenci otázky veřejného zájmu, Soud podotýká, že vnitrostátní soudy zjistily, že trestní řízení zahájené v souvislosti se zmizením dcery stěžovatelů vzbudilo značnou pozornost médií na vnitrostátní i mezinárodní úrovni a bylo předmětem četných debat ... Ve svém rozsudku ze dne 31. 1. 2017 Nejvyšší soud s odkazem na judikaturu Soudu dospěl k závěru, že věc představuje otázku veřejného zájmu ... Vláda s touto analýzou souhlasí ... Podle Soudu skutečně není pochyb o tom, že kniha, její adaptace do podoby dokumentu a rozhovor, který G. A. poskytl deníku *Correio da Manhã*, se týkaly diskuse ve veřejném zájmu. Rozsáhlé mediální pokrytí případu jasně svědčí o zájmu, který vzbudil na úrovni vnitrostátní i mezinárodní. Soud v této věci připomíná, že veřejnost má legitimní zájem na tom se o trestních řízeních dozvědět a sama se o ně zajímat (rozsudek velkého senátu ze dne 23. 4. 2015, *Morice proti Francii*, č. 29369/10, bod 152; a *Bédat proti Švýcarsku*, cit. výše, bod 63). Ustanovení čl. 10 odst. 2 Úmluvy navíc neponechává prostor pro omezení svobody projevu ve vztahu k otázkám veřejného zájmu, čímž omezuje prostor pro volné uvážení států v této oblasti (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2017, *Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy proti Finsku*, č. 931/13, bod 167). Soud má za to, že o takový případ se jedná i v předmětném sporu (srovnej *Morice proti Francii*, cit. výše, bod 153; a rozsudek ze dne 3. 12. 2015, *Prompt proti Francii*, č. 30936/12, bod 43).

ii. Předchozí jednání a stupeň veřejné známosti stěžovatelů

86. Pokud jde o chování stěžovatelů před vydáním knihy a šířením ostatních sporných materiálů, Soud poznamenává, že vnitrostátní soudy vzaly za prokázané, že stěžovatelé informovali tisk o zmizení své dcery a že využívali komunikační agentury a najali tiskové mluvčí ... Ve svém rozsudku ze dne 14. 4. 2016 odvolací soud v Lisabonu dospěl k závěru, že se stěžovatelé médiím dobrovolně vystavili ... Nejvyšší soud zase ve svém rozsudku ze dne 31. 1. 2017 uzavřel, že se stěžovatelé stali veřejně známými osobnostmi, a proto měli projevovat větší míru tolerance ve vztahu k veřejné kontrole jejich osoby ... Vláda s touto analýzou souhlasí ...

87. Soud připomíná, že ačkoli jsou hranice přípustné kritiky širší ve vztahu k jakékoli osobě, která je součástí veřejné sféry, ať už na základě jednání nebo postavení (*Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, cit. výše, bod 122), může mít tato osoba, byť veřejně známá, za určitých okolností „legitimní očekávání“, že její soukromý život bude chráněn a respektován [*Standard Verglas GmbH proti Rakousku* (č. 2), č. 21277/05, rozsudek ze dne 4. 6. 2009, bod 53; a *Von Hannover proti Německu* (č. 2), cit. výše, bod 97].

88. Soud chápe, že stěžovatelé oslovovali média, aby využili všech možných prostředků k nalezení jejich dcery. Nicméně, i když nebyli stěžovatelé před událostmi veřejnosti známi, jejich vystavování médiím nakonec vedlo k tomu, že se známými stali a vstoupili do veřejné sféry. V důsledku toho se vědomě a nevyhnutelně vystavili pečlivé kontrole jejich jednání a chování (*Axel Springer AG proti Německu*, cit. výše, bod 54; a srovnej rozsudek ze dne 29. 10. 2013, *Ristamäki a Korvola proti Finsku*, č. 66456/09, bod 53; rozsudek ze dne 29. 4. 2014, *Salumäki proti Finsku*, č. 23605/09, bod 55; a rozsudek ze dne 28. 6. 2018, *M. L. a W. W. proti Německu*, č. 60798/10 a 65599/10, bod 106). Soud v tomto směru připomíná, že pouhá skutečnost předchozí spolupráce s tiskem není způsobila zbavit osobu veškeré ochrany dle tohoto článku (rozsudek ze dne 16. 4. 2009, *Egeland a Hanseid proti Norsku*, č. 34438/04, bod 62). Bude tedy zapotřebí určit, zda byly za okolností daného případu překročeny meze přípustné kritiky.

iii. Předmět knihy, dokumentu a rozhovoru a okolnosti pořízení informací

89. Soud připomíná, že v projednávaném případě je ústředním prvkem sporu kniha „Maddie: pravda o lži“, jejímž autorem je G. A. a jež byla vydána 24. 7. 2008 ... Dokument, který byl odvysílán na TVI ve dnech 13. 4. a 12. 5. 2009 a následně uveden na trh, je ve skutečnosti její adaptací ... Rozhovor v deníku Correio da Manhã zveřejněný dne 24. 7. 2008, tedy v den uvedení knihy na trh, byl součástí snahy o její propagaci ... Soud konstatuje, že vnitrostátní soudy zjistily, že kniha byla přeložena do několika jazyků ... Není tedy pochyb o tom, že kniha byla široce rozšířena.

90. Soud podotýká, že sporné materiály se týkaly trestního vyšetřování, které G. A. vedl ve věci zmizení Madeleine McCann až do svého odvolání ... V rozsudku ze dne 31. 1. 2017 Nejvyšší soud konstatoval, že namítané výroky uvedené G. A. nebyly nové, neboť již byly obsaženy ve vyšetřovacím trestním spise, který byl médiím zpřístupněn ... Dále poznamenal, že právě na základě těchto informací byli stěžovatelé obviněni, což bylo předmětem četných diskusí. Podle názoru Soudu se zdá, že v daném případě není pochyb o tom, že informace obsažené v knize, dokumentu a rozhovoru pocházejí ze spisu o trestním vyšetřování, který byl veřejný.

iv. Obsah namítaných výroků a jejich důsledky

91. Pokud jde o obsah knihy, dokumentu a rozhovoru, stěžovatelé především odmítají tvrzení, že na jednu stranu ukryli tělo své dcery, která zemřela v důsledku nešťastné nehody, a na druhou stranu, že nasimulovali její únos. Vyjádřili politování nad tím, že se takové pomluvy objevily v době, kdy byli podle jejich názoru zbaveni podezření zastavením trestního stíhání ...

92. Soud již dříve uvedl, že namítané výroky byly o to závažnější, že je nepronesl novinář nebo jiná soukromá osoba, ale policista G. A., který vedl vyšetřování až do svého odvolání dne 2. 10. 2007 ... Soud konstatuje, že vnitrostátní soudy s odkazem na judikaturu Soudu nicméně dospěly k závěru, že namítané výroky odrážely osobní názor G. A. na věc a že přispívaly k diskusi ve veřejném zájmu ... Konkrétněji se pak Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 31. 1. 2017 přiklonil k tomu, že by tyto výroky měly být považovány za hodnotové soudy založené na skutkových okolnostech, které byly obsaženy ve vyšetřovacím spise do 2. 10. 2007, kdy byl G. A. z vyšetřování odvolán ... Navíc podle Nejvyššího soudu kniha nenasměřovala úmyslu G. A. stěžovatele očernit ..., a to s ohledem na účel, který G. A. dle svých tvrzení v předmluvě knihy sledoval ...

93. Ve vztahu k okolnostem případu je Soud rovněž toho názoru, že namítané výroky představovaly hodnotové soudy založené na dostatečném skutkovém základě (viz, mutatis mutandis, rozsudek ze dne 22. 2. 2007, Falter Zeitschriften GmbH proti Rakousku, č. 26606/04, bod 23). Závěr obhajovaný G. A. je totiž založen na důkazech, které byly shromážděny v průběhu vyšetřování a které byly zpřístupněny veřejnosti ... Sporná teorie byla navíc zvažována v průběhu trestního vyšetřování, a dokonce vedla k obvinění stěžovatelů dne 7. 9. 2007 ...

94. Soud mimo jiné poznamenává, že trestní věc vzbudila zájem vnitrostátní i mezinárodní veřejnosti a vyvolala mnoho debat a diskusí ... Jak uvedl odvolací soud v Lisabonu a Nejvyšší soud, namítané výroky byly nepochybně součástí diskuse ve veřejném zájmu a závěr obhajovaný G. A. byl jedním z názorů mezi dalšími ...

95. Soud podotýká, že trestní stíhání bylo státním zástupcem zastaveno dne 21. 7. 2008 ... V této souvislosti Soud poznamenává, že pokud by byla kniha zveřejněna před rozhodnutím

státního zástupce o zastavení stíhání, mohly by namítané výroky ohrozit presumpci nevinu stěžovatelů, jak ji zaručuje čl. 6 odst. 2 Úmluvy tím, že by předjímalý hodnocení skutkových okolností vyšetřujícím orgánem (v této souvislosti viz rozsudek ze dne 10. 2. 1995, *Allenet de Ribemont proti Francii*, č. 15175/89, bod 41; a rozsudek ze dne 23. 10. 2008, *Khoujine a ostatní proti Rusku*, č. 13470/02, bod 96). Vzhledem k tomu, že namítané výroky byly učiněny po zastavení řízení, je v sázce dobrá pověst stěžovatelů zaručená čl. 8 Úmluvy a způsob, jakým jsou stěžovatelé vnímáni veřejností (viz rozsudek velkého senátu ze dne 28. 6. 2018, *G.I.E.M. S.R.L. a ostatní proti Itálii*, č. 1828/06 a 2 další, rozsudek velkého senátu ze dne 28. 6. 2018, bod 314; *Istrate proti Rumunsku*, č. 44546/13, rozsudek ze dne 13. 4. 2021, bod 58 a odkazy v něm uvedené a, *mutatis mutandis*, *Marinoni proti Itálii*, č. 27801/12, rozsudek ze dne 18. 11. 2021, bod 32). V sázce je rovněž důvěra veřejnosti ve fungování soudního systému (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 26. 4. 1995, *Prager a Oberschlick proti Rakousku*, č. 15974/90, bod 34).

96. V projednávaném případě se však Soud domnívá, že i kdybychom připustili, že došlo k poškození dobré pověsti stěžovatelů, nebylo by to kvůli teorii, kterou G. A. obhajoval, ale kvůli podezřením, která proti nim byla vznesena a která vedla k jejich obvinění a byla předmětem rozsáhlé medializace, stejně jako četných debat. Stručně řečeno, jednalo se o informace, s nimiž byla veřejnost plně seznámena, a to ještě předtím, než byl vyšetřovací spis zpřístupněn médiím a než byla vydána předmětná kniha ... Pokud jde o zlou víru G. A., kterou stěžovatelé namítají ... Soud poznamenává, že kniha byla vydána tři dny po zastavení stíhání ... což naznačuje, že byla sepsána a vytištěna v době, kdy vyšetřování ještě probíhalo ... Soud se domnívá, že G. A., který se rozhodl dát knihu do prodeje tři dny po rozhodnutí o zastavení stíhání, mohl z opatrnosti přidat poznámku upozorňující čtenáře na výsledek řízení. Absence takové poznámky však nemůže sama o sobě prokázat zlou víru G. A. Soud navíc podotýká, že natočený dokument na zastavení řízení odkazuje ...

97. Konečně Soud zmiňuje, že stěžovatelé pokračovali ve své mediální činnosti i po vydání knihy. Zejména natočili dokument o zmizení jejich dcery a nadále poskytovali rozhovory médiím na mezinárodní úrovni ... Ačkoli má Soud pochopení pro to, že vydání knihy u stěžovatelů nepochybně vyvolalo hněv, úzkost a utrpení ... nezdá se, že by kniha nebo odvysílání dokumentu měly nějak závažný dopad na jejich sociální vztahy nebo na jejich pokračující legitimní pátrání po dceři.

v. Zvláštní okolnosti případu

98. Pokud jde o zvláštní okolnosti projednávaného případu, Soud podotýká, že autorem namítaných výroků je právě policista, který vedl vyšetřování zmizení dcery stěžovatelů až do 2. 10. 2007 ... S ohledem na tuto skutečnost vnitrostátní soudy zvažovaly, zda G. A. nepochybil při plnění svých pracovních povinností. Zatímco prvoinstanční soud v Lisabonu rozhodl, že G. A. porušil svou povinnost mlčenlivosti a profesního tajemství, které ho zavazovaly, i když byl v době událostí v důchodu ... odvolací soud v Lisabonu a Nejvyšší soud se s tímto neztotožnily ... Při rozhodování se opřely o skutečnost, že namítané výroky již byly rozsáhle zveřejněny a komentovány.

99. S touto analýzou může Soud souhlasit. Je pravda, že namítané výroky vycházely z rozsáhlé znalosti spisu G. A., kterou nabyl v rámci výkonu jeho funkce. Není však pochyb o tom, že dané informace již byly veřejnosti známy vzhledem k rozsáhlému mediálnímu pokrytí případu ... a skutečnosti, že vyšetřovací spis byl médiím po skončení vyšetřování zpřístupněn ... Soud je proto toho názoru, že namítané výroky jsou pouze vyjádřením názoru G. A. o případu, který

již byl široce mediálně diskutován. Navíc se nezdá, že by byl G. A. motivován nějakou osobní nevráživostí vůči stěžovatelům (viz rozsudek velkého senátu ze dne 12. 2. 2008, Guja proti Moldavsku, č. 14277/04, bod 77; ...).

100. S ohledem na zvláštní okolnosti případu Soud souhlasí s názorem vlády ..., pokud jde o odrazující účinek, který by odsouzení v uvedené věci mělo na svobodu projevu ve věcech veřejného zájmu (viz, mutatis mutandis, rozsudek ze dne 26. 2. 2009, Koudechkina proti Rusku, č. 29492/05, bod 99).

vi. Závěr

101. S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že Nejvyšší soud jako soud poslední instance pečlivě vyhodnotil rovnováhu, kterou je potřeba nalézt mezi právem na respektování soukromého života stěžovatelů a právem na svobodu projevu G. A., přičemž je posoudil ve světle kritérií vyplývajících z vlastní judikatury a dostatečně odkázal na judikaturu Soudu ... S přihlédnutím k prostoru pro uvážení, který mají vnitrostátní orgány v projednávaném případě, Soud neshledává žádný závažný důvod pro odchýlení se od názoru Nejvyššího soudu. Nezdá se tedy, že by vnitrostátní orgány nesplnily svůj pozitivní závazek chránit právo na ochranu soukromého života stěžovatelů ve smyslu čl. 8 Úmluvy.

102. K porušení čl. 8 Úmluvy tedy nedošlo.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 2 ÚMLUVY NA ZÁKLADĚ ARGUMENTACE PŘEDLOŽENÉ NEJVYŠŠÍM SOUDEM

103. Stěžovatelé tvrdili, že odůvodnění rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. a 21. 3. 2017 v občanskoprávním řízení ... porušilo jejich právo na presumpci neviny. Jak bylo uvedeno výše ..., Soud považuje za vhodné přezkoumat tuto námitku pouze z hlediska čl. 6 odst. 2 Úmluvy, který stanoví:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

A. Tvrzení stran řízení

(...)

B. Posouzení Soudem

1. Obecné principy

106. Soud připomíná, že presumpce neviny zakotvená v čl. 6 odst. 2 Úmluvy je jedním z dílčích prvků spravedlivého trestního řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1. K porušení presumpce neviny dochází, pokud je z veřejného prohlášení o obviněném patrné přesvědčení o jeho vině, ačkoli jeho vina nebyla pravomocně prokázána. I když chybí formální závěr, postačuje, aby existoval odůvodněný náznak, že soudce dotyčnou osobu za vinnou považuje (Allenet de Ribemont proti Francii, cit. výše, bod 35; a rozhodnutí ze dne 24. 1. 2006, Marchiani proti Francii, č. 30392/03).

107. Vzhledem k nezbytnosti zajistit, aby právo zaručené čl. 6 odst. 2 bylo konkrétní a účinné, má však presumpce neviny ještě jedno pojetí. Jejím obecným cílem je v souvislosti s tímto

pojetím zabránit tomu, aby s osobami, které byly zproštěny obžaloby, nebo v jejich případě bylo upuštěno od stíhání, bylo ze strany úředních osob nebo orgánů veřejné moci zacházeno tak, jako by byly skutečně vinny z trestného činu, pro který byly stíhány. Je pravda, že v takových situacích již presumpce nevinny zabránila – prostřednictvím uplatnění různých požadavků vlastních procesní záruce, kterou v průběhu řízení nabízí – vydání nespravedlivého odsuzujícího rozsudku v trestním řízení. Nicméně bez ochrany, která by zajistila, že osvobozující rozsudek nebo rozhodnutí o zastavení řízení budou respektovány v jakémkoli dalším řízení, by hrozilo, že se záruky spravedlivého procesu stanovené v čl. 6 odst. 2 stanou teoretickými a iluzorními (... , G.I.E.M. S.R.L. a ostatní proti Itálii, cit. výše, bod 314).

108. Kdykoli vyvstane otázka použitelnosti čl. 6 odst. 2 v rámci následného řízení, musí stěžovatel prokázat existenci souvislosti – jako je souvislost výše uvedená – mezi ukončeným trestním řízením a následnou žalobou. Taková souvislost může existovat například tehdy, když následná žaloba vyžaduje zohlednění výsledku trestního řízení, a zejména pokud zavazuje příslušný soud, aby přezkoumal trestní rozhodnutí, zabýval se rozbořem nebo hodnocením důkazů obsažených v trestním spise, posoudil účast stěžovatele na některé nebo všech událostech, které vedly k obvinění, nebo aby se vyjádřil k okolnostem, které nadále naznačují možnou vinu stěžovatele (...).

2. Použití uvedených zásad na projednávaný případ

109. Soud poznamenává, že občanskoprávní řízení v projednávané věci se týkalo dvou návrhů stěžovatelů. V prvním z nich požadovali náhrady škody za údajné porušení dobré pověsti a práva na presumpci nevinny, které podle názoru stěžovatelů vyplývalo z výroků, které o nich G. A. pronesl. Druhým se domáhali zákazu prodeje předmětné knihy a dokumentu ... Řízení tedy nebylo vedeno o „trestním obvinění“ stěžovatelů. Zbývá posoudit, zda souviselo s trestním řízením zahájeným po zmizení jejich dcery takovým způsobem, aby spadalo do působnosti čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

110. Soud podotýká, že civilní soudy, před kterými byla věc projednávána, nebyly v daném případě povolány k tomu, aby posoudily obsah rozhodnutí o zastavení řízení ze dne 21. 7. 2008 (srovnej rozhodnutí ze dne 5. 7. 2005, O. L. proti Finsku, č. 61110/00; a rozhodnutí ze dne 25. 6. 2019, Martínez Aguirre a ostatní proti Španělsku, č. 75529/16 a 79503/16, body 46–48). Pokud tak Nejvyšší soud učinil při rozhodování v posledním stupni ..., zdá se, že to v tomto případě bylo v reakci na námítky vznesené stěžovateli v kasační stížnosti, v níž uvedli, že rozhodnutím byli shledáni nevinými (... , srovnej rozsudek ze dne 17. 1. 2001, Dakaras proti Litvě, č. 42095/98, bod 44). Soud rovněž poznamenává, že Nejvyšší soud neprovedl hodnocení důkazů, které byly součástí trestního vyšetřování (srovnej rozhodnutí ze dne 13. 12. 2016, Kaiser proti Rakousku, č. 15706/08, bod 51), a že při svém rozhodování vycházel pouze z odůvodnění zastavení řízení. Ve svých rozsudcích z 31. 1. 2017 a 27. 3. 2017 pak konstatoval, že k zastavení řízení proti stěžovatelům nedošlo v důsledku zjištění nevinny, ale pro nedostatek rozhodujících důkazů podle čl. 277 odst. 2 trestního řádu ..., a že za takových okolností může být trestní řízení kdykoli znovu zahájeno, pokud budou shromážděny rozhodující důkazy (... , viz také zásady uvedené v bodě 44 rozsudku Bikas proti Německu (rozsudek ze dne 25. 1. 2018, č. 76607/13).

111. Kromě toho i za předpokladu, že by se čl. 6 odst. 2 Úmluvy vztahoval na předmětné občanskoprávní řízení, nemůže Soud dospět k závěru, že by Nejvyšší soud ve svých rozsudcích z 31. 1. 2017 a 27. 3. 2017 učinil jakékoliv náznaky implikující, že stěžovatelé nesou podíl viny

na zmizení jejich dcery (...), srovnej rozhodnutí ze dne 8. 1. 2019, O'Neill proti Spojenému království, č. 14541/15, body 37–39).

112. S ohledem na tato zjištění Soud dospěl k závěru, že námitka podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy týkající se odůvodnění rozsudků Nejvyššího soudu je zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy a jako taková je nepřijatelná. Proto musí být zamítnuta podle čl. 35 odst. 3 a 4 Úmluvy.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou, pokud jde o namítané porušení čl. 8 Úmluvy a ve zbytku za nepřijatelnou;

2. *rozhoduje*, že nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

(...)

(zpracovala Mgr. Eva Šišková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
14. 4. 2022
VĚC STOYANOVA proti BULHARSKU
(rozsudek ve věci Stoyanova proti Bulharsku,
stížnost č. 56070/18)

K zadržování a utajení materiálů získaných skrytým sledováním i po skončení trestní věci

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 2

čl. 14

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 6 Listiny základních práv a svobod

§ 140 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Klíčová slova:

Diskriminace – kriminalizace a stíhání zakázaného jednání – sexuální orientace – Trestní právo

Autorský komentář:

V předkládaném rozsudku se Soud zabývá problematikou zákazu diskriminace podle čl. 14 ve spojení s právem na ochranu lidského života podle čl. 2 Úmluvy. Zaměřuje se přitom na specifický případ úmyslného usmrcení – vraždy, která byla motivována skutečnou či domnělou sexuální orientací oběti, přičemž vnitrostátní (bulharská) právní úprava ani její výklad provedený vnitrostátními soudy tuto nenávistnou motivaci pachatelů náležitě nezohlednil jak při posuzování jejich viny, stejně tak i při ukládání trestů. Ačkoliv v projednávané věci nebylo pochyb o tom, že motivem násilného útoku na syna stěžovatelky byla nenávist vůči homosexuálům, bulharské trestní právo tuto nenávistnou pohnutku nikterak neupravovalo, a to ani jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby či okolnost přitěžující.

Rozsudek Soudu je zcela jistě aktuální také z pohledu české aplikační praxe. Obdobně jako v jiných věcech (srov. např. rozsudek ze dne 14. 12. 2021, Genderdoc-M a M. D. proti Moldavsku, č. 23914/15) by nebylo možné podle české právní úpravy (trestního zákoníku) nenávistnou pohnutku pachatelů právně podřadit pod některou okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby obsaženou v § 140 odst. 3 písm. g) trestního zákoníku. Zbývá tedy než konstatovat, že český trestní zákoník neposkytuje zvýšenou ochranu v případech, kdy pachatel útočí na život (nebo zdraví) oběti ze zvláštní nenávistné pohnutky, kterou představuje domnělá či skutečná sexuální orientace oběti či její genderová identita, byť v úvahu by zřejmě mohla přicházet i právní kvalifikace podle § 140 odst. 3 písm. j) trestního zákoníku (srov. znak „jiná zavrženíhodná pohnutka“).

V této souvislosti jistě stojí za připomenutí, že se zvýšenou ochranou v těchto případech počítala již Osnova trestního zákoníku z let 2004 až 2006. V rámci projednání tohoto vládního návrhu (sněmovní tisk č. 744) však nakonec došlo k jejímu vypuštění (srov. Šámal. P. Osnova

restního zákoníku 2004 – 2006. Praha. C. H. Beck. 2006, s. 147-148). Z tohoto pohledu tedy bude zapotřebí, aby český zákonodárce v blízké budoucnosti přistoupil k doplnění okolností uvedených především v § 140 odst. 3 písm. g) restního zákoníku a zajistil tak účinnější restněprávní ochranu LGBTQIA+ komunity před nenávislnými útoky (srov. zejména bod 48 a 49 rozsudku).

(JUDr. Petr Škvain, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

V roce 2008 skupina mladíků zabila a usmrtila syna stěžovatelky z důvodu jeho sexuální orientace. K napadení došlo tak, že skupina mladíků se rozhodla vyhledat v parku osoby, jež působily jako homosexuálové. Rozdělila se na dvě části, přičemž dva členové, kteří postupovali společně, narazili na poškozeného, kterého od pohledu vyhodnotili jako vhodnou oběť. Následně jej fyzicky napadli – zbili a současně přitiskli k zemi – což vedlo k jeho udušení. Útočníci byli restně stíháni a odsouzeni z důvodu spáchání kvalifikované vraždy, neboť se činu dopustili zvláště trýznivým způsobem. Ačkoliv spáchání restného činu potvrdil i Nejvyšší kasační soud, zmírnil jim uložené resty pod zákonnou dolní hranici, když zohlednil polehčující okolnosti jako dosavadní bezúhonnost pachatelů, jejich nízký věk či nepřiměřenou délku řízení. Konkrétně homofobními motivy činu se přitom nezabýval.

Ve stížnosti adresované Soudu stěžovatelka s odkazem na čl. 14 ve spojení s čl. 2 namítala, že ačkoli byl útok na jejího syna projevem homofobie, nebyl tak posuzován, a to zejména za dvou důvodů – bulharský restní zákoník nepovažoval specificky homofobní motiv za znak kvalifikované skutkové podstaty restného činu vraždy ani samostatnou přitěžující okolnost a současně se vnitrostátní soudy ani neuchýlily k překlenutí tohoto nedostatku vlastním výkladem právní úpravy.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 VE SPOJENÍ S ČLÁNEM 2 ÚMLUVY

51. Stěžovatelka namítala, že smrtící útok na jejího syna, ač motivován homofobií, byl posuzován jako násilí, jež takový podtext nemělo, jelikož a) bulharský restní zákoník v případě vraždy nepovažoval homofobní motivy za zákonnou přitěžující okolnost a současně b) soudy, u nichž bylo vedeno restní řízení vůči útočníkům, tyto homofobní motivy neoznačily ani za chuligánské a ani je nezohlednily coby individuální přitěžující okolnost při stanovení restů uplatněných vůči útočníkům. Stěžovatelka odkazovala na čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy.

Toto ustanovení má v relevantní části následující znění:

Článek 2 (Právo na život)

„Právo každého na život je chráněno zákonem ...“

Článek 14 (Zákaz diskriminace)

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

(...)

B. Hodnocení Soudu

1. Přípustnost

62. Stížnost není zjevně neopodstatněná ani nepřijatelná z jiného důvodu. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

2. Věcné posouzení

a) Použitelné zásady

63. Obecné zásady, jimiž se řídí závazky podle čl. 3 a 14 Úmluvy vyšetřovat a trestat násilné útoky soukromých osob motivované nenávistí vůči skutečné či domnělé sexuální orientaci oběti, byly vyloženy v rozsudku ze dne 14. 1. 2021, Sabalić proti Chorvatsku, č. 50231/13, body 93–98. Tyto zásady se použijí rovněž na případy, jež mají být přezkoumány podle čl. 2 a 14 Úmluvy, neboť oběť v důsledku útoku zemřela. Povaha a obsah závazků vyšetřovat a trestat násilné činy podle čl. 2 a 3 Úmluvy se do značné míry překrývají (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2020, S. M. proti Chorvatsku, č. 60561/14, bod 309).

64. Není zde třeba všechny tyto zásady opakovat, kromě zdůraznění, že:

a) při vyšetřování násilných útoků musí vnitrostátní orgány přijmout všechna přiměřená opatření, aby odhalily jejich jakékoliv možné diskriminační motivy (viz výše uvedený rozsudek Sabalić, bod 94);

b) povinnost přiměřeně reagovat na takové útoky se vztahuje i na soudní řízení, v němž se rozhoduje, zda a jak případné pachatele odsoudit a potrestat (tamtéž, bod 97); a

c) zacházet s násilím, které má diskriminační motiv, za stejných podmínek jako s násilím, které takový motiv nemá, znamená zavírat oči před specifickou povahou činů, jež mají zvláště poškozující povahu vůči základním právům, což znamená, že opomenutí nakládat s takovými situacemi odlišným způsobem může založit neodůvodněné zacházení v rozporu s čl. 14 Úmluvy (tamtéž, bod 94 ...).

65. V projednávané věci je třeba rovněž zdůraznit, že čl. 7 Úmluvy mimo jiné vyžaduje, aby trestní právo nebylo vykládáno extenzivně v neprospěch obviněného (viz mimo jiné rozsudek ze dne 25. 5. 1993, Kokkinakis proti Řecku, č. 14307/88, bod 52; rozsudek velkého senátu ze dne 17. 5. 2010, Kononov proti Lotyšsku, č. 36376/04, bod 185; a rozsudek velkého senátu ze dne 21. 10. 2013, Del Río Prada proti Španělsku, č. 42750/09, bod 78).

b) Aplikace uvedených zásad

66. Ač s určitým zpožděním, osoby, jež napadly a usmrtily syna stěžovatelky, byly identifikovány a dvě z nich byly poté stíhány, usvědčeny a odsouzeny ... Nelze tedy tvrdit, že by tento aspekt případu svědčil o nedostatečné snaze bulharských orgánů pohnat útočníky k odpovědnosti (viz mutatis mutandis rozsudek ze dne 3. 11. 2015, Myumyun proti Bulharsku, č. 67258/13, bod 72; rovněž srov. rozsudek ze dne 12. 5. 2015, Identoba a ostatní proti Gruzii, č. 73235/12, bod 75; a rozsudek ze dne 12. 4. 2016, M. C. a A. C. proti Rumunsku, č. 12060/12,

body 120–123). Vnitrostátní orgány rovněž jasně prokázaly homofobní motivy útoku ... rovněž srov. rozsudek M. C. a A. C. proti Rumunsku, cit. výše, bod 124). Výtky stěžovatelky navíc nesměřovaly proti případným vadám ve způsobu vyšetřování útoku, ale spíše proti způsobu, jakým jsou takové útoky v Bulharsku kriminalizovány, a z toho vyplývající právní kvalifikaci vraždy jejího syna a trestům uloženým v souvislosti s ní (viz bod 51 výše a mutatis mutandis rozsudek ze dne 26. 10. 2017, Cirino a Renne proti Itálii, č. 2539/13 a 4705/13, bod 107). Je tedy třeba analyzovat, zda bulharské trestní právo a jeho použití bulharskými soudy v této věci umožnilo náležitě reagovat na homofobní motivy útoku (srov. rozsudek Sabalić, cit. výše, bod 103).

67. Soudu nepřísluší vyjadřovat se k tomu, zda bulharské soudy správně odmítly kvalifikovat tyto homofobní motivy jako motivy chuligánské ve smyslu § 116 odst. 1 bodu 11 bulharského trestního zákoníku ... Do pravomoci Soudu nepatří ani ověřování, zda bulharské soudy – zejména Nejvyšší kasační soud – při stanovení trestů útočnicků správně posoudily souhrn polehčujících a přitěžujících okolností ... Soud nemůže vystupovat jako vnitrostátní trestní soud ani projednávat opravné prostředky proti rozhodnutím vnitrostátních soudů a nepřísluší mu vyjadřovat se k případné trestní odpovědnosti (viz mimo jiné výše uvedený rozsudek Myumyun, bod 75; a rozsudek ze dne 20. 2. 2020, Y. proti Bulharsku, č. 41990/18, bod 94). Je nicméně zarážející, že při posouzení souhry jednotlivých polehčujících a přitěžujících okolností ve vztahu k oběma útočnickům Nejvyšší kasační soud na rozdíl od obou nižších soudů ani nezmínil homofobní motivy útoku, přestože byly zjevně klíčovým prvkem věci, a zaměřil se výhradně na jiné otázky.

68. Soudu mimoto nepřísluší vyjadřovat se k tomu, zda tresty, které byly útočnickům nakonec uloženy – deset let, respektive čtyři a půl roku ... – byly spravedlivé. Přesto je znepokojivé, že navzdory zvláštní závažnosti a krutosti útoku na syna stěžovatelky měl Nejvyšší kasační soud za to, že útočníci si zaslouží zvláštní shovívavost, a rozhodl se stanovit jejich tresty hluboko pod zákonným minimem ... – tím spíše, že podle bulharského trestního práva je tato možnost vyhrazena pouze pro situace, kdy by i trest stanovený na tomto minimu byl nepřiměřeně tvrdý ... V konečném důsledku však nelze tvrdit, že tyto tresty byly zjevně nepřiměřené závažnosti činu útočnicků, jak je tento pojem chápán v judikatuře Soudu (srov. mutatis mutandis Myumyun, bod 75 na konci, a Sabalić, bod 109 a 110, oba citované výše).

69. Soud je nicméně příslušný zkoumat, zda bulharské právo, tak jak bylo aplikováno v projednávané věci, vedlo k výsledkům, jež byly v rozporu s požadavky čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy (viz mutatis mutandis výše uvedený rozsudek Myumyun, bod 75).

70. Je zjevné, že podle bulharského trestního zákoníku není vražda motivovaná nenávistí vůči oběti z důvodu její skutečné či domnělé sexuální orientace jako taková trestným činem s přitěžující okolností, a není ani jinak posuzována jako závažnější trestný čin z důvodu zvláštní diskriminační pohnutky, která je jejím základem ... rovněž viz výše uvedený rozsudek Sabalić, bod 102). Bulharské orgány to vnímají jako mezeru, kterou se pokusily vyplnit (viz ... mutatis mutandis výše uvedený rozsudek ve věci Myumyun, bod 77 in fine).

71. V projednávané věci se stěžovatelka, vyšetřujícími orgány v trestním řízení proti oběma útočnickům a vláda pokoušeli v jejich vyjádřeních před Soudem argumentovat, že absence trestněprávního ustanovení, které by specificky vymezovalo vraždu motivovanou skutečnou nebo domnělou sexuální orientací oběti, by mohla být překlenuta tím, že by takové motivy byly kvalifikovány coby chuligánské motivy ve smyslu § 116 odst. 1 bodu 11 bulharského trestního zákoníku ... S ohledem na způsob, jakým je chuligánství definováno v bulharském trestním

právu (viz rozsudek ze dne 30. 11. 2021, Genov a Sarbinska proti Bulharsku, č. 52358/15, body 34–35), nelze tuto tezi odmítnout jako nemožnou. Nic to však nemění na tom, že jak odvolací soud v Sofii, tak Nejvyšší kasační soud tento argument odmítly a rozhodly, že homofobní motivy útoku nelze považovat za chuligánské motivy ve smyslu tohoto ustanovení ... V důsledku toho tyto homofobní motivy nebyly považovány za zákonnou přitěžující okolnost. Jak již bylo uvedeno, Soudu nepřísluší, aby se vyjadřoval k tomu, zda to bylo z hlediska bulharského práva správné. Aniž by měl Soud v úmyslu vyjádřit souhlas či nesouhlas s rozhodnutím bulharských soudů v tomto bodě, nicméně v této souvislosti připomíná, že nelze očekávat, že vnitrostátní soudy splní své pozitivní povinnosti plynoucí z čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy tím, že poruší požadavky čl. 7 Úmluvy, z nichž jedním je, jak bylo uvedeno v bodě 65 výše, že trestní právo nelze extenzivně vykládat v neprospěch obviněného (viz mutatis mutandis výše uvedený rozsudek Myumyun, bod 76 na konci, a poradní stanovisko o použitelnosti promlčecích lhůt na trestní stíhání, odsouzení a potrestání za trestný čin, který v podstatě představuje akt mučení, žádost ze dne 26. 4. 2022, Arménský kasační soud, č. P16-2021-001, bod 65).

72. Nezdá se, že by absence zákonných ustanovení, jež by z důvodů založených na nepřátelství vůči skutečné nebo domnělé sexuální orientaci oběti vraždy naplnila zákonnou přitěžující okolnost, byla zhojena skutečností, že městský a odvolací soud v Sofii měly za to, že homofobní motivy útoku představují individuální přitěžující okolnost, kterou zohlednily při stanovení konkrétních trestů uložených oběma útočníkům. Jednak z úvah uvedených soudů jasně nevyplývá, jakou váhu přisuzovaly tomuto faktoru při celkovém posouzení polehčujících a přitěžujících okolností týkajících se každého z obou pachatelů ... Zadruhé Nejvyšší kasační soud – který se na rozdíl od odvolacího soudu v Sofii rozhodl uložit tresty nižší, než je zákonné minimum, z důvodu svého závěru, že existuje řada polehčujících okolností – tyto homofobní motivy ve svém posouzení ani nezmínil ... Nelze tedy tvrdit, že by homofobní motivy útoku měly na této úrovni posouzení měřitelný účinek. Zdá se totiž, že s ohledem na obvyklý přístup bulharských soudů k posouzení souhry mezi polehčujícími a přitěžujícími okolnostmi za účelem stanovení trestu v předepsaném zákonném rozmezí není obvykle možné přisoudit konkrétní váhu takovému faktoru ...

73. Souhrnně řečeno, ačkoliv bulharské soudy jasně prokázaly, že útok na syna stěžovatelky byl motivován nenávisťmi útočníků vůči osobám, které vnímali jako homosexuály ... nepřikládaly tomuto zjištění žádné hmatatelné právní důsledky. Podle názoru Soudu bylo toto opomenutí způsobeno především tím, že bulharské trestní právo to vnitrostátním soudům řádně neumožňovalo, a nikoliv způsobem, jakým se soudy věci zabývaly (viz mutatis mutandis Myumyun, bod 77, a Cirino a Renne, bod 111, oba citované výše).

74. Z toho plyne, že reakce státu na útok proti synovi stěžovatelky neplnila dostatečně povinnost zajistit, aby smrtící útoky motivované nenávisťmi vůči skutečné či domnělé sexuální orientaci obětí nezůstaly bez odpovídající reakce.

75. S ohledem na tento závěr není nutné zkoumat, zda, jak tvrdí stěžovatelka ... bylo s jejím synem zacházeno méně příznivě než s oběťmi vražd motivovaných rasismem nebo xenofobií, v kontextu toho, že takové vraždy jsou od roku 2011 v Bulharsku považovány za vraždy s přitěžujícími okolnostmi ...

76. Došlo tedy k porušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy.

II. APLIKACE ČL. 46 ÚMLUVY

77. Podle čl. 46 odst. 1 a 2 Úmluvy ukládá rozsudek, ve kterém Soud konstatuje porušení Úmluvy nebo jejích protokolů, žalovanému státu povinnost zvolit si pod dohledem Výboru ministrů obecná a/nebo případně individuální opatření, která mají být přijata v jeho vnitrostátním právním řádu, aby ukončil porušování a provedl veškerou možnou nápravu jeho následků tím, že v co největší míře obnoví stav, který by nastal, kdyby k porušování nedošlo. Z Úmluvy a zejména z jejího čl. 1 dále vyplývá, že při ratifikaci Úmluvy a jejích protokolů se smluvní státy zavazují zajistit, aby s nimi bylo jejich vnitrostátní právo slučitelné (viz mimo jiné, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 2. 2004, Maestri proti Itálii, č. 39748/98, bod 47; rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2015, Roman Zacharov proti Rusku, č. 47143/06, bod 311; a rozsudek ze dne 11. 1. 2022, Ekimdzijev a ostatní proti Bulharsku, č. 70078/12, bod 427).

78. Vzhledem k tomu, že porušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy zjištěné v projednávané věci se jeví jako porušení systémového charakteru v tom smyslu, že vyplývalo z obsahu příslušného bulharského trestního práva, jak je vykládáno a uplatňováno bulharskými soudy, jeví se jako vhodné, aby Soud poskytl určitá vodítka o tom, jak je třeba se v budoucnu vyvarovat porušení tohoto druhu.

79. eví se, že porušení mohlo plynout buďto z mezery v bulharském trestním zákoníku, nebo ze způsobu, jakým bulharské soudy vykládaly a uplatňovaly příslušná ustanovení tohoto zákoníku. Soudu nepřísluší, aby určoval, zda se musí jedno či druhé změnit, aby se takovému budoucímu porušování předešlo. Ať je tomu jakkoli, Bulharsko by mělo zajistit, aby násilné útoky (zejména ty, které měly za následek smrt oběti) motivované nenávistí vůči skutečné či domnělé sexuální orientaci oběti byly z hlediska trestního práva určitým způsobem posuzovány zpřísněně – přirozeně v plném souladu s požadavkem, aby trestní právo nebylo vykládáno extenzivně v neprospěch obviněného.

(...)

VÝROK

Z UVEDENÝCH DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy;

(...)

(zpracoval Mgr. Bc. Jan Bena)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
8. 9. 2022
VĚC P. H. proti SLOVENSKU
(rozsudek ve věci P. H. proti Slovensku,
stížnost č. 37574/19)

K požadavkům na účinné vyšetřování a povinnosti státu chránit zdraví a život zadržovaných osob

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 2

čl. 3

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 6 a 7 Listiny základních práv a svobod

Klíčová slova:

Mladistvý – osoba ve zranitelném postavení – pozitivní závazky – Právo na život a ochrana před špatným zacházením – Účinné vyšetřování

Autorský komentář:

V komentovaném rozhodnutí se Soud zabýval případem stěžovatelky, která byla jako nezletilá přistižena při drobné krádeži a následně byla převezena na policejní stanici. Během pobytu na policejní stanici se pokusila o útěk skokem z okna ve druhém patře, přičemž utrpěla četná zranění. Tvrdila také, že při převozu na policejní stanici byla policisty slovně a fyzicky napadena. Soud v dané věci shledal porušení jejího práva na život jak v jeho procesní, tak i hmotněprávní složce.

Soud na úvod zopakoval, že čl. 2 Úmluvy je použitelný i v případě, kdy nedošlo ke ztrátě života, zejména pokud z okolností případu a utrpěných zranění lze usuzovat, že život postižené osoby byl v bezprostředním ohrožení. Ve vztahu ke stěžovatelce zdůraznil, že šlo o nezletilou osobu bez doprovodu, která se v předmětné době nacházela v péči zástupců státu. Závažnost jejích zranění taktéž byla zmírněna pouhou náhodou (pád stěžovatelky byl zbrzděn o strom a dopadla na trávu pokrytou sněhem).

Co se týče porušení procesní složky čl. 2 Úmluvy, Soud postupu slovenských vnitrostátních orgánů vytkl řadu procesních pochybení. Kritizoval zejména necelistvý přístup v rámci vyšetřování incidentu, když vnitrostátní orgány posuzovaly událost na policejní stanici jako samostatnou věc nezávislou na tvrzení o špatném zacházení v policejním autě. Ač tvrzení o špatném zacházení nebylo prokázáno, Soud konstatoval, že nebylo pro posouzení události na policejní stanici, jako aspekt událostí, které mu předcházely a mohly být její příčinou, zcela irelevantní. Podle Soudu však toto vnitrostátní orgány vědomě ignorovaly. Jako problematickou vnímal dále skutečnost, že stěžovatelce v důsledku vedení kárného (nikoli trestního) řízení proti policistovi nebylo přiznáno postavení oběti, ale pouze svědka.

Soud se dále zabýval hmotněprávní složkou čl. 2 Úmluvy. Připomněl, že osoby zbavené osobní svobody jsou ve zvlášť zranitelném postavení a vnitrostátní orgány jsou povinny se zodpovídat za zacházení s nimi. Skutečnost, že pád stěžovatelky byl způsoben nešťastným pokusem o útěk z policejního zadržení, nezbavuje sama o sobě stát odpovědnosti za její zranění. V daném případě naznal, že měla být provedena alespoň minimální opatření k ochraně stěžovatelky, kterými v daném případě mělo být např. zkontrolování uzamčení oken či přítomnost ženské policistky na toaletách.

Komentovaný rozsudek dále rozšiřuje a rozvádí stávající judikaturu Soudu týkající se požadavků na účinné vyšetřování ve smyslu čl. 2 Úmluvy a povinnosti státu chránit zdraví a život zadržených osob. Mezi dalšími rozsudky Soudu zabývajícími se touto problematikou lze upozornit na rozhodnutí z českého prostředí ze dne 16. 2. 2012, Eremiášová a Pechová proti České republice, č. 23944/04, který se v části skutkových okolností podobá tomuto rozhodnutí a ve kterém Soud taktéž konstatoval porušení práva čl. 2 Úmluvy v jeho procesní i hmotněprávní složce.

(JUDr. Petr Škvain, Ph.D; Mgr. Bc. Anna Čermáková)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelka byla ve svých 16 letech přistižena při drobné krádeži v obchodním centru na Slovensku. Byla přivolána policejní hlídka sestávající z policistů A. a B. a stěžovatelka se k činu doznala. Z policejní databáze policisté zjistili, že stěžovatelka již byla v minulosti shledána vinnou za obdobný čin. Na místě byl přítomen i bratr stěžovatelky. Následně byla stěžovatelka policií převezena na místní policejní stanici, její bratr byl na stanici taktéž převezen, avšak jiným policejním autem. Podle stěžovatelky ji měli policisté při převozu v autě častovat urážkami směřujícími na její romský původ a dát jí facku. Policisté toto její tvrzení vyvraceli s odkazem na záznam v policejním deníku ze směny předmětné hlídky a na záznam z daného dne.

Po příjezdu na stanici dozorující státní zástupce rozhodl, že má být stěžovatelka propuštěna ihned po vyplnění nezbytné dokumentace, o čemž byla tato neprodleně informována policistou A. Policista A. následně začal vyplňovat různé dokumenty týkající se případu. Stěžovatelka opakovaně žádala, aby jí bylo umožněno použít toaletu. Policista A. ji tak doprovodil na toalety ve druhém patře policejní stanice. Vedle dveří na dámskou toaletu bylo okno. Jelikož stěžovatelka spolupracovala a dříve byla informována, že bude propuštěna, nevznikly obavy, že by se mohla pokusit o útěk. Policista A. na chodbě u dveří do prostoru s dámskými toaletami stěžovatelce ukázal, kde se toaleta nachází, a protože byl od ní vzdálen necelý metr a viděl ji, jak do tohoto prostoru vstupuje, otočil se zády ke dveřím, aby zde vyčkal. Když se otáčel, všiml si periferním viděním stínu před dveřmi do prostoru toalet. Otočil se a uviděl stěžovatelku padat z otevřeného okna na zem. Později policista A. výpověď změnil a uvedl, že v reakci na zvuk, který zaslechl, si všiml, že okno je otevřené, a že nejprve šel zkontrolovat prostor koupelny a teprve poté si všiml těla stěžovatelky ležícího na zemi pod oknem.

Policista A. poté vyrozuměl své kolegy a byla přivolána zdravotnická záchranná služba. Následkem pádu stěžovatelka utrpěla mimo jiné četné zlomeniny, pohmožděninou obou plic a polytrauma. Po dobu zhruba měsíce byla v lékařsky navozeném spánku. Její zdravotní stav však nevyžadoval žádný chirurgický zákrok. Z nemocnice byla propuštěna v dobrém zdravotním

stavu. Stěžovatelka taktéž utrpěla částečnou ztrátou paměti, když si nepamatovala události, které se odehrály na policejní stanici, na události v policejním autě si však vzpomínala.

V souvislosti s pádem stěžovatelky zahájil vyšetřovatel Úřadu inspekční služby ministerstva vnitra Slovenské republiky (dále jako „Inspekční služba“) trestní řízení pro podezření ze zanedbání povinností ze strany policistů. Státní zastupitelství následně po prozkoumání materiálů ve spise dospělo k závěru, že neexistují důvody pro trestní stíhání některého z policistů. Právní zástupkyně stěžovatelky navrhovala, aby se v rámci vyšetřování přezkoumalo stěžovatelčino tvrzení o špatném zacházení s cílem zjistit, zda nemohlo být příčinou pokusu stěžovatelky o útěk. Návrh byl zamítnut s odůvodněním, že stěžovatelka má postavení svědka, nikoli oběti, který na rozdíl od oběti nemá právo žádat o provedení dalších vyšetřovacích úkonů. Vyšetřovatel následně postoupil věc řediteli místního obvodního oddělení policie, aby ji řešil jako kárný přestupek. Policistovi A. byla uložena sankce jednorázové srážky z platu ve výši 5 %, o tomto stěžovatelka nebyla informována.

Státní zastupitelství dále rozhodlo, že tvrzení stěžovatelky o tom, že byla ze strany policistů fyzicky a slovně napadena, je třeba prošetřit v samostatném řízení. Inspekční služba incident posoudila jako podezření ze spáchání trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby. Jelikož se však skutečnosti tvrzené stěžovatelkou nepodařilo prokázat, řízení bylo nakonec zastaveno. Proti usnesení o zastavení vyšetřování mohla stěžovatelka podat stížnost, což ovšem neučinila. Trvala však na tom, aby byl tento závěr přezkoumán na všech úrovních soustavy státního zastupitelství. Nejvyšší státní zastupitelství zastavení vyšetřování potvrdilo. Stěžovatelka se v této věci obrátila i na slovenský Ústavní soud, ten však její stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Neuspěla ani u slovenského veřejného ochránce práv.

V rámci trestního řízení vedeného proti stěžovatelce v souvislosti s krádeží v obchodním centru vypracovala soudní znalkyně z oboru psychiatrie posudek o stěžovatelčíně stavu. Znalkyně konstatovala, že v době podezření ze spáchání trestného činu se stěžovatelka pohybovala mezi podprůměrnými rozumovými schopnostmi a lehkou mentální retardací. To jí však nebránilo v tom, aby chápala protiprávnost svého jednání a ovládala je. V době vyšetření trpěla stěžovatelka organickou duševní poruchou, její intelektová úroveň byla lehká, nejhůře středně těžká mentální retardace. Znalkyně uzavřela, že stěžovatelka nebyla schopna pochopit důvod trestního řízení, které proti ní bylo vedeno.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 2 A 3 ÚMLUVY

52. S odkazem na čl. 2, 3, 6 a 13 Úmluvy stěžovatelka namítala, že (i) byla během převozu na policejní stanici a při zadržení tam slovně a fyzicky napadena, (ii) stát neposkytl věrohodné vysvětlení incidentu na policejní stanici a nepřijal odpovídající opatření na ochranu jejího zdraví a života během jejího zadržení na policejní stanici, (iii) stát neprovedl účinné vyšetřování těchto skutečností, (iv) ústavní soud nesprávně a svévolně odmítl její stížnost a (v) v této souvislosti jí byl odepřen účinný prostředek nápravy.

53. Soud má za to, že na základě skutkových okolností případu je třeba tato tvrzení posoudit podle čl. 2 a 3 Úmluvy, které zní takto:

Článek 2

„1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.

2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při:

a) obraně každé osoby proti nezákonnému násilí;

b) provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené;

c) zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.“

Článek 3

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

A. Přijatelnost

(...)

2. Posouzení soudu

(a) Údajné špatné zacházení a s tím spojené vyšetřování podle čl. 3 Úmluvy

66. Soud je toho názoru, že v souvislosti s tvrzením o špatném zacházení podle čl. 3 Úmluvy není nutné zvláště zkoumat námitku vlády týkající se nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, neboť stížnost je v každém případě nepřijatelná z následujících důvodů.

67. Pokud jde o jakékoli špatné zacházení v policejním autě, tvrzení stěžovatelky nebyla podložena žádnými lékařskými ani jinými důkazy. Toto posouzení je v souladu s posouzením veřejného ochránce práv ... Navíc vzhledem k tomu, že si stěžovatelka nepamatuje, co se na policejní stanici stalo, nelze v nich najít žádnou oporu pro její domněnku o pokračování údajného špatného zacházení na tomto místě.

68. V rozsahu, ve kterém se stěžovatelka snažila založit svou stížnost na výpovědi jejího bratra učiněné pro účely řízení před Soudem ..., Soud konstatuje, že žádná taková výpověď nebyla navrhována ani učiněna na vnitrostátní úrovni, ačkoli bratr stěžovatelky byl vyslechnut v rámci vyšetřování stěžovatelky ..., stěžovatelka sama se účastnila různých řízení týkajících se této věci a ve všech fázích byla zastoupena advokátkou. Pokud stěžovatelka požadovala, aby byl její bratr vyslechnut v rámci vyšetřování incidentu na policejní stanici, a namítala, že nebyl vyslechnut v souvislosti s údajným incidentem v policejním autě, její podání byla vágní bez jakýchkoli údajů o obsahu, který by jeho výpověď mohla obsahovat ...

69. Pokud lze stěžovatelku chápat tak, že chtěla brojit proti špatnému zacházení spočívajícímu v tom, že vnitrostátní orgány nebraly náležitý ohled na její duševní stav, Soud především konstatuje, že na vnitrostátní úrovni nebyly v tomto smyslu podány žádné stížnosti. Ačkoli vláda v tomto ohledu nevznesla žádnou samostatnou námitku nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, nebrání to Soudu, aby ji zohlednil při posuzování povahy a kvality tvrzení stěžovatelky před Soudem. Zdá se navíc, že v lékařských záznamech stěžovatelky před událostmi ze dne 17. 1. 2017 nebyla žádná poznámka o jakékoli diagnóze týkající se duševního

zdraví, na žádnou takovou diagnózu se neodvolával bratr stěžovatelky, který se účastnil některých událostí toho dne, a také skutečnost, že stěžovatelka byla dříve odsouzena za méně závažný trestný čin (jak bylo zjištěno policisty před zatčením stěžovatelky), mohla policistům naznačovat, že není omezena ve svéprávnosti.

70. Za těchto okolností Soud považuje tvrzení o špatném zacházení za zjevně neopodstatněná a nedostatečně věrohodná na to, aby vyžadovala účinné úřední vyšetřování oddělené od případného vyšetřování stížností stěžovatelky podle čl. 2 Úmluvy.

(b) Události na policejní stanici a použitelnost čl. 2 Úmluvy

71. Soud opakuje, že čl. 2 Úmluvy může být použitelný i v případě, že nedošlo ke ztrátě života, zejména pokud okolnosti případu a povaha způsobených zranění naznačují, že život stěžovatele byl v bezprostředním ohrožení (viz například rozsudek ze dne 12. 1. 2012, Igor Shevchenko proti Ukrajině, č. 22737/04, bod 42). Pokud oběť nebyla usmrcena, ale přežila, a pokud netvrdí existenci úmyslu ji usmrtit, kritérii pro posouzení stížnosti podle tohoto aspektu čl. 2 jsou zaprvé, zda se osoba stala obětí činnosti, ať už veřejné nebo soukromé, která svou povahou vystavila její život skutečnému a bezprostřednímu ohrožení, a zadruhé, zda utrpěla zranění, která se jeví jako život ohrožující v okamžiku jejich vzniku. V rámci posuzování mohou hrát roli i další faktory, jako například to, zda k úniku před smrtí došlo čistě náhodou nebo zda byla oběť nakažena potenciálně smrtelnou nemocí. Posouzení Soudu závisí na okolnostech (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2019, Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, č. 41720/13, bod 140, s dalšími odkazy).

72. V projednávaném případě je nesporné, že zranění, která stěžovatelka utrpěla dne 17. 1. 2017, byla způsobena pádem z okna, které se nacházelo ve druhém patře ve výšce nejméně 770 cm nad zemí a byla polytraumatické povahy. Nic nenasvědčuje tomu, že by existoval úmysl usmrtit stěžovatelku nebo ohrozit její život, a ani tomu, že by její zranění vznikla při činnosti, která by byla život ohrožující ze své podstaty.

73. Pokud jde o samotná zranění, jednalo se o poranění endokrania, mnohačetné zlomeniny, pneumotorax na jedné straně a pohmoždění obou plic. V důsledku toho stěžovatelka ztratila vědomí a poté byla uvedena do lékařsky navozeného spánku ..., který trval přibližně měsíc. Stěžovatelka uvedla, že její kóma trvalo déle než měsíc. Z dopisu založeného ve spisu Soudu ze dne 15. 2. 2017 však vyplývá, že v tento den již stěžovatelka v takovém stavu nebyla ...

74. Stěžovatelka nepotřebovala chirurgický zákrok a konzervativní léčba byla dostatečná. Ačkoli při propuštění z nemocnice dne 24. 2. 2017 byl její zdravotní stav považován za „dobrý“, stěžovatelka nadále potřebovala fyzioterapii ... a trpěla „kvantitativní poruchou vědomí“ a znalkyně z oboru psychiatrie konstatovala, že kraniocerebrální trauma, které utrpěla, mělo za následek také mírnou kognitivní poruchu a retrográdní amnézii ...

75. Pokud jde o okolnosti, za nichž stěžovatelka utrpěla svá zranění, Soud konstatuje, že byla nezletilou osobou bez doprovodu v péči zástupců státu a že závažnost jejích zranění byla zřejmě snížena čistě náhodnými skutečnostmi a to, že povrch, na který dopadla, byla tráva pokrytá sněhem a že naproti oknu stál strom, přičemž sklouznutí po jedné z jeho větví zřejmě zpomalilo její pád ... Oproti tomu, podobné situace měly za následek smrt v případech jako Ognyanova a Choban proti Bulharsku (rozsudek ze dne 23. 2. 2006, č. 46317/99, bod 8, týkající se pádu z okna ve třetím patře); Eremiášová a Pechová proti České republice (rozsudek ze dne 16. 2. 2012, č. 23944/04, bod 8, týkající se pádu z okna v mezipatře mezi prvním a druhým patrem);

Keller proti Rusku (rozsudek ze dne 17. 10. 2013, č. 26824/04, bod 25, týkající se pádu z okna ve třetím patře); a Fanziyeva proti Rusku (rozsudek ze dne 18. 6. 2015, č. 41675/08, body 9–11, týkající se pádu z okna ve druhém patře).

76. Za těchto okolností Soud shledává, že zranění stěžovatelky byla taková, že událost na policejní stanici spadá do věcné působnosti čl. 2 Úmluvy (viz také rozsudek ze dne 9. 11. 2010, Krivova proti Ukrajině, č. 25732/05, bod 45; Igor Shevchenko, citováno výše, bod 43; rozsudek ze dne 2. 2. 2016, Cavit Tinarlıoğlu proti Turecku, č. 3648/04, bod 68; rozsudek ze dne 12. 6. 2016, Kotelnikov proti Rusku, no. 45104/05, bod 98; a Nicolae Virgiliu Tănase, citováno výše, bod 149).

(c) Vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků v souvislosti se stížnostmi podle čl. 2

77. Soud konstatuje, že vyšetřování údajného incidentu v policejním autě a incidentu na policejní stanici probíhalo ve dvou samostatných řízeních. Druhé z nich bylo ukončeno rozhodnutím ze dne 12. 5. 2017, které nebylo stěžovatelce nikdy doručeno ... Vláda nijak nevysvětlila ani jinak neprokázala, jak by se proti němu mohla za těchto okolností odvolat. Je sice pravda, že stěžovatelka nenapadla rozhodnutí ze dne 12. 6. 2017, kterým bylo ukončeno vyšetřování údajného incidentu v policejním autě ... prostřednictvím stížnosti uplatněné vůči státnímu zastupitelství, nicméně tentýž vnitrostátní orgán jej na základě jejich žádostí přezkoumal. Nic nenasvědčuje tomu, že by tento přezkum byl ve srovnání s přezkumem na základě stížnosti věcně nedostatečný. Navíc, v rozporu s tím, co zřejmě tvrdí vláda, ústavní soud v reakci na ústavní stížnost stěžovatelky neodmítl přezkum napadených rozhodnutí z důvodu nevyčerpání dostupných opravných prostředků.

78. Pokud jde o další část námítky vlády, stěžovatelka do své ústavní stížnosti zjevně zahrnula i námítky týkající se události na policejní stanici ... Je pravdou, že ve svém shrnutí spojila svou stížnost pouze s vyšetřováním týkajícím se údajného incidentu v policejním autě ... To však nebyl důvod, pro který ústavní soud označil jakoukoli část její stížnosti za nepřijatelnou. Obecný tón jeho závěrů a nedostatek jakéhokoli odůvodnění lze spíše chápat jako všeobecné odmítnutí tvrzení stěžovatelky jako zjevně neopodstatněných jako celek.

79. Navíc, a to je důležitější, při vědomí vnitrostátní praxe, podle níž je rozsah přezkumu individuálních stížností Ústavním soudem v zásadě omezen způsobem, jakým je stěžovatel formuluje ve standardizované a předepsané podobě (viz rozsudek ze dne 20. 6. 2006, Obluk proti Slovensku, bod 48), se Soud domnívá, že v případech, které vyvolávají otázky týkající se účinnosti vyšetřování podle čl. 2 a 3 Úmluvy, musí být tento požadavek vykládán s náležitým ohledem na základní atribut takového vyšetřování, zejména aby bylo vedeno vnitrostátními orgány z vlastní iniciativy (viz rozsudek ze dne 26. 7. 2016, Adam proti Slovensku, č. 68066/12, bod 78).

80. S ohledem na výše uvedené, jakož i na cíl Úmluvy zaručit práva, která nejsou teoretická nebo iluzorní, ale která jsou praktická a účinná, Soud konstatuje, že způsob, jakým stěžovatelka uplatnila své stížnosti u ústavního soudu, nelze považovat za nesplňující požadavek vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy.

81. První dvě části námítky vlády týkající se nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků se proto zamítají.

82. Soud konstatuje, že zbývající část námitky vlády týkající se nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků týkající se žaloby na ochranu osobnosti a nároků na náhradu škody podle zákona o policejním sboru a podle obecných ustanovení občanského práva, vyvolává otázky, které úzce souvisejí s podstatou stížnosti podle procesní složky čl. 2. Soud proto konstatuje, že je třeba je připojit k podstatě této stížnosti.

(d) Závěr

83. Stížnosti stěžovatelky týkající se údajného špatného zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy jsou nepřijatelné a musí být zamítnuty v souladu s čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4.

84. Námitka vlády týkající se nevyčerpání žaloby na ochranu osobnosti a nároků na náhradu škody podle zákona o policejním sboru a obecných ustanovení občanského práva v souvislosti se stížnostmi na údajnou odpovědnost státu za zranění stěžovatelky a údajnou absenci účinného vyšetřování v této souvislosti, posuzovanou podle čl. 2 Úmluvy, je spojena s podstatou stížnosti podle procesní složky tohoto článku.

85. Stěžovatelčiny stížnosti týkající se údajné odpovědnosti státu za její zranění a údajné absence účinného vyšetřování v této souvislosti, posuzované podle čl. 2 Úmluvy, nejsou zjevně neopodstatněné ani nepřijatelné z jiných důvodů uvedených v čl. 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášeny za přijatelné.

B. Věcné posouzení

(...)

2. Posouzení soudu

(a) Procesní složka čl. 2

99. Ve věci Fanziyeva (citována výše, body 46 a 50, s dalšími odkazy) Soud shrnul použitelné obecné zásady takto:

– Článek 2 Úmluvy, který zaručuje právo na život, patří k nejzákladnějším ustanovením Úmluvy. Spolu s čl. 3 zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratických společností tvořících Radu Evropy. První věta čl. 2 ukládá smluvním státům nejen zdržet se „úmyslného“ odnětí života nebo „použití síly“ nepřiměřené legitimním cílům uvedeným v písmenech a) až c) druhého odstavce tohoto ustanovení, ale také přijmout vhodná opatření k ochraně života osob spadajícím do jejich jurisdikce.

– Povinnost chránit právo na život podle čl. 2 Úmluvy implicitně vyžaduje, aby v případě úmrtí osob za podezřelých okolností existovala určitá forma přiměřeného a účinného úředního vyšetřování. Základním účelem takového vyšetřování je zajistit účinnou implementaci vnitrostátních zákonů chránících právo na život. Vyšetřování musí být schopno jednak zjistit okolnosti, za nichž k události došlo, a jednak vést k identifikaci a potrestání odpovědných osob. Nejedná se o povinnost dosažení určitého výsledku, ale o povinnost provedení příslušných úkonů. Vnitrostátní orgány musí podniknout přiměřené kroky, které mají k dispozici, aby zajistily důkazy týkající se určité události, mimo jiné včetně výpovědí očitých svědků a forenzních důkazů. V tomto kontextu se implicitně vyžaduje promptnost a přiměřená rychlost.

Jakýkoli nedostatek ve vyšetřování, který snižuje jeho schopnost zjistit okolnosti případu nebo odpovědnou osobu, může být v rozporu s požadovaným standardem účinnosti.

100. V projednávané věci vnitrostátní orgány posuzovaly událost na policejní stanici jako samostatnou věc nezávislou na tvrzení o špatném zacházení v policejním autě. Ani v jednom ze samostatných vyšetřování nebyl zohledněn jiný skutečný nebo údajný incident z hlediska kontextu. Přestože tvrzení o špatném zacházení nebylo pro účely řízení před Soudem prokázáno, nelze říci, že by bylo pro posouzení události na policejní stanici jako aspekt událostí, které mu předcházely a mohly být jeho příčinou, irelevantní. Zdá se však, že orgány místo toho, aby se tímto aspektem zabývaly, a navzdory žádosti stěžovatelky v tomto smyslu, jej vědomě ignorovaly.

101. Vyšetřování a jeho závěry se ve skutečnosti opíraly pouze o výpovědi a záznamy předložené zainteresovanými policisty, aniž by byl učiněn pokus o vyhledání a zohlednění jakýchkoli prvků vnějšího původu (například byl proveden výslech bratra stěžovatelky; posádka hlídkového vozu, která jej odvezla na policejní stanici; policistky, která stěžovatelku po příjezdu na policejní stanici prohledala; nebo jakéhokoli jiného personálu, který zde byl případně přítomen během předmětných událostí).

102. Soud dále konstatuje, že nebyl učiněn žádný pokus (například prostřednictvím vyšetřovací rekonstrukce události) o objasnění takových skutečností, jako je zřejmě zásadní rozpor mezi původní verzí policisty A. a jeho pozdější verzí ... ve vztahu k tomu, zda viděl stěžovatelku vypadnout z okna, nebo šel nejprve prohledat dámské toalety a teprve poté si všiml stěžovatelky ležící na zemi pod oknem.

103. V rozsahu, v jakém vnitrostátní orgány v rámci zamítnutí tvrzení stěžovatelky o špatném zacházení v policejním autě vycházely z toho, že považovaly za nepravděpodobné, že by si stěžovatelka nepamatovala nic z onoho dne, ale velmi jasně si pamatovala události v policejním autě, Soud konstatuje, že tento závěr neměl přímou oporu v dostupných znaleckých důkazech ... a že navzdory výslovnému požadavku stěžovatelky v tomto smyslu ... nebyly provedeny žádné další důkazy. V této souvislosti však Soud rovněž podotýká, že ačkoli měla stěžovatelka právní zastoupení, nezdá se, že by na vnitrostátní úrovni někdy tvrdila nebo si stěžovala na nedostatek jakýchkoli procesních opatření s ohledem na úroveň svých duševních schopností.

104. Vyšetřování se týkalo trestného činu maření úkolu úřední osoby z nedbalosti, přičemž jednou z úvah bylo, že přestože policista A. neplnil své povinnosti, toto nebránilo vznesení obvinění proti stěžovatelce. Vnitrostátní orgány se při svém šetření zaměřily na policistu A. a vůbec nevěnovaly pozornost skutečnosti, že důsledkem jeho nečinnosti byl pád a zranění stěžovatelky a že stěžovatelka byla nezletilá. Jinými slovy, ve vztahu k tomuto trestnému činu stěžovatelka neměla postavení oběti, což se promítlo do toho, že jí byl přiznán status svědka, čímž jí bylo znemožněno aktivně se účastnit řízení. V této souvislosti považuje Soud za pozoruhodné, že zřejmě nebyla prozkoumána možnost posoudit věc jako trestný čin, ve vztahu k němuž by bylo hmotněprávní a procesní postavení stěžovatelky odlišné.

105. Konečné rozhodnutí o kárné odpovědnosti policisty A. nebylo stěžovatelce doručeno ani nebylo poskytnuto Soudu. Vzhledem k tomu může Soud posoudit uloženou sankci (jednorázové snížení měsíčního platu o 5 %) pouze abstraktně, přičemž z tohoto pohledu se jeví jako zanedbatelná.

106. Taková reakce na danou událost vytváří dojem snahy o její administrativní uzavření, namísto skutečné snahy zjistit fakta a vyvodit důsledky. V souladu s tímto dojmem je i část reakce ústavního soudu, zejména co do rozsahu, v němž se nezabýval podstatnou částí stěžovatelčích tvrzení a při posuzování jejich zbytku se opíral o čl. 8 Úmluvy, kterého se stěžovatelka nedovolávala a nelze akceptovat, že by ve skutkových okolnostech tohoto případu hrál významnou roli.

107. Výše uvedené úvahy postačují Soudu k závěru, že vyšetřování událostí ze dne 17. 1. 2017 nebylo účinné pro účely čl. 2 Úmluvy.

108. Pokud jde o část námitky vlády týkající se nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, která byla připojena k podstatě této stížnosti (viz výše uvedený bod 84), Soud především poznamenává, že se týká občanskoprávních opravných prostředků čistě preventivní a kompenzační povahy, avšak bez sankčního potenciálu. V tomto ohledu znovu připomíná, že občanskoprávní řízení, která nejsou vedena z iniciativy vnitrostátních orgánů a která nezahrnují identifikaci nebo potrestání údajného pachatele, nemohou být zohledněna při posuzování toho, zda stát dodržuje své procesní povinnosti podle čl. 2 Úmluvy. Procesní povinnost státu podle čl. 2 navíc nemůže být splněna pouhým přiznáním náhrady škody (viz rozsudek velkého senátu ze dne 7. 7. 2011, Al-Skeini a ostatní proti Spojenému království, č. 55721/07, bod 165, s dalšími odkazy). Kromě toho pokud vláda tvrdila, že uvedené občanskoprávní nároky by našly oporu ve zjištění vyšetřovatele, že policista A. při střežení stěžovatelky nesplnil své povinnosti ... Soud odkazuje na svůj výše uvedený závěr o neúčinnosti vyšetřování. Vyhlídky na úspěch jakýchkoli dalších opravných prostředků založených na výsledku tohoto vyšetřování byly proto v zásadě omezené. Dále, jak již bylo rovněž uvedeno výše, konečné rozhodnutí týkající se kárné odpovědnosti policisty A. nebylo stěžovatelce doručeno ani nebylo poskytnuto Soudu. Podání předmětných opravných prostředků za těchto okolností přesahuje požadavky čl. 35 odst. 1 Úmluvy. Zbývající část námitky vlády týkající se nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy musí být proto zamítnuta.

109. Došlo tedy k porušení čl. 2 Úmluvy v jeho procesní složce.

110. S ohledem na výše uvedená zjištění se Soud domnívá, že není nutné samostatně meritorně přezkoumávat zbývající aspekt stížnosti stěžovatelky v rámci procesního složky tohoto ustanovení, tj. nezávislost vyšetřování. V tomto ohledu poznamenává, že pokud se tento aspekt případu týká postavení Inspekční služby, stížnosti stěžovatelky byly čistě abstraktní a týkaly se pouze institucionálního aspektu zavedeného vyšetřovacího mechanismu (viz výše uvedený rozsudek M. B. a ostatní, body 90 a 92).

(b) Hmotněprávní složka čl. 2

111. Ve věci Fanziyeva (citováno výše, body 47–49, s dalšími odkazy), Soud rovněž zopakoval, že:

– Osoby zbavené osobní svobody jsou ve zvlášť zranitelném postavení a vnitrostátní orgány jsou povinny se zodpovídat za zacházení s nimi. Obecně platí, že samotná skutečnost, že osoba zemře za podezřelých okolností v době, kdy je zbavena osobní svobody, by měla vyvolat otázku, zda stát splnil svou povinnost chránit právo této osoby na život. Tato povinnost musí být vykládána způsobem, který vnitrostátním orgánům neukládá nemožné nebo nepřiměřené břemeno, s ohledem na obtíže spojené s výkonem policejní činnosti v moderní společnosti,

nepředvídatelnost lidského chování a operativní rozhodnutí, která je třeba učinit z hlediska priorit a zdrojů.

– Pozitivní povinnost vznikne, pokud bylo prokázáno, že vnitrostátní orgány v té době věděly nebo měly vědět o existenci skutečného a bezprostředního rizika ohrožení života identifikované osoby třetí osobou nebo jí samotnou a že nepřijaly v rámci svých pravomocí rozumná opatření, která by mohla vést k zamezení tohoto rizika. Nicméně i v případech, kdy se neprokáže, že vnitrostátní orgány o takovém riziku věděly nebo měly vědět, existují určitá základní preventivní opatření, která by měli policisté a vězeňští pracovníci přijmout ve všech případech, aby minimalizovali jakékoli potenciální riziko a ochránili tak zdraví a blaho zadržované osoby.

– Při hodnocení důkazů používá Soud důkazní standard „nade vši pochybnost“. Takový důkaz však může vyplývat ze souběžné existence dostatečně silných, jasných a shodných závěrů nebo podobných nevyvratitelných skutkových domněnek. Pokud jsou předmětné události zcela nebo z velké části známy výhradně vnitrostátním orgánům, jako je tomu v případě osob zbavených osobní svobody, které jsou pod jejich kontrolou, vzniknou silné skutkové domněnky ohledně zranění a úmrtí, k nimž došlo během tohoto zadržení. Lze mít za to, že důkazní břemeno spočívá na vnitrostátních orgánech, které musí poskytnout uspokojivé a přesvědčivé vysvětlení.

112. Pokud jde o skutkové okolnosti projednávaného případu, Soud především konstatuje, že je nesporné, že zranění stěžovatelky byla způsobena jejím pádem z okna policejní stanice. Ač si sama nepamatuje, jak k pádu došlo, nebylo tvrzeno, že by se na něm přímo podílela nějaká třetí osoba. Navíc tvrzení o špatném zacházení, které mělo pádu předcházet a ve své podstatě jej zapříčinit, nebylo dostatečně prokázáno.

113. Nicméně i za předpokladu, že pád stěžovatelky byl způsoben nešťastným pokusem o útěk z policejního zadržení, nezbavuje to samo o sobě žalovaný stát odpovědnosti za její zranění. Soud opakuje, že povinnost chránit zdraví a blaho zadržovaných osob jasně zahrnuje povinnost chránit život zatčených a zadržovaných osob před předvídatelným nebezpečím. Ačkoli se nezdá, že by existovaly dostatečné důkazy prokazující, že vnitrostátní orgány věděly nebo měly vědět, že existuje riziko, že by se stěžovatelka mohla pokusit o útěk skokem z okna ve druhém patře, existovala určitá základní opatření, která měla být přijata s ohledem na stěžovatelku jako zadržované osoby, aby se minimalizovalo jakékoli potenciální riziko (viz Keller, citováno výše, bod 88; Mižigárová, citováno výše, bod 89; a Eremiašová a Pechová, citováno výše, body 110 a 117).

114. V daném případě, jak bylo zjištěno vnitrostátními orgány ..., byl policista A. odpovědný za střežení stěžovatelky podle pravidel pro eskortování osob zakotvených v nařízení z roku 2011. Ačkoli je toto nařízení interní povahy a jako takové není veřejně přístupné, z obsahu rozhodnutí vyšetřovatele ze dne 12. 5. 2017 Soud vyrozuměl, že tato pravidla zahrnovala povinnost nepřetržitě sledovat chování stěžovatelky, aby se zabránilo útěku. Vnitrostátní orgány rovněž dospěly k závěru, že policista A. tuto povinnost nesplnil a že toto nesplnění umožnilo stěžovatelce pokus o útěk. Konkrétně se policista A. v rozporu s platnými pravidly otočil zády ke vstupu do prostor toalety, aniž by si ověřil, zda je dané okno uzamčeno, nebo zajistil střežení stěžovatelky v prostorách toalety jinou osobou stejného pohlaví. Vláda tato zjištění a použitelnost a obsah uvedených pravidel nezpochybnila ... Rovněž neuvedla nic, co by vedlo k jinému závěru, než že předmětné opomenutí je samo o sobě v rozporu s povinností vnitrostátních orgánů chránit tělesné blaho osob zbavených osobní svobody (viz také výše citovaný rozsudek Fanziyeva, body 21 a 58). Žalovaný stát je tedy odpovědný za zranění stěžovatelky.

115. Došlo tedy k porušení čl. 2 v jeho hmotněprávní složce.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Rozhoduje* o připojení námítky vlády týkající se nevyčerpání žaloby na ochranu osobnosti a nároků na náhradu škody podle zákona o policejním sboru a podle obecných ustanovení občanského práva k podstatě stížnosti podle procesní složky čl. 2 Úmluvy a zamítá ji;

2. *Prohlašuje* stížnosti podle čl. 2 Úmluvy ve vztahu k údajné odpovědnosti státu za zranění stěžovatelky a údajné neexistenci účinného vyšetřování v tomto ohledu přijatelnými a zbytek stížnosti nepřijatelným;

3. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 2 Úmluvy v jeho procesní složce;

4. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 2 Úmluvy v jeho hmotněprávní složce.

(...)

(zpracovala Mgr. Bc. Anna Čermáková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
8. 9. 2022
VĚC JANSONS proti LOTYŠSKU
(rozsudek ve věci Jansons proti Lotyšsku,
stížnost č. 1434/14)

K pozitivním závazkům státu vyplývajícím z čl. 8 Úmluvy na zajištění ochrany obydlí

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 8

čl. 13

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 12 Listiny základních práv a svobod

§ 178 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 2285 - § 2296 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Klíčová slova:

exekuční řízení/vykonávací řízení – obydlí/domov – Policie – pozitivní závazky – svévole – účinný prostředek nápravy

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí Soud, v návaznosti na svou dřívější judikaturu (bod 74.), vyložil, že pozitivní závazek státu přijetím nezbytných opatření zabezpečit jednotlivci ochranu obydlí garantovanou čl. 8 Úmluvy se vztahuje i na oblast vztahů mezi jednotlivci, tj. i na případy svévolného jednání soukromých subjektů namířené i vůči takovým osobám, jejichž právní vztah (např. nájemní smlouva) k jimi užívané bytové jednotce je sporný, případně vůbec neexistuje. Zdůraznil totiž (bod 78.), že ochrana práva na respektování obydlí není omezena na prostory, které jsou obývány zákonně. Požadavek existence platného, soudem vydaného příkazu k vystěhování se vztahuje i na vystěhování osoby užívající obytné prostory svévolně. V případech nezákonného jednání soukromého subjektu vůči osobám takové prostory užívajícím nastupuje povinnost státu poskytnout jim ochranu proti takové svévoli. Příslušné orgány státu se své povinnosti zasáhnout nemohou zbavit poukazem na existenci právního sporu mezi dotčenými soukromými subjekty.

Na podkladě těchto východisek Soud v posuzované věci rozhodl, že nezabráněním vystěhování stěžovatele z jím (zpočátku zcela legálně) užívaného bytu bez soudního příkazu k vystěhování došlo k porušení čl. 8 Úmluvy. Porušení čl. 13 Úmluvy podle Soudu založilo zjištění, že stěžovatel z důvodů rozvedených v bodech 98. až 102. neměl účinný prostředek ochrany práve v důsledku přístupu vnitrostátních úřadů ke stěžovatelově případu.

K textu je připojen i dissent soudkyně Síoifry O’Leary, v němž se vymezila vůči názoru většiny jak stran přijatelnosti stížnosti, tak vůči vlastnímu rozhodnutí, a to při zdůraznění nedostatku

bdělosti stěžovatele při ochraně svých práv nevyužitím dalších možností, které mu vnitrostátní právní úprava poskytovala.

Předkládané rozhodnutí vyjadřuje to, co je třeba respektovat i v českém právním prostředí, tedy že řešení soukromých sporů vyplývajících z nájemních a obdobných vztahů je možné pouze cestou aplikace práva, tedy skrze rozhodnutí vydaná a realizovaná příslušnými orgány státu či zákonem pověřených subjektů. Právní řád ve své podstatě nepočítá s tím, že si výkon činností, v nichž se projevuje mocenský monopol státu, uzurpuje jedinec, resp. fyzická či právnická osoba, který bude jednat na základě své moci. Taková forma jednání se totiž připouští jen zcela výjimečně, neboť samotná svémoc, jak plyne již z vlastního označení, je svou povahou chování svévolné, nerespektující právní řád, a ve své podstatě představuje nedovolené se zmocnění věci či práva vlastní mocí (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 23 Cdo 855/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2022, sp. zn. 6 Tdo 371/2022).

SKUTKOVÝ STAV

A. Relevantní události

Stěžovatel uzavřel dne 27. 8. 2009 smlouvu „o užívání prostor“ ve vztahu k bytu nacházejícímu se v budově patřící společnosti SIA Aeron. Smlouva byla několikrát prodloužena, přičemž platnost poslední smlouvy byla do 1. 7. 2011. Smlouva stěžovateli zaručovala přednost při uzavírání nové smlouvy, mezi stranami byl však spor, zda toto ustanovení zahrnovalo právo požadovat prodloužení smlouvy. Stěžovatel smlouvy uzavíral se společnostmi zmocněnými vlastníkem, v případě je však sporné, zda měla společnost v případě poslední smlouvy řádné zmocnění.

Dne 9. 2. 2011 byla budova prodána ve veřejné aukci ke splacení dluhu bance. Novým vlastníkem se stala společnost SIA Ektornet Residential Latvia a soud nařídil její ujmutí se držby. Mezi společnostmi SIA Aeron a SIA Ektornet Residential Latvia bylo dne 2. 8. 2011 podepsáno potvrzení o převzetí, které uvádělo, že byt – v němž stěžovatel stále bydlel – nebyl pronajatý a nebyl zatížený ani věcnými břemeny. Dne 13. 11. 2012 SIA Aeron písemně potvrdila, že se stěžovatelem neuzavřela nájemní smlouvu.

Stěžovatel nadále posílal platby za užívání bytu i po skončení smlouvy dne 1. 7. 2011 s tím, že smlouva byla de facto prodloužena. Od podzimu 2011 stěžovatel a SIA Ektornet Residential Latvia jednali o nové smlouvě. Společnost mu nabídla čtyřměsíční nájemní smlouvu, ovšem bez možnosti jejího prodloužení, což stěžovatel odmítl. Společnost zaslala stěžovateli dne 25. 5. 2012 dopis požadující vyklizení prostor do 25. 7. 2012. V této době neakceptovala jeho další platby a vracela je s poznámkou, že nájemní smlouva neexistuje. Protože se stěžovatel neodstěhoval, odpojila společnost elektrinu a přívod vody do kuchyně.

Dne 8. 11. 2012 zástupci společnosti s pomocí ozbrojené soukromé ostrahy násilím vstoupili za první dveře bytu. Stěžovatel zamkl druhé dveře a zavolal státní policii, která po přijetí konstatovala, že jde o soukromý spor a stěžovatele informovala, že může podat stížnost na stanici. Po zavolání městské policie tato pouze informovala SIA Ektornet Residential Latvia, že vystěhování lze provést pouze na základě soudního příkazu. Ozbrojená ostraha zůstala před prvními dveřmi až do noci. Následujícího dne v době absence stěžovatele zástupci společnosti vyměnili zámek a po návratu mu neumožnili vstup do bytu. Společnost následně zabezpečila dveře a do chodby instalovala alarm. V následujících týdnech ozbrojená ostraha hlídala vstup do bytu a bránila stěžovateli vstoupit. Přes opakované prosby stěžovatele policie nezasáhla.

Dne 27. 11. 2012 zaslal soudní vykonavatel společnosti SIA Aeron upozornění, aby do 10. 12. 2012 byt uvolnila, neboť proběhne výkon soudního příkazu k ujmoutí se držby novým vlastníkem. Uvedl zde, že v případě její nepřítomnosti bude dne 12. 12. 2012 proces proveden násilným vstupem. Uvedeného dne soudní vykonavatel vykonal ujmoutí se držby společností SIA Ektornet Residential Latvia. Druhé dveře bytu přitom byly násilím otevřeny za přítomnosti státní policie. Ta byla následně odvolána s tím, že bylo zahájeno trestní řízení. Stěžovatel poté dorazil na místo, soudního vykonavatele informoval, že je nájemce, avšak vykonavatel pokračoval ve svých povinnostech. Stěžovatel zavolal městskou i státní policii, ty však nezasáhly. Stěžovatelovy věci byly popsány, sbaleny a přemístěny do skladu, odkud si je vyzvedl dne 5. 1. 2014. Některé z nich byly údajně poškozeny nebo nebyly vůbec vráceny.

B. Uplatněné opravné prostředky

Dne 8. 11. 2012 stěžovatel podal občanskoprávní žalobu na SIA Ektornet Residential Latvia a domáhal se uznání, že uzavřená smlouva „o užívání prostor“ byla nájemní smlouvou, a mezi ním a společností SIA Ektornet Residential Latvia proto existoval de facto nájemní vztah. Následně ji doplnil a žádal obnovení jeho de facto držby bytu. Soud návrh zamítl, neboť z obsahu smluv dovodil, že se jednalo o obchodní nájem (noma), nikoli nájem bytových prostor (īre), což nezměnila ani skutečnost, že zde stěžovatel bydlel. Návrh na obnovu fyzické držby byl zamítnut, neboť stěžovatel od 1. 7. 2011 neměl žádné právo v bytě zůstat, protože smlouva skončila a nebyla uzavřena nová. Jednání společnosti dne 8. 11. 2012, kdy vstoupila do bytu, bylo nezákonné, avšak nápravy se nelze domáhat návrhem na obnovení fyzického držení, ale v trestním řízení, které již bylo započato. Stěžovatel podal odvolání, avšak při jeho projednání byla společnost nahrazena fyzickou osobou, která byt zakoupila. Stěžovatel proto vzal stůj návrh zpět a řízení bylo ukončeno.

Trestní řízení bylo zahájeno na základě stěžovatelovy stížnosti z 9. 11. 2012 a následně bylo doplněno o jednání soudního vykonavatele při procesu ujmoutí se držby. Řízení bylo klasifikováno jako týkající se porušení nedotknutelnosti obydlí a svévolné jednání v rozporu s příkazem předepsaným zákonem. Zastaveno bylo dne 12. 8. 2016, neboť policie uzavřela, že nedotknutelnost obydlí nebyla narušena, neboť uzavřená smlouva nebyla nájemní smlouva a stěžovatel nebyl nájemce, ale „osoba užívající prostory“, a jednání společnosti ani soudního vykonavatele nebylo svévolné, neboť jednali v souladu se zákonem. Rozhodnutí bylo potvrzeno vedoucím státním zástupcem, který upozornil, že stěžovatel v bytě neměl registrované trvalé bydliště. Státní policie iniciovala disciplinární řízení proti soudnímu vykonavateli, ministerstvo spravedlnosti však neshledalo žádný důvod pro vyvození jeho disciplinární odpovědnosti.

Proti jednání soudního vykonavatele podal stěžovatel stížnost dne 21. 12. 2012, soud však řízení ukončil, neboť stěžovatel neměl aktivní legitimaci k jejímu vznesení. Ta svědčila pouze dlužníku a výběřčímu dluhu. Soud dále uvedl, že od 8. 11. 2012 stěžovatel v bytě nebydlel a nebydlel zde ani dne 12. 12. 2012 během procesu ujmoutí se držby.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

46. Stěžovatel namítl, že byl nezákonně vystěhován ze svého obydlí. Donucovací orgány mu tím, že toto svévolné jednání umožnily, zabránily v užívání práva na rodinný a soukromý život

garantovaného čl. 8 Úmluvy, a soudní vykonavatel tím, že jeho domov otevřel a odňal jeho věci, toto právo porušil.

47. Soud ze své rozhodující pozice, při níž podřazuje okolnosti případu pod zákonná ustanovení, zhodnotil, že uvedená stížnost bude přezkoumána z pohledu práva na respektování obydlí, taktéž zaručeného podle čl. 8 Úmluvy, jež zní:

„1. Každý má právo na respektování svého rodinného a soukromého života, obydlí a korespondence.

Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. K přijatelnosti

48. Vláda vznesla tři důvody nepřijatelnosti. Namítla, že byt nemohl být považován za stěžovatelovo „obydlí“, stěžovatel nemohl tvrdit, že je „obětí“ ve smyslu čl. 34 Úmluvy, a nevyčerpal všechny dostupné vnitrostátní opravné prostředky.

1. Zda byl byt stěžovatelovým „obydlím“

49. Soud je toho mínění, že se otázka, zda byt představoval stěžovatelovo obydlí, vztahuje k použitelnosti čl. 8, a měla by tudíž být vyřešena ve stádiu přijatelnosti (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 9. 2018, Denisov proti Ukrajině, č. 76639/11, bod 93).

a) Podání stran

50. Vláda uvedla, že byt nemohl být stěžovatelovým „obydlím“, neboť jeho oficiální trvalé bydliště bylo registrováno v jiné obci, a to včetně období, po něž byly v platnosti dohody o užívání bytu. Navíc období, po něž tyto dohody stěžovatele opravňovaly k užívání bytu, nepřekračovala jeden rok a deset měsíců. A konečně, stěžovatel již v bytě dne 12. 12. 2012, když došlo k údajnému porušení jeho práv, nebydlel.

51. Stěžovatel uvedl, že podle vnitrostátního práva byla skutečnost, že osoba bydlí na registrované adrese, pouze vyvratitelná domněnka. Ve skutečnosti v bytě bydlel od září 2009 do listopadu 2012, tedy déle než tři roky. Krom toho, že byla tato skutečnost prokázána rozličnými dokumenty předloženými Soudu a uznána vnitrostátními soudy, nebyla nikdy vládou zpochybněna. Důvodem, proč tam už nebydlel dne 12. 12. 2012, byla právě nezákonná jednání SIA Ektornet Residential Latvia, jejichž prostřednictvím byl z bytu vypuzen, tedy přesně ta porušení jeho práv, na něž si stěžuje.

b) Posouzení Soudem

52. Soud soustavně judikoval, že pojem „obydlí“ ve smyslu čl. 8 není omezen pouze na prostory, které jsou okupovány zákonně nebo které byly zákonně založeny. „Obydlí“ je autonomní pojem, který není závislý na zařazení podle vnitrostátního práva. Rozhodnutí, zda konkrétní prostory představují „obydlí“, jež požívá ochranu čl. 8 odst. 1 Úmluvy, závisí na skutkových okolnostech, konkrétně existenci dostatečného a nepřetržitého propojení s určitým místem (viz např. rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, Sargsyan proti Ázerbájdžánu, č. 40167/06, bod 253.; rozsudek ze dne 18. 11. 2004, Prokopovich proti Rusku, č. 58255/00, bod

36.). Soud proto považoval místo za „obydlí“, když zde stěžovatelé skutečně bydleli, přestože jejich registrovaná adresa byla jinde (viz Prokopovich, cit. výše, body 35.–34.; rozsudek ze dne 14. 3. 2017, Yevgeniy Zakharov proti Rusku, č. 66610/10, body 29.–32.), a v některých případech dokonce i když stěžovatelé na určitém místě nebydleli trvale nebo zde po nějakou dobu nebydleli (viz rozsudek ze dne 19. 9. 2006, McKay-Kopecka proti Polsku, č. 45320/99; rozsudek ze dne 15. 11. 2007, Khamidov proti Rusku, č. 72118/01, bod 127.; rozsudek ze dne 29. 5. 2012, Bjedov proti Chorvatsku, č. 42150/09, bod 58.; viz také Sargsyan, cit. výše, bod 254.).

53. Soud shledává, že ani při vnitrostátním řízení, ani před Soudem nebylo sporné, že stěžovatel skutečně v bytě bydlel, a nebylo taktéž naznačeno, že by měl jiný domov. Byt byl stěžovatelovým skutečným bydlištěm po více než tři roky, a to až do listopadu 2012, kdy mu byl do bytu odepřen přístup. Nebylo dále zpochybněno, že alespoň po určité období měl stěžovatel pro obývání bytu zákonný podklad a že v době zásahu bylo vnitrostátními soudy rozhodováno o jeho dalším oprávnění byt obývat. Na fakt, že stěžovatel byl z bytu vykázán – jeden z aspektů stížnosti před Soudem – se nelze odvolávat jako na argument, že byt tudíž přestal být jeho „obydlím“, neboť by tím ochrana proti svévolným zásahům ztrácela smysl. Absence registrace trvalého bydliště taktéž není dostatečná pro závěr, že stěžovatel na místě nezaložil své obydlí.

54. Stěžovatel měl tudíž natolik dostatečné a nepřetržité propojení s bytem, aby byl považován za jeho „obydlí“, a čl. 8 je použitelný na stížnost o jeho vystěhování.

2. Status oběti

a) Podání stran

55. Vláda uvedla, že se stěžovatel nemohl označovat za oběť ve smyslu čl. 34 Úmluvy. Zprvce neměl po uplynutí dohod o užívání bytu dne 1. 7. 2011 žádné právo zde přebývat. Zadruhé si stěžovatel nesprávně vyložil, že byl dne 12. 12. 2012 vystěhován. Ujmutí se držby se netýkalo stěžovatele, neboť povinnost dlužníka – předchozího vlastníka bytu – vyklidit nemovitost nepokrývala vystěhování nájemce. Osoba může být z obytných prostor vystěhována pouze na základě soudního rozhodnutí, které vystěhování výslovně nařídilo. Žádné rozhodnutí nařizující vystěhování stěžovatele nebylo přijato, a proto nikdy nebyl vystěhován.

56. Stěžovatel oponoval, že měl právo v bytě přebývat, neboť měl na základě uzavřených smluv právo požadovat prodloužení nájmu. Navíc probíhala jednání, při nichž byl předložen návrh nájemní smlouvy. Avšak i kdyby mělo být jeho pobývání v bytě považováno za nezákonné podle vnitrostátního práva, nemělo by to žádné důsledky pro rozhodnutí o jeho statusu oběti. Není pochyb o tom, že byl stěžovatel sledem událostí, jež vedly k jeho vystěhování, osobně ovlivněn. Přístup vlády nezohlednil skutečné okolnosti případu, konkrétně, že byl vystěhován nezákonně a s využitím nátlakových prostředků.

b) Posouzení soudem

57. Soud poznamenává, že status oběti ve smyslu čl. 34 Úmluvy se vztahuje k otázce, zda byl stěžovatel přímo či nepřímo ovlivněn údajným porušením (viz např. rozsudek velkého senátu ze dne 7. 11. 2013, Vallianatos a ostatní proti Řecku, č. 29381/09 a 32684/09, bod 47.). V projednávaném případě není pochyb, že byl stěžovatel přímo ovlivněn tvrzenými porušeními, která jsou obsahem stížnosti. Námitky vlády o absenci stěžovatelova práva obývat byt nemají

žádnou relevanci na rozhodnutí o jeho statusu oběti. Nicméně námitka, že stěžovatel ve skutečnosti nebyl vystěhován, se vztahuje k existenci zásahu a bude analyzována níže (viz bod 82.).

3. Nevyužití všech vnitrostátních opravných prostředků

a) Podání stran

i) Vláda

58. Vláda namítla, že stěžovatel nevyčerpal všechny dostupné vnitrostátní opravné prostředky a že měl: 1) pokračovat v občanskoprávním řízení proti vlastníkovi bytu až do poslední instance a 2) začít občanskoprávní řízení proti soudnímu vykonavateli.

59. Vzhledem k tomu, že nájemci nemají právo vznést stížnost proti ujmoutí se držby, měl stěžovatel usilovat o prodloužení své de facto držby vznesením nároku vůči SIA Ektornet Residential Latvia. Přestože toto řízení započal, svůj návrh později vzal zpět, a spor o jeho právo pobývat v bytě tudíž zůstal nevyřešený. Nápravu prostřednictvím trestního práva nelze považovat za vhodnější pro řešení stěžovatelových základních problémů, neboť to mohlo poskytnout pouze peněžitou a nepeněžitou náhradu, nikoli zajistit možnost pokračování v nájmu bytu.

60. Ve vztahu k tvrzením stěžovatele, že část jeho majetku byla poškozena nebo nebyla nikdy vrácena, vláda uvedla, že měl stěžovatel požadovat náhradu od soudního vykonavatele na základě oddílů 1635 a 1779 občanského zákona. Na podporu tohoto argumentu vláda prvně předložila dva rozsudky. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2014 (účinný od 23. 3. 2016, případ č. C04443711) se týkal částečně přiznaného nároku nájemkyně na náhradu škody, která namítala, že soudní vykonavatel, při ujmoutí se držby nezákonně odňal její movité věci. Rozsudek Krajského soudu v Rize ze dne 26. 9. 2016 (účinný od 27. 10. 2016, případ č. C04236114) se týkal zamítnutí nároku na náhradu škody vůči novému vlastníku a soudnímu vykonavateli ve vztahu k movitým věcem ponechaným v bytě po ujmoutí se držby. Vláda následně předložila další dva rozsudky přijaté ve starších případech proti soudním vykonavatelům ve vztahu ke škodě způsobené během výkonu jejich pravomoci nesouvisející s ujmoutím se držby.

ii) Stěžovatel

61. Stěžovatel oponoval, že využil všechny dostupné vnitrostátní opravné prostředky, neboť začal tři samostatná řízení. Zaprvé se pokusil vznést stížnost vůči chování soudního vykonavatele při vynucování ujmoutí se držby novým majitelem. Stížnost byla zamítnuta konečným rozhodnutím na základě skutečnosti, že stěžovatel jako nájemce neměl aktivní legitimaci vznést takovou stížnost.

62. Zadruhé v občanskoprávním řízení o uznání jeho nájemního vztahu svůj nárok vzal zpět, protože SIA Ektornet Residential Latvia byla v řízení nahrazena nabyvatelem bytu v dobré víře. Vzhledem k tomu, že jeho práva byla mimo jiné narušena SIA Ektornet Residential Latvia, měl stěžovatel za to, že účinnější nápravu získá v paralelně probíhajícím trestním řízení. Ve vztahu k této třetí cestě byly všechny možnosti vyčerpany a proti rozhodnutí ukončující trestní řízení již nebylo možné podat opravný prostředek. Když stěžovatel prošel trestním řízením, nelze po

něm pro účely vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy vyžadovat, aby využil obě možnosti zároveň.

63. Co se týče možnosti podání žaloby na soudního vykonavatele, příklady předložené vládou jsou z období více než roku a půl poté, co podal svoji stížnost k Soudu. Navíc neukazují, že je takový postup zavedený, zvláště když nárok v druhém případě byl zamítnut.

b) Posouzení soudem

64. Soud zdůrazňuje, že pravidlo vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy vyžaduje, aby měl stěžovatel běžné opravné prostředky, které jsou dostupné a dostatečné pro nápravu tvrzeného porušení (viz např. rozsudek ze dne 16. 9. 1996, Akdivar a ostatní proti Turecku, bod 66.).

65. Soud shledává, že projednávaná věc se týká námitky, že stěžovatel byl svévolně vystěhován bez zákonného příkazu k vystěhování, a nikoli otázek, zda byl stěžovatel „nájemce“ ve smyslu lotyšského práva a zda měl na tomto základě právo nastěhovat se zpět do bytu, které byly předmětem občanskoprávního řízení týkajícího se uznání nájemního vztahu a obnovení jeho de facto držby. Jádrem stěžovatelovy stížnosti předložené Soudu tudíž je, že byl vystěhován, aniž by jeho právo bydlet v bytě – či jeho absence – bylo prvně posouzeno vnitrostátními soudy. Následné posouzení, zda měl stěžovatel právo v bytě bydlet, by tudíž nevyřešilo podstatně odlišnou právní otázku, tedy že byl vystěhován svévolně a v rozporu s právem na respektování jeho obydlí (jak bylo poznamenáno také Soudem pro distrikt Kurzeme v Rize, viz bod 28.). Zejména závěr, že v konkrétním okamžiku vystěhování stěžovatel byl či nebyl nájemcem, by neměl žádné důsledky pro rozhodnutí otázky, zda bylo jeho vystěhování v souladu s požadavky, jež klade vnitrostátní právo na vystěhování nájemce z obytných prostor (viz bod 32.). Krom toho v případech nezákonného vstupu a znemožnění užívání obydlí pouhé obnovení práva místo užívat není dostatečné pro obnovení práva na respektování obydlí a rodinného a soukromého života (srov. rozsudek ze dne 22. 2. 2005, Novoseletskiy proti Ukrajině, č. 47148/99, bod 78.). V souladu s tím nemohlo občanskoprávní řízení započaté stěžovatelem poskytnout nápravu ve vztahu k porušením tvrzeným před Soudem, a nemusel v něm tudíž pokračovat pro účely vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy ve vztahu k jeho stížnosti podle čl. 8.

66. Co se týče jeho možnosti podat žalobu na náhradu škody vůči soudnímu vykonavateli, shledává Soud, že argumenty vznesené vládou, stejně jako jí poskytnuté příklady judikatury, se vztahují výhradně ke škodě způsobené na movitém majetku (viz bod 60. výše). Žádný z těchto případů se nevěnoval žalobě, podle níž soudní vykonavatel při výkonu příkazu k ujmoutí se držby nezákonně vystěhoval nájemce nebo osobu, která zde bydlela, čímž porušil její právo na respektování obydlí. Vláda také ani nenaznačila, že by taková žaloba mohla být podána. Zároveň bylo jasně prokázáno, že nájemci nemají aktivní legitimaci k podání stížnosti proti jednání soudních vykonavatelů při výkonu ujmoutí se držby novým majitelem – činnost, která je mířena vůči předcházejícímu vlastníku nemovitosti (viz body 24. a 36.). Vzhledem k tomu Soud uzavírá, že žaloba vůči soudnímu vykonavateli na náhradu škody způsobenou na stěžovatelově movitému majetku by nevyřešila porušení práva na respektování jeho obydlí tvrzené před Soudem a vláda nepředstavila žádný občanskoprávní prostředek nápravy, který by takovou stížnost vyřešil.

4. Závěr

67. Z důvodů vyložených výše Soud odmítá námitky vlády ve vztahu k použití opravných prostředků, na něž odkazovala. Nadto Soud uvádí, že tato stížnost není zjevně neopodstatněná a není nepřijatelná ani z jiného důvodu uvedeného v čl. 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. K věci samé

1. Stěžovatel

68. Stěžovatel uvedl, že nepochybně došlo k zásahu do jeho práva na respektování jeho obydlí. V létě roku 2012 byla nezákonně odpojena dodávka elektřiny a vody do bytu. Ve dnech 8. a 9. 11. 2012 zástupci společnosti SIA Ektornet Residential Latvia násilně vstoupili do bytu, vyměnili zámek a nařídili ozbrojené ostraze, aby stěžovateli zabránila ve vstupu do jeho obydlí. Dne 12. 12. 2012 soudní vykonavatel násilně vykonal příkaz k ujmoutí se držby novým vlastníkem a převedl movitý majetek stěžovatele správci. Stěžovatel byl v důsledku toho vystěhován ze svého obydlí bez platného příkazu k vystěhování. Ztratil tím svůj domov, což je nejextrémnější forma zásahu do práva na respektování obydlí.

69. Vystěhování nebylo v souladu se zákonem, neboť oddíl 28 zákona o nájmu obytných prostor bezpodmínečně přikazoval, že vystěhování mohlo být provedeno pouze na základě platného příkazu k vystěhování, dokonce i když byly obytné prostory obývány nezákonně. Proto i když bylo ujmoutí se držby vykonáno v souladu se zákonem, výsledné vystěhování stěžovatele bylo nezákonné. Policie neučinila žádné kroky a umožnila, aby k tomuto porušení lidských práv došlo. Navíc ještě při vykonávání násilného vstupu do bytu soudnímu vykonavateli asistovala. Stěžovatel nesouhlasil s tvrzením vlády, že soudní vykonavatel neměl žádné informace o tom, že by mohla v bytě bydlet jakákoli osoba vyjma dlužníka. Tvrzené pokusy soudního vykonavatele získat tuto informaci byly jenom formálními kontrolami s cílem dodat věrohodnost přetvářce, že byt nebyl obývaný. Ve skutečnosti mohl soudní vykonavatel informaci o skutečné obsazenosti bytu získat jednoduše od SIA Ektornet Residential Latvia.

70. Zásah podle všeho sledoval legitimní cíl, a to zabezpečit práva dalším jednotlivcům, konkrétně právo SIA Ektornet Residential Latvia na pokojné užívání svého majetku. Nebyl však nezbytný v demokratické společnosti, neboť mu chyběl požadovaný stupeň proporcionality. Lotyšské úřady v civilním i trestním řízení své posouzení omezily na právo stěžovatele byt obývat, a nevěnovaly se tudíž zákonnosti, přiměřenosti a odůvodněnosti jeho vystěhování. Stěžovatel proto neměl k dispozici vhodné procesní záruky.

2. Vláda

71. Vláda uvedla, že se případ netýká žádného jednání na straně státu, které by mohlo být považováno za zásah do práv stěžovatele. Stěžovatel si zjevně nesprávně vyložil koncept postupu ujmoutí se držby, který byl proveden, aby mohl nový vlastník vykonávat svoji faktickou kontrolu nad vlastnictvím. Ujmoutí se držby je závazné pro nového vlastníka (výběřčí dluhu) a předchozího vlastníka (dlužníka), a nikoli pro jinou osobu, která nebyla stranou exekučního příkazu. Stěžovatel nikdy nebyl z bytu vystěhován, neboť takové rozhodnutí ani rozsudek nebylo ve vztahu k němu vydáno.

72. Soudní vykonavatel se pokusil získat před ujmutím se držby všechny důležité informace – zkontroloval, jestli si někdo registroval v bytě trvalý pobyt nebo uzavřel či registroval nějaké smlouvy ve vztahu k tomuto bytu, a poslal oznámení o ujmoutí se držby na adresu předmětné nemovitosti. Žádné informace, které měl soudní vykonavatel k dispozici, nenaznačovaly, že by jakákoli osoba vyjma dlužníka byt obývala během ujmoutí se držby. S ohledem na právní rámec upravující proces ujmoutí se držby splnil stát svoji povinnost dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi dotčenými zájmy.

73. Vnitrostátní právní řád také obsahoval komplexní a dostatečné záruky, které zajišťovaly právo stěžovatele na respektování obydlí. Zprvce soudní vykonavatelé nenesli žádnou odpovědnost za zákonnost smluvního vztahu mezi novým vlastníkem a nájemcem a jakékoli spory z toho vyplývající musejí být řešeny v občanskoprávním řízení. Stěžovatel takové řízení zahájil, ale vzal svůj návrh zpět, aniž by byl spor o jeho právech nájemce vyřešen. Zadruhé bylo započato trestní řízení k posouzení, zda došlo ke svévoli či porušení nedotknutelnosti obydlí a bylo prokázáno, že stěžovatel neměl žádné právo byt obývat, a tudíž jednání SIA Ektornet Residential Latvia a soudního vykonavatele nebylo nezákonné. Zatřetí bylo jednání soudního vykonavatele přezkoumáno v kárném řízení a ministerstvo spravedlnosti neshledalo žádné okolnosti, které by vyžadovaly vyvození disciplinární odpovědnosti.

3. Soud

a) Tvrzené nedodržení pozitivních závazků chránit stěžovatele před jednáním nového vlastníka

74. Soud zdůrazňuje, že přestože je čl. 8 primárně určen k ochraně jednotlivce proti svévolnému zásahu ze strany orgánů veřejné moci, může od těchto orgánů vyžadovat také přijetí opatření pro zabezpečení práv dokonce i v oblasti vztahů mezi jednotlivci (viz Novoseletskiy, cit. výše, bod 68.; rozsudek ze dne 12. 7. 2005, Moldovan a ostatní proti Rumunsku, č. 41138/98 a 64320/01, bod 93.; rozsudek ze dne 14. 10. 2021, Kapa a ostatní proti Polsku, č. 75031/13 a 3 další, bod 150.). Použitelné zásady ve vztahu k posouzení pozitivních a negativních závazků státu jsou v podstatě podobné a vyžadují určení, zda bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi proti sobě stojícími zájmy jednotlivce a komunity jako celku (viz rozsudek velkého senátu ze dne 8. 7. 2003, Hatton a ostatní proti Spojenému království, č. 36022/97, bod 98.; rozsudek ze dne 13. 11. 2012, Lăcătuș a ostatní proti Rumunsku, č. 12694/04, bod 84.; rozsudek ze dne Burlya a další proti Ukrajině, č. 3289/10, body 162. a 169.–70., 6. 11. 2018).

75. Při řešení stížností na ničení obydlí již Soud judikoval, že souhlas nebo shovívavost úřadů smluvního státu vůči jednání soukromých osob, která porušují práva ostatních jednotlivců garantovaná Úmluvou v rámci jeho jurisdikce, může vyvolat odpovědnost státu podle Úmluvy (viz Moldovan a ostatní, bod 94.; Lăcătuș a ostatní, bod 83., obojí cit. výše). Taktéž, když police nezasáhla a nepřijala vhodná opatření k ukončení porušování práva na respektování stěžovatelova obydlí třetími stranami, nevynaložila podle Soudu úsilí, které lze běžně od příslušných úřadů očekávat, což vedlo k závěru o porušení čl. 8 (viz rozsudek ze dne 20. 4. 2004, Surugiu proti Rumunsku, č. 48995/99, body 60.–68.). Při posuzování, zda stát dodržel své pozitivní závazky, Soud bere v úvahu také otázku účinnosti trestního vyšetřování (viz Burlya a ostatní, cit. výše, body 161. a 169.–70.).

76. Z judikatury Soudu vyplývá, že za určitých okolností mají státy pozitivní povinnost přijmout vhodná opatření na pomoc jednotlivci, který ji vyhledal, neboť čelil útoku soukromé osoby na jeho právo na respektování obydlí. Takovou povinnost je nutné považovat za

aktivovanou, zvláště když někdo zavolá policii, aby ho chránila proti osobám, které se ho snaží násilím vystěhovat, aniž by k tomu měly jakékoli zákonné oprávnění. Státům je dán široký prostor pro uvážení stran opatření, která ve vztahu k výše uvedenému zvolí, pokud budou účinná pro ochranu práva na respektování obydlí.

77. V projednávaném případě SIA Ektornet Residential Latvia, soukromý subjekt, který byt vlastnil, jednající z vlastního popudu a bez jakéhokoli rozhodnutí orgánu veřejné moci, který by ho k tomu zmocňoval, násilím otevřel dveře do stěžovatelova obydlí, vyměnil zámek a použil ozbrojenou ostrahu, aby stěžovateli zabránil v dalším přístupu do obydlí. Stěžovatel mnohokrát volal policii. Ta přijela a místo ohledala, přičemž měla zjevně zjistit, že stěžovatel se vši pravděpodobností v předmětném bytě bydlel, a tudíž si byla dobře vědoma průběhu celé situace. Soud má za to, že za těchto okolností byl aktivován pozitivní závazek žalovaného státu zajistit účinnou ochranu stěžovatelova práva na respektování jeho obydlí. Přesto policie nezasáhla s odkazem na probíhající soukromý spor (viz bod 10.) nebo tvrzení předchozího vlastníka, že byt nebyl pronajatý (viz bod 12.).

78. Jak již bylo uvedeno výše, ochrana práva na respektování obydlí není omezena na prostory, které jsou obývány zákonně (viz bod 52. výše a zde citované odkazy). Taktéž podle vnitrostátního práva, jak bylo zdůrazněno vnitrostátními úřady, včetně policie a vlády, nemůže být nikdo vystěhován bez platného příkazu k vystěhování, přičemž tento požadavek platí rovnocenně i pro osoby obývající obytné prostory svévolně (viz body 10., 30.–32., 39.–41. a 55. výše). Městská policie tuto skutečnost dokonce vysvětlila zástupcům SIA Ektornet Residential Latvia, aniž by učinila jakékoli další kroky (viz bod 10.). Nebyl totiž shledán žádný náznak toho, že by jim policie nařídila, aby přestali omezovat přístup stěžovatele do bytu nebo je varovala před potenciální trestní odpovědností za porušování nedotknutelnosti obydlí. Namísto toho byl stěžovatel poučen o možnosti podat stížnost na policejní stanici (viz body 10.–11.). Vzhledem k požadavku vnitrostátního práva, že vystěhování lze provést pouze na základě soudního příkazu, mělo být vnitrostátním orgánům zřejmé, že nikoho nelze násilím vypudit z jeho obydlí s poukazem na existenci právního sporu, ani je samé zbavit odpovědnosti za to, že nekonaly v případě zásahu třetích osob do práva garantovaného čl. 8 (srov. Surugiu, cit. výše, bod 63.).

79. Krom toho policie nepřijala žádné praktické kroky ani v dalším stádiu sporu – navzdory prosbám stěžovatele – přestože mu byl permanentně zablokován vstup do obydlí, a to ani po zahájení trestního řízení (viz body 13. a 19.). Policie tudíž nepřijala žádná opatření v situaci, kdy byl stěžovateli ozbrojenou ostrahou bez právního základu podle vnitrostátního práva odepřen přístup do jeho obydlí (viz body 28., 30.–32.). Soud má za to, že tato nečinnost nejenže nedokázala zabránit dalšímu nezákonnému jednání soukromého subjektu, ale dokonce jej takto nepřímou podporou. Soud v této souvislosti poukazuje také na zjištění ombudsmana, že taková pasivita ze strany policie byla v dané době běžnou praxí. Až později došlo k vývoji směrnic vyžadujících, aby policie zaručila veřejný pořádek vzhledem k nezákonnému jednání vlastníků nemovitostí a zajistila nájemcům přístup k jejich obydlím (viz body 42.–44.).

80. Soud zdůrazňuje, že volba prostředků, jimiž stát zajistí dodržení pozitivních závazků, spadá do jeho prostoru pro uvážení. Judikatura Soudu nenaznačuje, že povinnost učinit opatření určené k zabezpečení práva na respektování obydlí v oblasti vztahů mezi jednotlivci nezbytně vyžaduje přijetí prostředku trestního práva (viz Moldovan a ostatní, cit. výše, bod 96.). Nicméně v projednávaném případě bylo trestní vyšetřování provedeno mimo jiné k určení, zda byl spáchán trestný čin porušení nedotknutelnosti obydlí. Toto vyšetřování bylo ve své relevantní části zastaveno se závěrem, že stěžovatel nebyl nájemcem bytu, ale spíše „osobou užívající

prostory“ s ohledem na jazyk použitý ve smlouvě a skutečnost, že zde neměl registrované trvalé bydliště (viz bod 21.). Rozhodnutí neobsahovala žádný rozbor toho, zda stěžovatel skutečně v bytě bydlel a zda bylo možné byt považovat za jeho „obydlí“, a tedy předmět hodný ochrany jeho nedotknutelnosti (srov. body 52. – 53. výše). Vzhledem k tomu, že právo stěžovatele na jeho obydlí nebylo považováno za aktivní, zákonnost jednání SIA Ektornt Residential Latvia při násilném vypuzení stěžovatele z jeho obydlí nebyla posuzována. Trestní vyšetřování proto neanalyzovalo všechny relevantní okolnosti případu, a bylo tudíž ve svém dosahu příliš omezené a fakticky neposkytovalo žádnou ochranu za situace, kdy byla nájemní práva ve vztahu k něčímu obydlí sporná.

81. S ohledem na předešlé Soud nemůže uzavřít, že orgány veřejné moci přijaly vhodná opatření k zajištění práva stěžovatele na respektování jeho obydlí, a to navzdory jeho prosbám, aby jej ochránily před osobami, které se jej pokoušejí násilím vystěhovat, aniž by k tomu měly jakékoli zákonné oprávnění. Došlo proto k porušení čl. 8 Úmluvy.

b) Tvrzené nezákonné vystěhování soudním vykonavatelem z obydlí

82. Strany jsou ve sporu ohledně toho, zda okolnosti případu naplňovaly vystěhování stěžovatele. Vláda trvá na tom, že žádný příkaz k vystěhování nebyl vydán a proces ujmoutí se držby neměl žádný vliv na práva stěžovatele. Soud však shledává, že během procesu ujmoutí se držby provedl soudní vykonavatel násilný vstup, vyměnil zámek u dveří a odstranil stěžovatelovy věci. Toto jednání stěžovateli fakticky zabránilo v dalším přístupu do bytu. Krom toho vláda ani nenaznačila, že by stěžovatel mohl pokračovat v pobývání v bytě po událostech dne 12. 12. 2012. Oproti názoru vlády, skutečnost, že tyto kroky byly učiněny bez příkazu k vystěhování, zjevně nemůže být podkladem pro závěr, že nedošlo k zásahu.

83. Soud bere na vědomí tvrzení vlády, podle něhož si soudní vykonavatel ověřil dostupná data a žádné informace, které měl k dispozici, nenaznačovaly, že by kdokoli jiný, než dlužník v bytě pobýval. Soud však nepovažuje za pravděpodobné, že by soudní vykonavatel skutečně nevěděl jednak o tom, že stěžovatel v bytě bydlel, a jednak o probíhajícím sporu stran jeho nájemních práv. V této souvislosti Soud poukazuje na povinnost soudního vykonavatele ověřit při vykonávání soudního příkazu relevantní skutečnosti – vyjednávání a následný konflikt mezi novým vlastníkem a stěžovatelem a probíhající občanskoprávní a trestní řízení (viz body 9. a 19.). Stěžovatel se navíc ukázal v bytě během procesu ujmoutí se držby a uvedl, že je jeho nájemce. Ani tato skutečnost nevedla soudního vykonavatele k pozastavení vymáhacího procesu nebo k tomu, aby situaci jinak znovu zvážil (viz bod 16.). Krom toho materiály poskytnuté Soudu ukazují, že policie soudního vykonavatele také o probíhajícím trestním řízení informovala (viz body 15. a 22.). Soudní vykonavatel nicméně pokračoval v nuceném výkonu, který představoval vystěhování stěžovatele, což vyústilo ve ztrátu jeho domova, tedy nejextrémnější formu zásahu do práva na respektování domova (srov. Prokopovich, cit. výše, body 41.–42., viz také rozsudek ze dne 13. 5. 2008, McCann proti Spojenému království, č. 19009/04, bod 50.).

84. Přestože je Soud primárně povoláván k přezkoumání, zda byl zásah do práva na respektování něčího obydlí nezbytný v demokratické společnosti (pro zásady týkající se takového hodnocení viz rozsudek ze dne 27. 5. 2004, Connors proti Spojenému království, č. 66746/01, body 81.–84.), zároveň bylo jasně stanoveno, že takový zásah bude porušovat čl. 8, pokud nemůže být zdůvodněn tím, že je „v souladu se zákonem“ (viz rozsudek velkého senátu ze dne 18. 1. 2001, Chapman proti Spojenému království, č. 27238/95, bod 78.). Toto kritérium vyžaduje, aby zpochybněné opatření mělo nějaký základ ve vnitrostátním právu,

odkazuje také na kvalitu příslušného zákona, požaduje tedy, aby byl dotčené osobě přístupný a důsledky tohoto zákona jí byly předvídatelné (viz rozsudek velkého senátu ze dne 9. 10. 2003 Slivenko a ostatní proti Lotyšsku, č. 48321/99, bod 100.).

85. Nicméně vláda nepředložila žádný právní základ pro zásah do práva stěžovatele na jeho obydlí a namísto toho argumentovala, že proces ujmoutí se držby by neměl mít dopad na nájemce. Vnitrostátní právo a materiály dostupné Soudu prokazují, že vyklizení nájemců – dokonce i když je jejich nájemní vztah sporný – a jejich věci během procesu ujmoutí se držby, není v souladu s lotyšským právem, které bezpodmínečně ukládalo, že osoba mohla být vystěhována pouze na základě soudního rozhodnutí příkazujícího její vystěhování. V souladu s oddílem 44 zákona o nájmu obytných prostor tento požadavek platil rovnocenně i v situacích, kdy byly obytné prostory obývány svévolně, tedy bez platné nájemní smlouvy (viz body 30.–32., 39.–41. a 55. výše).

86. Projednávaný případ je nutné odlišit od těch, kdy bylo vystěhování založeno na příkazu k držbě (viz např. McCann, cit. výše, bod 48.; rozsudek ze dne 15. 1. 2009, Čosić proti Chorvatsku, č. 28261/06, bod 19.). V projednávaném případě se týkal příkaz k ujmoutí se držby pouze vztahu mezi předchozím vlastníkem a tím novým, zatímco právo stěžovatele v bytě bydlet nemělo žádný význam. Přestože vláda tvrdila, že soudní vykonavatel nenesl žádnou odpovědnost za zákonnost nájemního vztahu a jakékoli spory s tím související musely být řešeny v občanskoprávním řízení, Soud shledává, že vyklizením stěžovatele a jeho věci z bytu, se soudní vykonavatel do nájemního sporu přímo zapojil. Navíc jednal ve prospěch zájmů vlastníka nemovitosti, aniž by byla fakta případu posouzena soudem.

87. Pokud jde o argumentaci vlády, že stěžovatel mohl usilovat o obnovení svého fyzického držení bytu v rámci občanskoprávního řízení, Soud shledává, že postup, v rámci něhož se nájemce snaží o následné určení, že měl právo obývat obydlí, z něhož již byl vypuzen, nelze považovat za adekvátní procesní záruku schopnou zabránit neoprávněnému zásahu do práva na respektování obydlí. Klade to nepřiměřenou zátěž na nájemce, kteří jsou nuceni bránit svá práva prostřednictvím občanskoprávního sporu poté, co už ztratili svůj domov. Ať už by byl stěžovatel ve své argumentaci úspěšný či ne, zjevně mezi ním a novým vlastníkem bytu existoval právní spor (srov. Connors, cit. výše, bod 92.), a vnitrostátní právo vyžadovalo, aby byly takové spory před vystěhováním rozhodnuty soudem. Soud upozorňuje, že v projednávaném případě není rozhodující otázkou, zda byl stěžovatel vystěhován, přestože měl právo byt obývat – otázka, na niž se soustředila vláda – ale spíše, že byl vystěhován, aniž by bylo jeho právo byt obývat (či jeho absence) prvně posouzeno soudem, tedy v rozporu s požadavky vnitrostátního práva.

88. V tomto ohledu by měl být projednávaný případ také odlišen od případů Vrzić proti Chorvatsku (rozsudek ze dne 12. 7. 2016, č. 43777/13) a F. J. M. Proti Spojenému království (rozsudek ze dne 6. 11. 2018, č. 76202/16), v nichž Soud přezkoumával vyklizení nařízená soudem a vyjasnil, že Úmluva nevyžaduje, aby nájemci měli právo požadovat přezkoumání přiměřenosti, když o zajištění držby žádali vlastníci nemovitosti ze soukromého sektoru. Projednávaný případ se naopak týká stěžovatelovy stížnosti, že byl vystěhován, aniž by byla zákonnost tohoto zásahu přezkoumána, a nadto za situace, kdy byl požadavek na předchozí soudní rozhodnutí výslovně stanoven ve vnitrostátním právu (viz bod 32.).

89. Soud dále zdůrazňuje důležitost procesních záruk pro rozhodování, zda žalovaný stát při stanovování regulačního rámce nepřekročil meze svého prostoru pro volné uvážení. Především Soud zkoumá, zda rozhodovací proces vedoucí k opatřením zasahujícím do práva

na respektování něčího domova byl spravedlivý a takový, aby poskytl patřičný respekt zájmům chráněným jednotlivci článkem 8 (viz Connors, cit. výše, bod 83.). Lotyšský regulační rámec poskytoval určité procesní záruky, zejména výše zmíněný bezpodmínečný požadavek, že vystěhování mohlo být provedeno pouze na základě soudního příkazu. Krom toho měla také přítomnost policie během procesu ujmoutí se držby zabránit svévolným zásahům. V projednávaném případě však byly tyto procesní záruky fakticky učiněny nefunkčními, neboť se jimi vnitrostátní úřady neřídily. Pravidla vytvořená k ochraně zaručených práv svému účelu nikterak neslouží, pokud nejsou řádně vynucována (srov. rozsudek ze dne 20. 5. 2010, Oluić proti Chorvatsku, č. 61260/08, bod 63.). Mimoto nelze samotnou existenci regulačního rámce pro disciplinární a trestnou odpovědnost považovat za procesní záruku schopnou zabránit neoprávněným zásahům nebo zajistit, aby byl v procesu vedoucímu k zasahujícím opatřením poskytnut náležitý respekt zájmům chráněným Úmluvou.

90. V souladu s tím Soud uzavírá, že zásah do stěžovatelových práv vedoucí k jeho vystěhování během procesu ujmoutí se držby neměl žádný právní základ a procesní záruky poskytnuté podle vnitrostátního práva tomuto svévolnému zásahu nezabránily. Došlo tedy k porušení čl. 8 Úmluvy.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY ve spojení s článkem 8

91. Stěžovatel namítl, že neměl dostupný žádný účinný opravný prostředek ve vztahu k zásahu do jeho práva na obydlí ve smyslu čl. 13 Úmluvy, jenž zní:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

A. K přijatelnosti

92. Vláda uvedla, že vzhledem k absenci stěžovatelova odůvodněného nároku podle čl. 8 nemohla jeho stížnost spadat pod čl. 13, nebo že je zjevně neopodstatněná.

93. Stěžovatel proti tomuto argumentu vznesl námitku.

94. Ve světle shora uvedených zjištění porušení čl. 8 (viz body 81. a 90. výše) Soud shledává stížnost stěžovatele obhajitelnou. Poznává dále, že stížnost není zjevně neopodstatněná a není nepřijatelná ani z jiného důvodu uvedeného v čl. 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. K věci samé

95. Stěžovatel namítl, že neměl dostupný žádný účinný opravný prostředek, který by vyřešil jeho stížnosti o zásahu do jeho práva na respektování obydlí garantovaného čl. 8 Úmluvy.

96. Vláda další argumentaci nevznesla.

97. Soud opakuje, že čl. 13 Úmluvy garantuje dostupnost opravného prostředku na vnitrostátní úrovni pro vymáhání podstaty práv a svobod zaručených Úmluvou umožňujícího příslušnému vnitrostátnímu orgánu, aby se jednak vypořádal s „obhajitelnou stížností“ a jednak poskytl vhodnou náhradu. Vnitrostátní opravný prostředek musí být „účinný“ v praxi stejně jako v zákoně (viz např. rozsudek ze dne 20. 12. 2016, Lindstrand Partners Advokatbyrå AB proti

Švédsku, č. 18700/09, bod 117.). Požadavek účinnosti znamená, že opravný prostředek je dostupný, poskytuje přiměřené vyhlídky na úspěch a je schopný buďto zabránit tvrzenému porušení či jeho pokračování, nebo poskytuje dostatečnou nápravu za jakékoli porušení, ke kterému již došlo (viz např. rozsudek ze dne 18. 9. 2014, Avanesyan proti Rusku, č. 41152/06, bod 27.).

98. Předně Soud poznamenává, že podle vnitrostátního práva neměl stěžovatel aktivní legitimaci pro podání stížnosti proti soudnímu vykonavateli, neboť nebyl ani výběřčím dluhu, ani dlužníkem ve vztahu k výkonu příkazu k ujmoutí se držby (viz body 24. a 36.). Tento přístup vnitrostátního práva nebere v úvahu dopad, jaký mohou mít svévolné kroky soudního vykonavatele během ujmoutí se držby na nájemce nemovitosti. Když bylo mu zabráněno v podání stížnosti, že soudní vykonavatel překročil zákonné hranice procesu ujmoutí se držby a porušil jeho právo na respektování obydlí, byl stěžovatel zbaven možnosti nechat zákonnost jednání soudního vykonavatele rychle soudně přezkoumat ve stádiu, kdy ještě mohlo být dosaženo příznivého výsledku, který by zahrnoval obnovení jeho práva na obývání jeho obydlí.

99. Pokud jde o dostupnost jiných občanskoprávních opravných prostředků, vláda nenavrhla, že stěžovatel mohl podat žalobu kvůli svévolnému zásahu do jeho práva na respektování obydlí buďto proti novému vlastníku, nebo proti soudnímu vykonavateli. Jak již bylo poznamenáno výše, žaloby na uznání nájemního vztahu, obnovení jeho fyzické držby nebo náhradu škody způsobenou odnětím jeho věcí, nemohly vyřešit jeho tvrzení, že byl zbaven přístupu ke svému obydlí a vystěhován z něj, aniž by bylo jeho právo obydlí obývat prvně rozhodnuto soudem (viz body 65.–66. výše). Vnitrostátní soudy zabývající se stěžovatelovým občanskoprávním nárokem také ve vztahu k potenciálním porušením nedotknutelnosti obydlí považovaly trestní řízení za nejvhodnější prostředek nápravy, o něž by měl stěžovatel usilovat, a spojovaly možnost vznesení občanskoprávního nároku se shledáním viny v trestněprávním řízení (viz bod 28.). Soud proto nemá žádný důvod pro závěr, že stěžovateli byl dostupný občanskoprávní opravní prostředek na ochranu jeho práv zaručených mu Úmluvou. Navíc Soud poukazuje na zjištění ombudsmana stran neúčinnosti občanskoprávního opravného prostředku při řešení sporů týkajících se nájmu (viz body 43. a 45.).

100. Konečně byl dostupný také opravný prostředek trestního práva. Trestní řízení zkoumalo, zda došlo k porušení stěžovatelova práva na respektování obydlí ve vztahu k jednání jednak soukromých osob a jednak soudního vykonavatele. Avšak, jak bylo uzavřeno shora, ve vztahu k pozitivnímu závazku státu pomáhat stěžovateli proti jednání soukromých osob usilujících o zbavení ho obydlí bylo trestní řízení příliš omezené ve svém dosahu a za situace, kdy byla jeho nájemní práva sporná, neposkytlo žádnou účinnou ochranu (viz bod 80. výše). Obdobně ve vztahu k jednání soudního vykonavatele bylo hodnocení vyšetřování omezeno pouze na zákonnost procesu ujmoutí se držby, aniž byla zvažována zákonnost jeho jednání vůči stěžovateli jako osobě, která zde bydlela. Navíc byla samotná skutečnost, že stěžovatel byl násilím vypuzen ze svého domova vlastníkem bytu, použita proti němu, neboť byla vzata v úvahu pro závěr, že v době, kdy soudní vykonavatel provedl ujmoutí se držby, již byt nebyl používán jako obydlí (viz bod 21.).

101. Trestní řízení proto, jak ve vztahu k jednání soukromých osob, tak k jednání soudního vykonavatele, neposkytlo účinnou ochranu právům stěžovatele. Soud má za to, že stěžovateli nelze vyčítat, že pro účely posouzení šestiměsíční lhůty využil tento opravný prostředek, neboť vnitrostátní právo a jeho výklad učiněný vnitrostátními orgány ukazovaly, že tento opravný prostředek poskytoval rozumnou šanci na úspěch (viz body 28., 30. a 37.). Nicméně vzhledem k přístupu vnitrostátních úřadů k stěžovatelově případu to nezabránilo tvrzenému porušení nebo

jeho pokračování a neposkytlo mu ani nápravu. Primárně v důsledku probíhajícího občanskoprávního sporu o nájemní vztah mezi vlastníkem bytu a stěžovatelem. Navíc Soud bere na vědomí zjištění ombudsmana o omezené účinnosti tohoto opravného prostředku v jiných situacích (viz body 42. – 44.).

102. Vzhledem k výše uvedenému Soud uzavírá, že stěžovatel neměl žádný účinný opravný prostředek pro jeho stížnost ohledně zásahu do jeho práva na respektování obydlí. Došlo tudíž k porušení čl. 13 Úmluvy ve spojení s čl. 8.

III. Použití čl. 41 Úmluvy

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. *Prohlašuje* většinou stížnost za přijatelnou;
2. *Rozhoduje* šesti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;
3. *Rozhoduje* šesti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení čl. 13 Úmluvy ve spojení s čl. 8 Úmluvy;

(...)

NESOUHLASNÉ STANOVISKO Soudkyně Siofry O’Leary

Pozn. Doslovný překlad poskytujeme až od bodu 19., neboť v předcházejících bodech soudkyně poskytuje přehled skutkových okolností a vnitrostátního práva.

IV. Požadavek na vyčerpání

19. Základní vlastností mechanismu ochrany zavedeného Úmluvou je, že je podpůrný k národním systémům ochraňujícím lidská práva. Soud by neměl přebírat roli smluvních států, jejichž odpovědností je zajišťovat, aby zde zakotvená základní práva a svobody byly respektovány a ochraňovány na vnitrostátní úrovni.

20. Pravidlo vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků je založeno na předpokladu – odraženém v čl. 13 Úmluvy, s nímž má úzkou souvislost – že ve vztahu k tvrzenému porušení je dostupný účinný opravný prostředek. Jedná se o nepostradatelnou součást fungování systému ochrany Úmluvy (viz předběžnou námitku v rozsudku velkého senátu ze dne 25. 3. 2014, Vučković a ostatní proti Srbsku, č. 17153/11 a 29 dalších, body 69.–77., jenž obsahuje přehled shora uvedených obecných zásad a těch na ně navazujících).

21. Státy se nemusejí za své jednání zodpovídat mezinárodnímu orgánu, dokud neměly příležitost situaci napravit prostřednictvím svého vlastního právního systému. Ten, kdo si přeje vyvolat dohledovou pravomoc Soudu ve stížnostech proti státu, je tudíž povinen prvně použít opravné prostředky, které mu poskytuje vnitrostátní právní systém. Soud není soudem první

instance. Není proto v postavení, aby zjišťoval základní skutkové okolnosti, a není kompetentní vykládat vnitrostátní právo.

22. Pokud jde o otázku, které opravné prostředky je stěžovatel povinen využít, je třeba vzít v úvahu tři okolnosti. Zaprvé nemá povinnost využít opravné prostředky, které jsou nedostatečné nebo neúčinné. Aby byl opravný prostředek účinný, musí být schopen přímo napravit narušený stav a musí poskytovat přiměřenou šanci na úspěch. Zadruhé samotná existence pouhých pochybností ohledně šance na úspěch konkrétního opravného prostředku, který není zjevně zbytečný, není dostatečným důvodem pro nevyužití této cesty k nápravě (viz rozsudek velkého senátu ze dne 17. 9. 2009, Scoppola proti Itálii, č. 10249/03, bod 70.). Zatřetí jestliže je k dispozici více vnitrostátních opravných prostředků, které může jednotlivec využít, má právo se rozhodnout, který z nich si vybere k řešení své základní stížnosti. Jinými slovy, pokud již využil jeden opravný prostředek, není povinen použít jiný, který má v zásadě stejný cíl.

23. V projednávaném případě stěžovatel podal první návrh na zahájení občanskoprávního řízení, v němž požadoval uznání nájemního vztahu, dne 8. 11. 2012, tedy jeden rok a devět měsíců po veřejné aukci, resp. jeden rok a sedm měsíců po podepsání potvrzení o převzetí, v němž bylo uvedeno, že zakoupený byt nebyl pronajatý a ani zatížený věcnými břemeny. Po stížnosti podané na policii o den později bylo zahájeno trestní řízení týkající se nedotknutelnosti obydlí a svévolnosti.

24. Klíčové je, že stěžovatel svůj občanskoprávní návrh vzal zpět v říjnu 2014, takže když bylo trestní řízení v srpnu 2016 zastaveno pro chybějící znaky trestného činu, povaha a existence nájemního vztahu mezi stěžovatelem a původním a novým vlastníkem bytu již nebyla předmětem občanskoprávního řízení před vnitrostátními soudy. Když stěžovatel svůj civilní návrh vzal zpět, prohlásil před soudem, že si je plně vědom důsledků svého jednání.

25. V samostatném civilním řízení započatém stěžovatelem proti soudnímu vykonavateli podle odd. 620 občanského soudního řádu soudy rozhodly, že stěžovatel neměl aktivní legitimaci k napadení výkonu exekučního příkazu soudu, protože nebyl dlužník. Soudy obou stupňů stěžovateli vysvětlily, že svůj nárok na předmětný byt mohl prokázat tím, že jej předloží soudům s obecnou příslušností.

26. Většina odmítla námitku vlády stran nevyčerpání opravných prostředků, neboť měla za to, že se případ týká svévolného vystěhování bez zákonného příkazu k vystěhování, a nikoli otázky, zda byl stěžovatel nájemcem podle lotyšského práva (viz bod 65. rozsudku). Zároveň však většina na témže místě uvedla, že „jádem stěžovatelovy stížnosti předložené Soudu tudíž je, že byl vystěhován, aniž by jeho právo bydlet v bytě – či jeho absence – bylo prvně posouzeno vnitrostátními soudy“. Souhlasím, že právě tato otázka je středem případu. Mohla by však být zodpovězena pouze v rámci občanskoprávního řízení nebo v rámci kombinace občanskoprávního a trestního řízení s ohledem na specifika lotyšského práva a povahu sporu. Většina považuje věc za přijatelnou vzhledem k trestnímu řízení zahájenému poté, co stěžovatel podal stížnost na policii. Z několika důvodů však tento přístup považuji za neudržitelný.

27. Zaprvé je ze zastavení trestního řízení (bod 21.) zřejmé, že stěžovatel neměl vzdát probíhající občanskoprávní řízení. Uznání povahy jeho nájemního vztahu, pokud existoval, a jeho právních účinků, bylo klíčové pro rozhodnutí úřadů v souvislosti s nedotknutelností obydlí a libovůle.

28. Zadruhé jsou relevantní úvahy, zda došlo k vystěhování, jestli bylo svévolné a jaké záruky a ochranu musí právo poskytnout obyvateli bytu. Jak uvedl Nejvyšší soud Lotyšska ve svém rozhodnutí z roku 2019 citovaném v rozsudku, otázka nájemních práv osob žijících v bytových prostorách musí být vyřešena zahájením řízení o uznání nájemní smlouvy. Většina se implicitně vydala cestou judikatury o vyčerpání opravných prostředků – kde byl vyčerpán jeden vhodný opravný prostředek, není nutné vyžadovat po stěžovateli, aby použil jiný obdobný opravný prostředek – která však není vhodná v kontextu sporu mezi dvěma soukromými stranami, jako je tomu v projednávané věci. Není však ani příliš formalistické, ani obtěžující vyžadovat po stěžovateli, aby využil kombinaci občanskoprávních a trestních opravných prostředků předtím, než bude usilovat o vyvolání odpovědnosti státu na poli mezinárodního práva vycházející z jeho pozitivních procesních závazků doléhajících na policejní orgány a protichůdných negativních závazků ve vztahu k jednání soudního vykonavatele.

29. Zatřetí je nutnost, aby stěžovatel vyčerpал občanskoprávní opravné prostředky, potvrzena nejen citovaným vnitrostátním rozsudkem z roku 2019, ale také odůvodněním většiny ve vztahu k námitkám stěžovatele podle čl. 8 a 13. Většina prvně stížnost posoudila jako přijatelnou s ohledem na účinnost trestněprávního opravného prostředku (teoreticky), zároveň jej však považují za neúčinný (prakticky), protože trestní řízení bylo „příliš omezené ve svém dosahu a za situace, kdy byla jeho nájemní práva sporná, neposkytlo žádnou účinnou ochranu“ (bod 100.) a ve vztahu k jednání soudního vykonavatele nebyla „zvažována zákonnost jeho jednání vůči stěžovateli jako osobě, která zde bydlela“ (idem). Podle rozsudku většiny v důsledku toho „vzhledem k přístupu vnitrostátních úřadů k stěžovatelově případu [trestní řízení] nezabránilo tvrzenému porušení nebo jeho pokračování a neposkytlo mu ani nápravu. Primárně v důsledku probíhajícího občanskoprávního sporu o nájemní vztah mezi vlastníkem bytu a stěžovatelem.“ (pozn. doplněna kurzívou) Text označený kurzívou podle mého názoru podtrhuje, proč Soud neměl považovat za nepodstatné, že stěžovatel neprošel nezbytným občanskoprávním řízením týkajícím se uznání jeho nájemního vztahu (nebo jiným občanskoprávním opravným prostředkem, viz dále). Většina sama nedopatřením uznává, že slabina, kterou shledávají v trestněprávním opravném prostředku, spočívá ve zpětvzetí návrhu, o němž probíhalo paralelní občanskoprávní řízení. Mimochodem je nesprávné označovat to jako „probíhající občanskoprávní spor“, když trestní řízení pokračovalo až do roku 2016, zatímco návrh v občanskoprávním řízení byl stěžovatelem vzat zpět v roce 2014.

30. Nemůžu proto souhlasit se svými kolegy, když jako nepodstatné odbývají, ať už samostatně, nebo kombinovaně, opravné prostředky, které pokrývají „žaloby na uznání nájemního vztahu, obnovení jeho fyzické držby nebo náhradu škody způsobenou odnětím jeho věci“ (body 65. a 99.).

31. Nadto je zásadní, že poměrně standardním principem civilního práva odrážejícím se také v judikatuře Soudu vztahující se k čl. 6 je, že od účastníků občanskoprávních sporů se vyžaduje projev určité míry bdělosti (viz rozsudek velkého senátu ze dne 5. 4. 2018, Zubac proti Chorvatsku, č. 40160/12, bod 93. a zde citované odkazy). Ať už jsou právní povaha a účinky „smlouvy o užívání prostor“ podle lotyšského práva jakékoli, nesporné zůstává, že poslední uzavřená smlouva měla platnost pouze do 1. 7. 2011. Před uplatněním práv novým majitelem a výkonem ujmoutí se držby a exekučního příkazu Krajského soudu v Rize soudním vykonavatelem v listopadu a prosinci 2012 měl stěžovatel dostatek času podat návrh na zahájení občanskoprávního řízení a usilovat o uznání jím uplatňovaného vztahu, který se podobal nájemnímu, napadnout odmítnutí prodloužit nájemní smlouvu (viz bod 31. a odd. 6 zákona o nájmu obytných prostor) nebo zajistit uznání nájemních smluv uzavřených předchozími vlastníky (viz body 31. a 38. a odd. 8 zákona o nájmu obytných prostor). Nic z tohoto však za

účelem prosazení respektu k jeho právu na to, co tvrdil, že bylo jeho „obydlím“, s využitím občanskoprávního řízení neudělal.

32. I kdybychom ignorovali jeho nevyužití těchto vnitrostátních občanskoprávních opravných prostředků před událostmi v období listopadu a prosince 2012, v důsledku nichž podal stížnost k Soudu, jasně existovaly jiné občanskoprávní prostředky k obhájení jakéhokoli práva, které mu svědčilo a které bylo porušeno během těchto událostí. Stěžovatel měl například k dispozici občanskoprávní řízení na obnovu fyzické držby bytu (bod 25. a 28.) nebo žalobu na náhradu škody (body 28., 34., a 60. a s. 1635 a 1779 občanského zákona).

33. Z mého pohledu není, při konfrontaci s jasnými důkazy o jiných prostředcích občanského práva a stěžovatelem, který žádného z nich nevyužil, dostačující jednoduše přenést břemeno na vládu žalovaného státu a uzavřít, že „Soud proto nemá žádný důvod pro závěr, že stěžovateli byl dostupný občanskoprávní opravný prostředek na ochranu jeho práv zaručených mu Úmluvou“ (viz bod 99.).

34. Ve vztahu k negativnímu a nezákonnému zásahu soudním vykonavatelem většina uvedla, že „postup, v rámci něhož se nájemce snaží o následné určení, že měl právo obývat obydlí, z něhož již byl vypuzen, nelze považovat za adekvátní procesní záruku schopnou zabránit neoprávněnému zásahu do práva na respektování obydlí. Klade to nepřiměřenou zátěž na nájemce, kteří jsou nuceni bránit svá práva prostřednictvím občanskoprávního sporu poté, co už ztratili svůj domov.“ (viz bod 87.) Zdá se, že tato argumentace zaprvé předpokládá zákonný nájemní vztah a zadruhé také poskytuje právo nezákonně zůstat v prostorách jiného tak dlouho, dokud zdlouhavé soudní řízení neskončí, a vylučuje přitom jako účinný opravný prostředek náhradu škody následně kompenzující nezákonnost či libovůli projevenou ve způsobu vystěhování. Kdybychom k tomuto případu přistoupili z perspektivy práv zákonného vlastníka podle čl. 1 protokolu č. 1, velká část odůvodnění většiny vztahující se k vnitrostátním občanskoprávním opravným prostředkům by podle mého názoru neobstála.

35. Podle judikatury Soudu není existence pouhých pochybností o šanci na úspěch konkrétního opravného prostředku, který není zjevně zbytečný, pádným důvodem pro nevyužití této cesty k nápravě. Všechny vnitrostátní rozsudky a rozhodnutí, o něž se opírá většina ve svém rozsudku (body 38.–41), jsou z let 2013 až 2019. Jsou výsledkem snah účastníků spoléhajících se na množství občanskoprávních prostředků dostupných podle lotyšského občanského soudního zákona a zákona o nájmu obytných prostor. Nejenže se vztahují ke stejnému časovému období, jež stěžovatel mohl a měl využít k otestování a obhájení svých práv před vnitrostátními soudy, ale prokazují také, že jeho šance na účinný opravný prostředek nebyly zjevně nicotné. Nelze zapomenout, že účinnost opravného prostředku ve smyslu čl. 13 nezávisí na jistotě uspokojivého výsledku pro stěžovatele a pouhá skutečnost, že stěžovatelův návrh může být zamítnut, není sama o sobě dostatečná, aby byl prostředek považován za neúčinný (viz rozsudek ze dne 7. 7. 2018, O’Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd. proti Irsku, č. 44460/16, bod 160.).

36. Nakonec je důležité zdůraznit, že situace v projednávaném případě je zcela odlišná od takové, kde existují paralelně trestní a občanskoprávní opravné prostředky a kde judikatura Soudu jasně uvádí, že se oběť nemusí vydávat oběma cestami. Základní otázka tohoto případu byla občanskoprávní povahy a jakýkoli prostředek trestního práva byl závislý na rozhodnutí této občanskoprávní otázky, jestli mezi stranami existovala nějaká forma „nájemní“ smlouvy. Dostupné opravné prostředky občanského a trestního práva tudíž neměly stejný cíl.

Trestněprávní opravný prostředek se zdá být spíše podružný k posouzení práva (v dotčených prostorách bydlet) údajně oběti, která nahlásí narušení svého „obydlí“, civilními soudy.

V. Ochrana stěžovatelových práv zaručených Úmluvou

37. Pokud jde o podstatu věci, rozsudek většiny shledal dvě samostatná porušení čl. 8 Úmluvy, stejně jako porušení čl. 8 v kombinaci s čl. 13.

38. Podle judikatury Soudu je pojem „obydlí“ ve smyslu čl. 8 autonomní koncept, který nezávisí na zařazení podle vnitrostátního práva. Zda prostory představují „obydlí“ pod ochranou čl. 8 odst. 1 závisí na skutkových okolnostech, konkrétně na existenci dostatečného a nepřetržitého propojení s určitým místem (viz rozsudek ze dne 17. 10. 2013, Winterstein a ostatní proti Francii, č. 27013/07, bod 141., a další zde citované odkazy). Ochrana poskytovaná čl. 8 není omezena na zákonné obydlí.

39. Vzhledem ke skutkovým okolnostem projednávaného případu – krátkému období smluv o „užívání prostor“, které stěžovatel uzavřel se třemi různými společnostmi ze (sporného) zmocnění předchozího vlastníka bytu, skutečnosti, že měl své trvalé bydliště registrované jinde a že sporný byt se také zdál být obývaný třetí stranou, J. P. – je sporné, zda je čl. 8 za okolností projednávaného případu použitelný. Bez náležitého zjištění skutkového stavu vnitrostátními soudy není Soud v takové pozici, aby mohl rozhodnout o rozcházejících se, někdy dokonce rozporuplných, skutečnostech předkládaných stranami.

40. Pokud jde o první shledané porušení, jednání policie zavolané do bytových prostor ve dnech 8.–9. 11. a následně odpovědné za zahájení trestního řízení, je hodnoceno na základě celkového vyvažovacího testu vztahujícího se k jejím pozitivním závazkům (body 74.–81.).

41. Podle většiny jsou pozitivní závazky státu aktivovány – za okolností týkajících se soukromého sporu o majetek – když osoba zavolá policii, aby se ochránila proti osobám, které se jí snaží násilím vystěhovat bez právního podkladu (bod 76.). Rozsudek odkazuje na skutečnost, že ochrana čl. 8 ve formě respektu obydlí není omezena na prostory, které jsou obývány zákonně, a spojuje ji s požadavkem vnitrostátního práva, podle něhož „nikdo nesmí být vystěhován bez platného příkazu k vystěhování“ (bod 78.). Základem pro poslední tvrzení je zpráva ombudsmana z roku 2013 a odkazy na ustanovení ze zákona o nájmu obytných prostor (body 30.–32.). Oddíly 28 a 44 zákona o nájmu obytných prostor však používají pozoruhodně lakonické formulace (bod 32.). I kdyby z nich Soud, jednající jako soud první instance v otázkách skutkových a vnitrostátního práva, dovodil požadavek předchozího soudního posouzení všech případů, kdy je „vystěhování“ tvrzeno osobou, která se označuje za „nájemce“, takový návrh spojuje aktivaci pozitivních procesních závazků států jednak s obecnými požadavky čl. 8 Úmluvy a jednak s lotyšským právem tak, jak jej vykládá Soud, s odkazem na některá rozhodnutí vnitrostátních soudů z let následujících po stěžovatelově případě. Pozice většiny je však v rozporu s hodnocením lotyšských státních zástupců v trestním řízení a soudu prvního stupně v občanskoprávním řízení, v němž vzal stěžovatel svůj návrh zpět (srov. body 21. a 28. s hodnocením Soudu v bodech 77. a 79.). Neshoduje se s ní ani rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2019. Zdá se, že Soud svoji pozici jak ve vztahu k výkladu vnitrostátního práva, tak ve vztahu k jednání policie, vytvářel především na základě zprávy ombudsmana. Nemám žádný problém přiznat, že hodnocení státních zástupců v roce 2016 při zastavení řízení mohlo být lépe odůvodněné (viz bod 80. rozsudku, kde jsou podrobena kritice), ale jak může někdo pominout dopad, který na jejich posouzení mělo rozhodnutí stěžovatele vzít zpět svůj návrh v souvisejícím občanskoprávním řízení o dva roky dříve?

42. Jednání soudního vykonavatele bylo také s ohledem na požadavek zákonnosti čl. 8 shledáno nedostatečným. K „vystěhování“ stěžovatele nebyl shledán žádný právní základ a jakékoli existující procesní záruky podle vnitrostátního práva selhaly v zabránění svévole (body 82.–90.).

43. Za situace, kdy nebyly využity vnitrostátní opravné prostředky, s jejichž pomocí mohly být zjištěny relevantní skutečnosti a požadavky vnitrostátního práva, se senát sám rozhodl, že stěžovatel byl „vystěhován“ (bod 82.). Pokud jde o to, jestli bylo jednání soudního vykonavatele stanovené zákonem, Soud se znovu rozhodl, že vlastník může nájemce nebo osobu nezákonně obývající byt vystěhovat pouze prostřednictvím soudního řízení (bod 85.). Ponechme stranou, zda byl výkon soudního příkazu k ujmoutí se držby vhodným pro účely případu, jako je tento; jak bylo naznačeno shora, od vypršení své smlouvy či dohody v červenci 2011 měl stěžovatel k dispozici občanskoprávní prostředky k prosazení svého práva zůstat ve svém „obydlí“. Měl dostatek příležitostí napadnout, co považoval za odmítnutí vyhovět jeho žádosti na prodloužení jeho nájemního vztahu/smlouvy/užívání prostor. Přestože nevyužil žádného z těchto prostředků, odpovědnost za události v listopadu a prosinci 2012 je přikládána soudnímu vykonavateli, který podle vnitrostátních soudů jednal v souladu s vnitrostátním právem.

44. Rozsudek se neomezuje pouze na požadavek lotyšského práva, aby vystěhování proběhlo pouze po soudním řízení. Zdá se, že ochranu rozšiřuje i na osoby, které nevyužily opravné prostředky, aby prokázaly svůj tvrzený platný důvod pro jejich obývání dotčených prostor, čímž přenáší na stát pozitivní procesní a provozní břímě v soukromých majetkových sporech, navzdory existujícímu širokému právnímu rámci a dostupným občanskoprávním opravným prostředkům.

VI. Závěr

45. Vnitrostátní pozadí projednávaného případu může být důležitým klíčem k pochopení rozsudku většiny. Po finanční krizi v roce 2008 a v následujících letech bylo mnoho nemovitostí prodáno ve veřejných aukcích či jinými způsoby při výkonu soudních a exekučních příkazů. Následovala nemovitostní a nájemní krize pro vlastníky v prodlení a nájemce v prostorách, které změnila vlastníky.

46. Projednávaný případ bezpochyby zdůrazňuje strukturální problémy v Lotyšsku, kde se vlastníci nemovitostí a osoby na nájemním trhu zdá se uchýlili k neregulovaným formám „nájmu“, jako je „užívání prostor“. Tento problém mohl skutečně vést ke vzniku mnoha právních otázek vztahujících se k právům a povinnostem vlastníků a obyvatel. Krom toho je systematická povaha tohoto problému v Lotyšsku zdůrazněna ve zprávě ombudsmana. Problémy obdobné povahy lze najít v mnoha státech Rady Evropy, jejichž trh s nemovitostmi a nájemní trh byly krizí hluboce zasaženy. Předložený rozsudek by tudíž mohl být vítán, pokud by osvětlil systematické obtíže v dané době v Lotyšsku.

47. Avšak z důvodů vyložených výše mám za to, že stížnost měla být posouzena jako nepřijatelná pro nevyužití opravných prostředků. Selhání stěžovatele využít vhodné a dostupné vnitrostátní opravné prostředky znamená, že rozsudek k podstatě věci není uspokojivý, neboť je plný obtíží pramenících z jeho selhání respektovat požadavek na vyčerpání opravných prostředků. Krom toho, přestože záměrem možná bylo soustředit se na Lotyšsko, rozsudek riskuje, že zbytečně rozšíří rozsah a ochranu poskytovanou čl. 8. Z těchto důvodů jsem se bohužel nemohla připojit ke svým kolegům.

(zpracovali JUDr. Ivo Kouřil a Mgr. Bc. Kamila Tokošová)